

LEDARE

NYHETER

Färgfabriken expanderar. Skatteverket granskar konstförsäljningen. Konstnärer tjänar dåligt jämfört med andra kulturarbetare. Nyheter från konstvärlden.

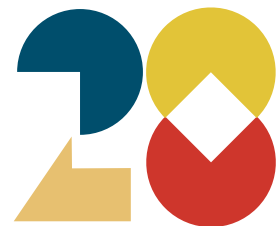

»JAG VILL INTE HA BARN«
Konstnären Magdalena Dziurlikowska berättar varför hon valt att avstå från barn och göra konst av sitt beslut.

DET FINNS INGA UNDERBARN

Att det ska finnas konstnärliga underbarn är ofta rent önsketänkande. Sofia Curman har undersökt barns skapande.

KONSTEN HJÄLPER DIG VÄLJA SEXUALPARTNER
Konstnärer får allt färre barn. Innebär det att konsten är en evolutionär återvändsgränd? Tvärtom, skriver evolutionsbiologen Staffan Ulfstrand.

MATERIALBIBLIOTEKET

Plast, skum och sten. Materialbiblioteket tipsar om de senaste materialen från materialvärlden.

PANELEN

Tre av landets mest välbekanta konstnärer kommenterar den senaste tidens händelser.

LÅGVATTENMÄRKEN I KONSTHISTORIEN

Vad har egentligen Tracey Emin haft för sig på sistone? Henrik Bromander har svaret.

INSÄNDARE

Ord och inga papperstussar fasttejpade på möbler från KONSTNÄRENS läsekrets.

SPECIAL: ALLT FLER KONSTNÄRER BARNLÖSA
Allt fler svenska konstnärer skaffar inte barn. Den tuffa ekonomiska situationen är ett av skälen.

DEBATT

Varför pratas det aldrig om priset på kultursponsringen? Vad ska det kosta att sälja goodwill?

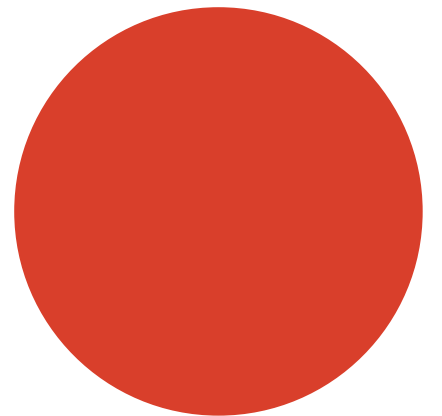
BARN GILLAR OTÄCK KONST

Kan barn titta på vilken konst som helst? Ja, i princip. Utom Dick Bengtsson.

KONST ÄR INGET FÖR BARN

Konstnären Barbro, 4 år berättar om sina artistiska drivkrafter och vad som egentligen styr kreativiteten på dagis.

MEDLEMSSIDOR KRO/KIF

MEDLEMSSIDOR BUS

**Konstnären
nummer ett 2008**

REDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE: MARTIN AAGÅRD
IDÉREDAKTION: KARIN WILLÉN, HELENA MATSSON, KARIN JOHNSON, JONAS NOBEL, PER WIRTÉN, NILLE SVENSSON.
FORM: ■ SWEDEN GRAPHICS
OMSLAG: KONSTNÄREN BARBRO TELEMÁN,
SJÄLVPORTRÄTT I FILTPENNA OCH KRITA.

MEDARBETARE I DETTA NUMMER: SOFIA CURMAN,
BARBRO TELEMÁN, MAGDALENA DZIURLIKOWSKA,
STAFFAN ULFSTRAND, BJÖRN FLORMAN, NATALIA KAZMIERSKA, NILLE SVENSSON, HENRIK BROMANDER,
PÅL HOLLENDER, MARIANNE LINDBERG DE GEER,
JOANNA RYTEL

PRENUMERATION HELÅR 250 KR
ANNONSER: MARTIN@KRO.SE, 08-545 42084
ADRESS: NORTULLSGATAN 45, 113 45 STOCKHOLM
TELEFON: 08-545 42080
FAX: 08-545 42089
MAIL: KONSTNAREN@KRO.SE

TRYCK: TRYDELLS TRYCKERI AB
KONSTNÄREN GES UT AV AB SVENSK KONSTNÄRSSERVICE.
TS-KONTROLLERAD UPPLAGA: 6 600 EX
KIF Sveriges Konsthantverkare & Industriformgivare
Konstnärernas Riksorganisation
The Swedish Artists' National Organization

KRO-medlem # 2285 Roland Backlund

Borlänge, mars 2008.

Enfant terrible

Detta nummer av *KONSTNÄREN* handlar om barn.

När vi visar konst för barn eller låter barn själva skapa är det sällan någon som ifrågasätter att det har ett egenvärde. Att kultur har ett egenvärde. Få föräldrar kliver in på dagis vid hämtningsdags, pekar på kladdkritorna och frågar:

– Vad ska det där vara bra för? Ska de inte få lära sig något nyttigt? Vem ska egentligen betala för alla vattenfärger som kladdas bort? Är det verkligen samhällets uppgift att finansiera helt riktninglös kreativitet på det här viset?

Ingen politiker hävdar att statens roll i barns kulturella utveckling endast ska bestå i att skapa resurser som gör det möjligt för dem att möta kultur på mera självständiga villkor. Att statens kulturstöd bör organiseras så att barnen i samarbete med näringslivet kan bli mer självförsörjande i sitt skapande. Det hålls inga heldagsseminarier om sponsring av barnkultur. När barn är inblandade så anses Konsten vara ett sätt att uttrycka sig, ett sätt att kommunicera, och träning

i konstnärligt skapande en nödvändighet för att kunna vara en hel människa. Att barnen får besöka museum och möta nya bildvärldar, lära sig hantera dem och ifrågasätta dem ses bara som ett viktigt led i deras utveckling. Barns möte med kultur ger ofta blixtnabba resultat. Den generation som växte upp med videovåld lärde sig snabbt representationsfilosofins grunder. Frågor som »Vad är en illusion?«, »Vad är representation?« är för dem mer självklara än för tidigare generationer. Dataspelegenerationen är mer avancerad än någon tidigare generation när det gäller att läsa och förstå tredimensionella bilder, falska rum och att tolka grafiska signaler. Barn som läser Mangaserier kan läsa bildberättelser på ett sätt som tidigare generationer inte kunnat drömma om. Bakifrån och framåt, från höger till vänster, ur märkliga bildvinklar. Och barn som får titta på Andy Warhol lär sig att räkna kor. Framifrån och bakifrån.

Barn som får en krita tvekar inte länge på hur de ska använda den. Frågan är: lurar vi barnen? Lurar vi

in dem i en syn på skapande och kultur som inte har någon som helst täckning i vuxenlivet? Ingenstans i den nya kulturpolitik som nu börjar ta form talas det om att konsen är viktig i sig. Bör vi förklara för fyraåringarna att deras skapande må vara roligt, men det råder en kraftig obalans mellan utbud och efterfrågan på konstmarknaden och de kanske bör tänka på att det inte går att försörja sig på konst i framtiden? Bör vi säga till 11-åringarna att visst får ni komma in gratis på museet ett tag till, men det beror egentligen inte på att samhället tycker att det är någon mening med att konsten ska vara gratis tillgänglig för alla, utan tja? det är bara för att ni är barn som det är så? Kanske borde vi göra det.

MARTIN AAGÅRD

brev till konstnären

SKRIV GÄRNA LÅNGT, EFTERTÄNKSAMT OCH MED EN GOD PORTION HUMOR OCH SJÄLVIRONI. ALTERNATIVT SALVELSEFULLT OCH INDIGNERAT. REDAKTIONEN FÖRBEHÅLLER SIG RÄTTEN ATT KORTA OCH REDIGERA INKOMNA TEXTER. KONSTNÄREN, INSÄNDARSIDAN, NORTULLSGATAN 45, 113 45 STOCKHOLM. MAIL: konstnaren@kro.se

SKA HAN KALLA SIG KONSTNÄR?

Så här kul är det att bo i Skåne.

Idag 5 februari går jag in på Ystad Allehandas nätupplaga för att spela sudoku. På första sidan ser jag en bil av en man som leende håller upp en naivistisk målning i glada färger. Han är omgiven av fler målningar i samma stil, det ser ut som andra bilder i samma genre. Det finns väl många som målar likadant. Om det är målat med hjärtat eller enbart för kommersiellt syfte vet jag inte, har aldrig hört talas om mannen förut. Nu kommer det ruskiga: Han är presenterad som KONSTNÄR. Man borde vara härdad men det klackändå till i mitt gamla hjärta.

POSITION SKÅNE presenterar KONSTVECKAN i Göteborg står det i tidningen. På första sidan. Tyvärr är jag med på Konstveckan i påsk och så här marknadsför detta av regionens turistadministratörer.

Jag är inte glad precis. Dessutom blir jag blir oerhört förvånad över att den ena handen inte vet vad den andra gör. Att det finns en konstkonsulent lär man knappast vara medveten om.

Jag förmodar att mannen på bilden med sina naivistiska och lättsamma bilder är yrkesman i så motto att han säljer bra. Att han är med i KRO eller ÖSKG, VSKG eller liknande har jag svårt att tro. Är hans måleri en god representant för Konstveckan på Österlen? Det tycker tydligen Region Skåne.

Det skulle vara intressant att höra vad regionens egen konstkonsulent Kamilla Rydahl säger om saken.

**Saga Bitkover-Norman
Konstnär, Glemmingebro**

E-POSTENS HEGEMONI

Hej KRO!

Tycker det är underall kritik att KRO överger oss medlemmar som inte är uppkopplade (vi är inte tillfrågade, ni vet inte hur många vi är) genom att medlemsinfo och nyhetsbrev m m

enbart kan läsas på nätet. Tillskillnad från KRO:s auktoritära policy har Författarförbundet och Svenska Tecknare valt att tillmötesgå sina medlemmar genom att posta info till den som saknar mejladress.

Riv upp beslutet och ge oss tillgång till info per fax och snigelpost.

Upp till svar, tack!

**Christer Temptander
Konstnär, Stockholm**

SPELA CASINO PÅ INTERNET

Only from the most noble of all casinos you could except such a Regal gift: 300% Bonus on your First Deposit!

Deposit 100¥ and play with 400¥!

And on top of that, a service at such a level you would not find in the best Royal Families of Europe. Come and play!

**RoyalVIP Casino
Internetbedragare, USA**

SKIT I IT-GRÖNSAKEN HOLSTEIN

Jag har nu följt den nya formen av bladet sedan nystart.

Jag är benägen att hålla med en hel del insändarskribenter vad gäller form och innehåll.

Textomslagen.

Varför visar man inte en bild på en »Karin Andersdotter i Njutånger« som omslagsbild och har en djuplodande artikel om henne och hennes kamp för att överleva i vardagen. Kopplat till arbetet med att förbättra villkoren för konstnärer. Det måste bli mer tydlig realpolitik! (varför lägger fler och fler KRO-distrikt ner?) Vardagen tror jag engagerar medlemmarna mer. För det är väl en medlemstidning? Nu verkar tidningen mer snegla åt gallerister och andra starka konstkrakter i storstäderna, (att sälja in) tidningen till de trendkänsliga stackarna.

Glassig är ordet. Jag gillar inte formen och syftet.

Jag som landsortskonstnär, har lyckats överleva i 60 år, med detta har jag naturligtvis fått en viss erfarenhet i livet som konstnär. Det lokala arbetet är det närastående. Det som konkret kan påverka mitt liv. Ofta har jag varit med om att vi ute i landet skall vara med på den ena och den andra befästelsen och manifestationen, för att säkra konstnärers acceptans. Sällan (aldrig) har jag upplevt att man från Stockholms horisont, har ställt upp och gjort likaledes för hjälp till problem ute i landet. (har det någonsin gått ut en propå, att Stockholmskonstnärerna, skall t.ex. åka till Umeå och stödja deras kamp för ett bättre konstklimat)? Hmmmm. Är detta gnäll?, eller verklighet?

Vi ute i landet, hittar väldigt många möjligheter att överleva som konstnär, det är vi tvugna till. Tyvärr kan vi inte alltid hävda vår självklara rätt att stå i ateljén och arbeta, men det kanske vi får nu, när man läser den nyutträdde kulturrådsledamotens uttalande om van Gogh.

Johan von, någonting sän't där. Det är väl ungefär så ytligt man skall hålla det hela, eller va ...

När det gäller typsnitt och färgval på text, kan jag ha en viss acceptans. Jag börjar bli gammal, eller rättare sagt mina ögon börjar bli gamla, därför kanske inte de hänger med lika bra, som förut.

Sedan tycker jag att en del av artiklarna, intervjuerna, är något snuttifierade. Bättre att göra en mer utförlig redogörelse, än fler ytliga, tycker jag. En som jag direkt reagerade på var den där med Johan von, (den där IT-grönsaken, som grodde i fel växtzon) någonting. Att behandla en sådan viktig position, på det ytliga sättet, blir bara pinsamt.

Att redogöra och bekräfta lägen, samt att sporra inför framtiden, är, som jag ser det, en medlemstidnings viktigaste uppgift.

Skit i marknaden!

Tidningen måste bli trovärdig som medlemstidning.

Annars är det kört.

**Roland Backlund
Färg och formkonstnär, Borlänge.**

KONSTNÄRER MÅSTE TA ANSVAR FÖRSAMHÄLLS-UTVECKLINGEN!

Det handlar om att vi börjar inse att vårt samhällssystem inte längre passar framtidens klimat- och rättviseproblem. Vi behöver tillsammans, genom gruppdiskussioner och debatter i hela landet, komma överens om hur vi vill att ett nytt samhälle ska utformas och fungera och hur det ska förverkligas.

Hur förändra etik, politik och ekonomi?

Ett nytt sätt att tänka och en ny hållbar och solidarisk livsstil innebär bland annat att minska den materiella konsumtionen och kanske många då också väljer att minska på arbetstiden.

Mindre materiell konsumtion och mer tid = förhoppningsvis mera kulturell »konsumtion«, mera tid för barn, lek, natur och kultur.

Men då är det viktigt att vi är vaksamma så att inte den kommersiella »kulturen« breder ut sig och tar över. Vi konstnärer måste nu ta chansen att ta plats och ställa krav på mera stöd för alla konstarter och allt konstskapande, på fler konst- och kulturprogram i TV och radio med högre kvalitet. Konsten och kulturen borde vara en röd tråd i det nya samhällsbygget.

Vi konstnärer kan ta vårt ansvar för att samhällsdebatten och – diskussionen blir konstruktiv. Nu behövs vår fantasi, kreativitet och nytänkande. Framställningen även möjlig hållbar livsstil ska kännas som ett stimulerande, intressant och roligt projekt att vara med om att arbeta för och bli nyfiken på.

Nu behövs samarbete på många plan för att på många sätt visualisera ett bättre framtidssamhälle.

Ett par exempel på tidigare konstnärliga samarbetsprojekt för ett miljövänligare sätt att leva var »Ararat« på Moderna museet på 60-talet och »Vi arbetar för livet« på Liljevalchs 1980. Nu är situationen som alla vet, än mer allvarlig. Nu måste förändringar ske.

**Christina Ringsberg
Konstnär, Mölndal**

DEBATT / SPONSRING ÄR ORDET FÖR DAGEN I KONSTVÄRLDEN. I ALLA FALL ENLIGT ALLIANSEN. OM VI BARA GÖR KULTURSPONSRING AVDRAGSGILL SÅ KOMMER MILJONERNA ATT RULLA IN TILL KULTUREN. ELLER? KONSTNÄRENS REDAKTÖR MARTIN AAGÅRD UNDRAR VARFÖR KONSTEN ALLTID SÄLJER SIG TILL BILLIGAST MÖJLIGA PRIS.

REA PÅ GOODWILL! KOM OCH KÖP!

MARTIN AAGÅRD

Alliansens tretimmarsseminarium om kultursponsring som hölls i början på året kunde inte ha fått en sämre start. Det var ärligt talat en så dålig start att denna torsdag måste räknas som något av en märkesdag i de dåliga starternas historia. Representanten för organisationen Kultur och Näringsliv som skulle visa exakt hur mycket pengar det fanns att frigöra till kultursponsring om vi bara följde britternas goda exempel och tog bort skatterna hade förberett sig noga. Powerpointpresentationen var överskådlig, framförandet osade av självsäkerhet och självklarhet, siffrorna var imponerade. Här fanns en förbisedd guldgruva för kulturen. Det var inte bara hon som blev förvånad när en bister huvudräknare höjde rösten från bänken i riksdagens andrakammare.

– Det blir inte alls tio miljoner pund per invånare. Spänningen steg. Kunde det vara så det inte handlade om en oupptäckt guldgruva, utan en formidabel lavaström av kapital som skulle svämma över kulturen om vi bara tog bort skatten?

– Det blir bara tio pund. Man kunde höra hur till och med den bärbara datorns lilla fläkt tickade lite snabbare.

– Ja, det blir ju inte så mycket pengar, viskade den förtvivlade representanten för Kultur och Näringsliv, snabbspolade de sista sidorna i powerpointpresentationen och satte sig snabbt på åhörarbänk. Fortsättningen var inte heller den bästa för kultursponsringens tillskyndare. Lars Einarsson som skrapat fram 70 sponsormiljoner till regalskeppet Kronan förklarade att det ligger en ganska cynisk affärssuppgörelse bakom varför han samarbetat med kontroversiella företag som Swedish Match och Svensk Kärnbränslehantering.

– De behöver goodwill. Vilket kulturen kan bidra med. Och landets mest frikostige konstmecenat Robert Weil – som årligen satsar 50 miljoner på Judiska teatern, konsthallen Magasin3, danskompaniet Batsheva och nystartade Glasshouse Forum – påpekade att han inte alls gillar kultursponsring. Han gillar inte ordet och han gillar inte tanken på att göra kortsiktiga vinster på kultur. Han gillar processkonst och långsiktiga satsningar och hade därför en idé om hur man kan visa vilka massiva tillgångar kulturen kan generera genom just långsiktighet: Sälj ut delar av Moderna museets samling! Samlingen har kostat en struntsumma att förvärva men

kan idag uppskattas till närmare 50 miljarder kronor. En försäljning skulle å ena sidan sända ett tydligt budskap – kultur genererar tillväxt, å andra sidan skulle det frigöra kapital att köpa ny konst.

– Hade jag haft de pengarna i en hedgefond hade jag förväntat mig en avkastning på 1, 5 miljarder om året, sa Weil. Och tillfället kunde inte vara bättre valt. Ska man ska sälja konst ska man göra det NU. Förra året blommade nya privata konsthallar och gallerier som alger, konstfonden lanserades som sparform, auktionerna slog rekord och kapitalstarka konstköpare skyndade till på nya marknader i Ryssland, Dubai och Kina. Konstmarknaden slog helt enkelt i taket och »The Party Isn't Over Yet« om man nu ska tro The Art News Papers analys av höstens rekordförsäljning i London. Museet saknar dessutom pengar att utöka samlingarna, förklarade Moderna museets Ann-Sofie Noring på ett seminarium om den uppblåsta marknaden som hölls dagen efter på konstmässan Market i Stockholm.

– Vi har inte råd att hänga med i priserna. Så att sälja tavlor vore utan tvivel en bättre affär än den nuvarande goodwill-sponsorhandeln. En handel som redan håller på att tömma kulturens goodwill-lager. Ifjol ingick kreditkortsbolaget Eurocard ett treårigt sponsoravtal med Moderna museet som ger alla som har ett Eurocard rätt att ta med en gäst gratis på museet. Två dagar om året bjuder Eurocard dessutom allmänheten på fri entré. Det kallas »gulddagen« efter färgen på kreditkortet. Bara ett år efter att museets fria entré försvunnit har man anställt en kreditkortsfirma som dörrvakt. Robert Weils förslag, som med all säkerhet aldrig kommer att bli verklighet är i all sin uppkäftighet ett konkret alternativ till de lama försöken att formulera en ny, borgerlig kulturpolitik genom att upprepa att kultursponsring är toppen för alla inblandade. En påminnelse om att kultur faktiskt har ett pris som kan sättas högt. Dessutom en uppmaning till Moderna museet att sälja sig dyrt istället för att fungera som mecenatskapens lågprisbutik.

MARTIN AAGÅRD

JAN NORDVALL SLUTAR PÅ KRO

STOCKHOLM Jan Nordvall, KRO:s och KIF:s verksamhetschef, har sagt upp sig från sin tjänst. Jan har arbetat för KRO och KIF sedan 1995, först som informatör och redaktör och sedan 2002 som chef. Som skäl för att sluta anger Jan att han känner att han gjort sitt för KRO och KIF och att han längtar efter nya utmaningar i sitt yrkesliv. Han hoppas kunna fortsätta arbeta med kulturfrågor även i framtiden.

Jan är anställd juni ut, men är från mars inte längre kanslichef. Enligt avtal med KRO och KIF ska Jan endast arbeta med fackliga och politiska frågor.

8000 EURO FRÅN VÄRMEFÖRETAG

STOCKHOLM Fredrik Olausson, 32, från Göteborg har belönats i en internationella konsttävling som anordnas av ett danskt värmeföretag.

Tävlingen har utmanat konststuderande världen runt att visualisera företagets kärnvärden, och Fredrik deltog i klasserna »Will to win« och »Environmentally and Socially responsible«. Han gjorde två konstverk av sten ute i naturen, fotograferade dem, skickade in i två klasser - och vann båda. Som tack fick Fredrik 8 000 euro.

»Det är självklart roligt att vinna – och att få ekonomisk uppskattning för det konstnärliga arbetet. Det är inte så vanligt«, säger Fredrik, som är utbildad konstnär och just nu studerar sista året till arkitekt på Chalmers.

Det danska företaget om sätter 2 605 miljoner årligen och har 21 000 anställda.

NYA PLATSER FÖR FOTOKONST

STOCKHOLM/BORÅS Att fotokonstens popularitet är i ökande bevisas av de nyöppnade Abecita Corsettfabrik Konstmuseum i Borås och Gun Gallery i Stockholm som är två nya utställningsplatser som satsar på fotokonst.

Abecita konsthall som är en del av stiftelsen Fokus Borås öppnade den 5 april med verk av de svenska fotograferna Christer Strömholm, Anders Petersen, JH Engström och Eva Klasson.

Gun Gallery i Stockholm, som enbart säljer fotokonst öppnas den 26 april under ledning av Lars Hall.

BRUS I EUROPAPROJEKT

UPPSALA Konstnären Anna-Karin Brus, Uppsala, har utsetts av Studieförbundet till deltagare i det europeiska konstprojektet Europas Mitte. Åtta konstnärer från sex länder i EU skall under en treårsperiod mötas för att diskutera och gestalta spänningen mellan tradition, det moderna och

den europeiska politiska visionen. Projektet avslutas 2010 med en utställning som visas runt om i Europa

Anna-Karin Brus, född 1971 ingår i konstnärgruppen HAKA tillsammans med fyra andra kvinnliga konstnärer i Uppsala. Hon är också medlem i musikgruppen Differnet som blandar electronica med konstmusik och pop.

Utöver Anna-Karin Brus deltar sju konstnärer bosatta i Polen, Tjetjenien, Slovenien, Bulgarien och Tyskland. Projektet finansieras i huvudsak av delstaten Hessen i Tyskland.

Europas största konstcupp

ZÜRICH En miljard kronor.

Så högt uppskattas värdet på de tavlor som i februari stals från stiftelsen EG Bührlers museum i Zürich i Schweiz.

Strax före stängningsdags den 10 februari i år trängde sig tre beväpnade män i mörka kläder och skidmasker in genom dörren och tvingade personal och besökare ned på golvet samtidigt som två av dem snabbt plockade ner fyra impressionistiska verk från väggarna.

De fyra tavlor som stals var Claude Monets »Vallmofält i Vetheuil«, Edgar Degas »Ludovic Lepic och hans dotter«, Vincent van Goghs »Blommande kastanjegrenar« och Paul Cezannes – »Pojke i röd väst«.

Fyra dagar tidigare stals två målningar av Picasso till ett värde av 4 miljoner dollar från ett kulturcenter i Pfaeffikon nära Zürich.

Enligt museets chef, Lukas Gloor var det samlingens mest värdefulla tavlor som försvann vid rånet. Stölden uppskattas vara den största konstcuppen i Europeisk historia, stölden av Mona Lisa från Louvren 1911, inräknad.

E G Bührlers-stiftelsen grundades av vapenhandlaren och konstsamlaren Emil Georg Bührlers och är tidigare mycket omtvistad på grund av Bührlers affärer med nazityskland. Delar av samlingen är också inköpt från judiska konstsamlare som sålde sina tavlor mycket billigt när de tvingades fly den nazistiska förföljelsen.

När tavlor från samlingen visades på National Gallery i New York 1990 fick museet utstå hård kritik för att ha visat stiftelsens konst utan att nämna dess mörka förflutna.

Schweizisk polis har utlovat en belöning på 600 000 kronor till den som sätter fast konsttjuvarna och uppmanar alla med information om tavlornas öde att kontakta Interpols generalsekretariat (ref.: 2008/5583).

MARTIN AAGÅRD

HISTORIENS STÖRSTA KONSTKUPPER

-- 2003 --

IRAK. I MARS OCH APRIL 2003, EFTER INVASIONEN AV IRAK PLUNDRAS ALLA IRAKISKA KULTURINSTITUTIONER OCH ARKEOLOGISKA UTGRÄVNINGAR PÅ FÖREMÅL. MÅNGA HAR SEDAN DESS ÅTERFUNNITS MEN FORTFARANDE SAKNAS MELLAN 7-10 000 FÖREMÅL. STATYN AV KUNG AV ENTEMENA ÅTERFANNIS I USA 2005 OCH ÅTERLÄMNDES TILL IRAKS REGERING.

-- 2004 --

MUNCHMUSEET, OSLO, NORGE. SKRIET OCH MADONNA AV EDVARD MUNCH STJÅLS FRÅN MUSEET. MÅLNINGARNA VÄRDERAS TILL 500 OCH 100 MILJONER KRONOR. SKRIET ÅTERFINNS SENARE.

-- 2002 --

VINCENT VAN GOGH MUSEUM, AMSTERDAM, NEDERLÄNDERNA. TVÅ TJUVAR TAR SIG GENOM TAKET PÅ MUSEET OCH STJÅL TVÅ MÅLNINGAR AV VAN GOGH VÄRDERADE TILL 30 MILJONER DOLLAR. TVÅ MÅN FÄLLS FÖR BROTTET I DECEMBER 2003, MEN MÅLNINGARNA ÅTERFINNS ALDRIG.

-- 2000 --

NATIONALMUSEUM, STOCKHOLM. BEVÄPNADE MÅN STJÅL ETT SJÄLV-PORTRÄTT AV REMBRANDT OCH TVÅ TAVLOR AV RENOIR. REMBRANDT-TAVLAN ÅTERFINNS I KÖPENHAMN PRECIS NÄR NATIONALMUSEUMS REMBRANDTUTSTÄLLNING ÖPPNAS OCH ERNST BRUNNER SKRIVER EN BOK OM HÄNDELSEN. TAVLORNA VÄRDERAS TILL OMKRING 370 MILJONER KRONOR.

-- 1993 --

MODERNA MUSEET, STOCKHOLM. VERK AV PABLO PICASSO OCH GEORGES BRAQUE VÄRDA EN HALV MILJARD KRONOR STJÅLS I EN AV DE STÖRSTA KONSTKUPPER NÅGONSIN. DE FLESTA VERKEN ÅTERFANNIS.

-- 1990 --

BOSTON, USA. KONST FÖR NÄRMARE 3 MILJARDER KRONOR STALS I KUPPEN MOT ISABELLA STEWART GARDNER MUSEUM. TVÅ OKÄNDA MÅN KOM ÖVER TAVLOR AV BLAND ANDRA VERMEER, REMBRANDT OCH MANET.

-- 1969 --

PALERMO, ITALIEN. TVÅ TJUVAR SKÅR CARAVAGGIOS FÖDELSEN UR SIN RAM I SAN LORENZO, PALERMO. VÄRDET PÅ MÅLNINGEN UPPSKATTAS ENLIGT FBI TILL 20 MILJONER DOLLAR.

KÄLLA: FBI ART THEFT PROGRAM, NATIONALENCYKLOPEDIEN

Hård kritik mot vårsalongen

»Oanständigt« säger de refuserade om urvalet. En rad konstnärer på årets Vårsalong på Liljevalchs konsthall är kända sedan tidigare. Vissa är dessutom kända av juryn. Nu har de refuserade tröttnat på att Vårsalongen inte längre är öppen för amatörer.

STOCKHOLM Vårsalongen är konstvärldens Idol. Varje år blir tusentals nervösa sökande granskade av den enväldiga juryn på Liljevalchs konsthall. Fast i år struntade juryn i själva grundregeln - att verken ska bedömas anonymt. Till årets vårsalong valdes nämligen en rad konstnärer som tidigare ställts ut av jurymedlemmarna själva. Enligt Liljevalchs chef Mårten Castenfors beror det helt enkelt på att merparten av de sökande är för dåliga.

Hur gjorde ni urvalet till Vårsalongen?

– Vi såg bara bilderna och bedömningen gjordes utifrån dem.

Men ta till exempel Carina Gunnars och Anna Kindgrens installation *Watch the Birdie*, som visades på Botkyrka konsthall förra året. Kände ni inte igen den?

– Där resonerade vi som så att det var ju inte så många som såg den där utställningen. Du kanske springer runt som en skällad råtta och kollar på konst hela tiden, men för de flesta av våra besökare är de här verken helt nya.

Men om juryn känner igen verken så bedöms de ju inte oberoende och anonymt.

– Jag valde bort säkert 150 personer som jag har en relation till, någon professor hit och någon professor dit som inte passade in. Men du trycker på något som jag vill ändra på till nästa år, att det tydligt ska framgå att verken ska vara nyproducerade.

Liv Stoltz som sitter i juryn gjorde en utställ-

ning med bland andra Sara Appelgren, Ann Eringstam och Kalle Sanner i Göteborg förra året. Är det inte konstigt att juryn väljer ut konstnärer som de är kompisar med?

– Nu tolkar du det som fan läser bibeln. Du får tolka som du vill. Jag har ingen känsla av att det gjordes några kompisval. Vore det vänskapsgrejer inblandade så skulle jag bli galen!

Ska inte Vårsalongen vara ett alternativ för dem som inte redan är etablerade och kända?

– Nej, där har du fel. Traditionellt är vårsalongen ett smörgåsbord av det amatörmässiga och det professionella.

Vilka blir refuserade då?

Det är extremt mycket som går bort direkt. Det är ett monumentalt glapp mellan de vi väljer bort och det som kommer med i utställningen.

Du menar att det är mycket dålig konst som skickas in?

Ja, och det smärtar mig.

Vad är det som smärtar?

Att det är så sällan man blir överraskad.

Varför vill etablerade konstnärer vara med på Vårsalongen?

Jag vill vända på frågan, varför vill inte fler etablerade konstnärer ansöka?

I Vårsalongen fanns två verk av Joanna Rytel, en av Sveriges mest kända konstnärer. Varför valde ni ut hennes verk?

Hon har ju i alla fall något spännande att säga.

Finns det inte en risk att Vårsalongen blir en utställning för konsteliten?

Vi lever ju i en tid av professionalism. Men det du längtar efter är någon totalamatörism och den idén funkar ju inte.

Varför inte då?

Nu är det ju inte så att vanligt folk sitter ute i slott och koja och gör jättespännande saker. Jag blev förvånad när jag såg att 98 procent av de sökande har någon form av konstnärlig utbildning. Med tanke på hur konsten såg ut kunde man ju fråga sig om det verkligen var så. Fast jag hoppas att det blir bättre nästa år.

Julian Birbrajer, Majid Modir och Srečko Rijetkovic var tre av de 1500 konstnärer som Mårten Castenfors jury valde bort. De visade istället sina fotoverk i egen utställning, *3 X 3 – De refuserades salong*, på galleriet Maj Studio tidigare i vintras. För Majid Modir är det tredje gången han blir refuserad.

Hur känns det?

Man blir besviken såklart. Jag hade stora förväntningar på den nya juryn eftersom flera av dem är intresserade av just foto som jag håller på med.

Kommer du söka igen?

Nej, jag tror inte det. Jag har tappat lusten nu, efter att ha blivit refuserad gång på gång.

Julian Birbrajer ansökte till Vårsalongen med fotomanipulationen »Reproduktion förbjuden« förra året. Då blev hans verk antaget – men nerplockat bara några timmar efter vernissagen, eftersom den dåvarande intendenten Niclas Östlund ansåg att det eventuellt kunde bryta mot upphovsrättslagen.

Varför sökte du igen?

Man kan ju vara lite lat ibland men när ansökningstiden närmar sig blir man sporrad att hitta på något ändå. Till viss del handlar det naturligtvis om självhävdebehov också, alla vill ju bli sedda.

Men vad är vitsen med Vårsalongen om man väljer ut verk som man redan sett?

Det är samma grej som i fjol. Då valde man ut exakt samma verk som hade ställts ut tidigare på Edsvik konsthall, där en av jurymedlemmarna var chef. Det är obegripligt att de gör så igen, ja, oanständigt. Jag ser Liljevalchs som forna tiders kyrka, det blir ju beställningsverk.

Är det lättare att komma med om man redan är etablerad konstnär?

Det här med anonymiteten har jag aldrig trott på, det funkar ju inte i ett litet skitland som Sverige. Om en jurymedlem känner alla fotokonstnärer i landet så känner man naturligtvis igen deras verk. Men man kan ju samtidigt inte förbjuda etablerade konstnärer att söka, det skulle vara självcensur.

NATALIA KAZMIERSKA

Skatteverket granskar konsthandeln

Skatteverket har bestämt sig för att granska andrahandsförsäljningen av konst i Sverige. Trots att till exempel Stockholms Auktionsverk noterade en 40-procentig uppgång i fjol har Skatteverket inte noterat att antalet deklarerade försäljningar har ökat. Misstankarna väcks nu att många försäljare undanhåller sina inkomster.

STOCKHOLM En vinst från försäljning av konst eller antikviteter ska tas upp i deklarationen om den överstiger 50 000 kronor. Men det görs sällan och nu har Skatteverket inlett en granskning av förra årets deklarationer. Granskningen kommer att genomföras av Skatteverkets kontor i Simrishamn.

Redan 2005 genomfördes en granskning av auktionshandeln som lyckades få in inte mindre än 22 miljoner i undanhållna skatteintäkter vilket motsvarar vinster hos försäljarna på ungefär 70–75 miljoner kronor.

Projektledaren Mattias Kristensson berättar att försäljarna

kommer att kontaktas innan de lämnar in sina deklarationer. Då kommer de även att få den blankett de ska använda vid deklarationen.

–Det här är i första hand en informationskampanj, det är bättre att man gör rätt från början. Men någon form av uppföljning kommer det att bli. Datum är ännu inte satt för när det ska ske.

Det är ingen hemlighet att auktionshandeln går bättre än någonsin. Stockholms Auktionsverk sålde i fjol föremål för över 500 000 miljoner kronor. Ökningen från föregående år var närmare 40 procent. Bukowskis omsatte samma år 552 miljoner kronor.

Auktionshusen är däremot oerhört hemliga med vem som egentligen säljer konstverken. Men om en försäljare sålt konst för ett visst belopp har Skatteverket rätt att kräva in namnet på försäljaren. Vilken den exakta summan är, är dock sekretessbelagt.

Så har nu skett. Och Skatteverket har nyligen samkört uppgifterna med sina register.

Mattias Kristensson kan ännu inte säga om den ökande konsthandeln även lett till ökande fusk med deklarationerna.

–Men jag kan säga så mycket att antalet inlämnade blanketter borde öka i år.

Om det beror på att det nu är fler personer som säljer konst på auktion eller om det i fjol såldes för större summor än tidigare är ännu för tidigt att säga.

Handlar det här om skattefuskande?

–Om man sammanfattar de telefonsamtal och mail jag har fått så verkar det som att folk inte känner till att vinsten ska beskattas. Det är nog lite okunskap om reglerna för det här.

Det här är ingen ohederlig bransch alltså?

–Nej, det är svårt att göra ett sånt uttalande om många påpekar att de inte visste om det. Kanske har vi varit dåliga på att informera om reglerna, men det är också därför vi genomför den här kampanjen.

MARTIN AAGÅRD

OM DU FÅTT EN TAVLA SOM DU SEDAN SÄLJER PÅ AUKTION FÖR 100 000 KRONOR (EFTER AUKTIONSHANDLARENS PROVISION) HAR DU RÄTT TILL ETT AVDRAG FÖR INKÖPSKOSTNADEN. DET GÄLLER ÄVEN OM DU INTE BETALAT FÖR KONSTVERKET. AVDRAGET ÄR PÅ 25%.

UTOVER DET HAR DU RÄTT TILL ETT GRUNDAVDRAG PÅ 50 000 KRONOR PER PERSON OCH ÅR. DET GÄLLER OAVSETT HUR MYCKET DU HAR SÅLT FÖR. PENGARNA SOM ÅTERSTÅR RÄKNAS SOM VINST OCH BESKATTAS MED 30 PROCENT. I DETTA EXEMPEL ALLTSÅ 25 000 KRONOR. SKATTEN BLIR ALLTSÅ 7500 KRONOR.

DET ÄR INTE TILLÅTET ATT KVITTA EN FÖRLUST VID FÖRSÄLJNINGEN. FÖR FLER FRÅGOR KONTAKTA SKATTEUPPLYSNINGEN.

»Vi föredrar nationalmuseum«

Svenska nazister gillar Michelangelo och Da Vinci, för de är inte lika perversa som Andres Serrano.

ALINGSÅS Utställningen *A History of Sex* som slogs sönder när den visades på Kulturen i Lund under hösten slog besöksrekord när den återigen öppnade på Alingsås konsthall i slutet på januari.

Utställningen i Alingsås var redan inplanerad innan attentatet i Lund.

Besökarna har mötts av 15-års-gräns, varningstexter, väktare som övervakar konsthallen dygnet runt och förtäckta fönster.

Utställningen har debatterats offentligt i konsthallen och insändarsidorna har svämmats över av åsikter. De lokala kristdemokraterna har dessutom krävt i kommunfullmäktige att utställningen plockas ner och därigenom hotat att splittra den borgerliga alliansen.

Men de mest hotfulla protesterna har återigen kommit från nazisterna i Nationalsocialistisk front vars medlemmar tog på sig attentatet i Lund.

I Alingsås har man hittills nöjt sig med att sätta upp protestaffischer som kräver att »pervers« konst inte betalas med skattepengar.

Men vad vill nazisterna egentligen? Och varför bryr de sig så mycket om konst? Presstalesmannen för Nationalsocialistisk front, Rickard Ekman, berättar för *KONSTNÄREN* varför nazister är intresserade av konst och vilka tavlor som får godkänt av nazismen.

Diskuterar ni ofta konst tillsammans?

– Inom Nationalsocialistisk front diskuteras ofta politik, filosofi och kultur, samt alla möjliga frågor som relaterar till dessa. Så visst dyker frågor om konsten upp ofta i våra interna diskussioner, liksom i artiklar i våra publikationer.

Är konst farligt?

– Vi är övertygade om att barnpornografi, djurpornografi och annat sjukligt som maskeras som konst skadar betrak-

tarna psykiskt i det långa loppet. Poliserna som arbetar med att bekämpa barnpornografi har till exempel kunnat vittna om att de behöver psykologhjälpen då de mår psykiskt dåligt av att bevittna sådana bilder.

Är konst viktigt?

– Konsten är en viktig del av en kultur, och vi anser att den västerländska och svenska kulturen ska bevaras.

Vad är det för fel på Serranos fotografier?

– Alla människor som är psykiskt friska inser att dessa bilder är sjuka och onormala, och inte har något med konst att göra. Det är vanligt sunt förnuft, och resultatet av logiskt tänkande av friska hjärnor.

Vad är bra konst enligt er?

– Konsten i mänsklighetens historia har så gott som alltid varit upplyftande och vacker. Den har försökt spegla det goda med livet och mänskligheten. Konsten har fyllt funktionen att förgylla vardagen för människor. Det är först i och med Europas nederlag i det andra världskriget som nya ideal gjort ett globalt genomslag där istället det sjuka, underliga, fula och motbjudande lyfts fram som ideal och som »konst«.

Har ni några exempel på konstnärer som ni uppskattar?

– Det finns naturligtvis många, i stort sett alla de stora konstnärer som i äldre tider uppskattades för sina konstnärliga talanger har ju skapat fantastisk konst. Michelangelo, Da Vinci, etc, etc. Även i Sverige har vi ju haft ett flertal berömda konstnärer. En av mina personliga favoriter är Gustaf Cederström¹⁾. Vi i Nationalsocialistisk front vill gärna göra jämförelsen mellan den konst som företrädesvis visas på Nationalmuseum i Stockholm och den som visas på Moderna museet. I den jämförelsen menar vi att man tydligt ser hur konsten degenererats i modern tid.

Är det rätt att slå sönder konst man anser dålig? Är inte det ett hot mot yttrandefriheten?

– Konst som finansieras av svenska skattebetalares medel ska vara vacker och meningsfull. Vi anser det vara helt förståeligt och logiskt att människor reagerat negativt på att Alingsås skattebetalare tvingas finansiera djur- och homofilpornografi, och att folklig vrede slagit sönder Serranos utställning även tidigare. Vad gäller konst, likväl som politiska skrifter, som privatpersoner har i sina egna privata hem, så är det i dag enbart nationalsocialister som drabbas av bokbål och censur. Exempelvis har Säkerhetspolisen vid flera tillfällen brutit sig in i nationalsocialisters hem för att beslagta böcker som myndigheterna ansett vara för sanningsenliga i frågor gällandes exempelvis ras och judendom. Vi tycker att det är ett stort hot mot yttrandefriheten.

MARTIN AAGÅRD

RÖHSSKA BJUDER IN KONSTSLÖJDARE

GÖTEBORG Röhsska museet i Göteborg bjuder in till en salong för »konstslöjd« som ska visas våren 2009. Vad konstslöjd är vill man inte definiera i sin inbjudan utan hänvisar till att det rymmer flera olika hantverkstekniker, uttrycksätt och material och befinner sig i skärningspunkten mellan design, konsthantverk, mode och konst. »Ditt bidrag kan vara konceptuellt eller formfast, svarvat eller maskinverk. Röhsska museet vill visa vitt skilda uttrycksätt och låta museibesökarna ta del av den mångfald och kreativitet som präglar området«, skriver museet i sin inbjudan. Anmälan till salongen görs senast den 31 maj i år.

TEXTILHÖGSKOLAN ÖPPNAR I STOCKHOLM

STOCKHOLM Den 15 februari invigde Textilhögskolan i Borås en utställningslokal på Kammakargatan i Stockholm. Först ut är utställningen »The World of Fashion Schools«, en fotoutställning av Clemens Thornqvist, utbildningsledare för modedesignutbildningen på Textilhögskolan i Borås. Utställningen är ett samarbetsprojekt mellan Textilhögskolan, Mittuniversitetet i Sundsvall och Borås Konstmuseum och utställningen visades i höstas just på Konstmuseet i Borås. Projektledaren Agneta

Nordlund-Andersson berättar i ett pressmeddelande att det är finns tre skäl till att Textilhögskolan satsar på en utställningslokal i Stockholm.

– Det främsta är just i rekryterings syfte och för att nå ut till en bredare front. En annan orsak är att det i Stockholm finns några av våra största supportorer som Moderrådet och Teko, svensk textil och modeföretag.

TRE NYA I KONSTNÄRSMÄMNDEN

STOCKHOLM Regeringen har utsett fil dr Anders Forsman, vd Lotta Lekvall och redaktören Jannike Åhlund till ledamöter i styrelsen för Konstnärsmämnden. Övriga ledamöter i styrelsen är Ingrid Elam ordf, Alfons Karabuda, Evva Lilja, Göran Malmgren, Cecilia Nilsson, Sune Nordgren, Johan Bengt Pålsson samt KRO:s ordförande Karin Willén

Konstnärsmämnden fördelar statens stipendier och bidrag till enskilda konstnärer inom bild-, form-, musik-, dans-, teater- och film samt samlar och sammanställer nämndens information om ekonomiska och sociala villkor för konstnärerna.

PETER DAHLS STIPENDIUM UTDELAT FÖR FÖRSTA GÅNGEN

ESKILSTUNA Carl-Axel Valéns stiftelse har för första gången delat ut »Peter Dahls stipendium« på 100 000 kronor. Priset gick till Astrid Sylwan, född 1970, bosatt i Stockholm. Hon gick ut Konstfack 2005 och fick samma år det prestigefyllda Baertlingstipendiet.

Astrid Sylwan kommer att tillbringa en månad i New York tack vare stipendiet.

Stipendiet som delades ut av målaren Peter Dahl personligen på Eskilstuna konstmuseum.

Carl-Axel Valéns stiftelse bildades hösten 2006 och har som ändamål att stödja utbildning och/eller vidareutbildning av konstnärer och konsthantverkare verksamma i Sverige.

»Jag vill inte ha barn«

Visst står barn i vägen för konstnärskapet, menar konstnären Magdalena Dziurlikowska som medvetet valt bort att skaffa barn och till och med gjort konst av sitt beslut. »Konsten är ett kall, precis som prästerskapet.«

STOCKHOLM Konstnären Magdalena Dziurlikowska, 33, har gjort sig till något av taleskvinna för konstnärer som inte vill ha barn.

Hon har fattat ett aktivt beslut. Hon tänker aldrig skaffa barn. Det är helt enkelt inget som får ta tid från konstnärskapet, menar hon.

Hennes val har både resulterat i videokonstverket »Jag har inte bett om det här« och en radiodokumentär som sändes två gånger i P1 i slutet på mars i år. I båda verken argumenterar Dziurlikowska för varför hon inte tänker skaffa barn och berättar om varför hon betraktas som en udda fågel av sina jämnåriga. Som något av en »sträng madam«.

–Jag och Richard Dinter som gjorde filmen hade en

konflikt när vi gjorde filmen. Han har barn och kunde inte förstå mitt beslut.

Men Magdalena Dziurlikowskas beslut är inte unikt. Det är tvärtom det vanligaste i sin åldersgrupp konstnärer. Sedan ett par år tillbaka lever hon i ett samboskap tillsammans med en man som inte heller vill skaffa barn.

–I andra förhållanden jag varit med om har det varit ett hinder att jag inte velat ha barn. Men så länge vi är tillsammans kommer det inte att hända.

Filmerna »Jag har inte bett om det här« ingår i en serie filmer som Magdalena Dziurlikowska kallat »The most wanted story«. Varje film handlar om en av de mest »populära« berättelserna om henne. Till dem räknar hon historien om hur hon kom till Sverige från Polen och berättelsen om varför hon inte vill ha barn. Filmerna ska fungera som en längre version av den »kortade« version hon berättar i andra sammanhang. För det är en berättelse hon får berätta ofta.

–Det är ju inte främst att jag är rädd för ett liv som förälder utan mer att jag tycker det är mycket annat som går före just nu.

Känner du att det finns en konflikt mellan konstnärskapet och barn?

–Ja! På utställningen »Att bli mamma« som visades på Botkyrka Konsthall så var det en debatt, där poeten Marie Silkeberg deltog. Hon pratade om att det finns en kompromisslöshet i skapandet som är svårt att kombinera med att få barn.

Håller du med om det?

–Det beror på hur man lägger upp det. Men det finns en hänsynslöshet i konsten. Något som inte går att kombinera med moderskap.

Kan man inte vara en hänsynslös moder?

–Ja men det går inte att kombinera med ett »gott« moderskap då. Inom ramarna för konsten ska inget annat störa, om man vill betrakta konsten som ett kall, precis som präster som inte skulle gifta sig för att de inte skulle ha något ansvar gentemot sin familj, förutom Gud, kyrkan och församlingen. den familjen ska gå först.

Det låter som ett sorts munkideal?

–Ja, ha, ha det är ju en del av ett romantiskt och föräldrat ideal om konstnären som det ensamma geniet. Det gamla idealet där konstnären är en man. Och då fanns ju kvinnan som tog hand om barnen. Men för många handlar det här beslutet om rent krassa ekonomiska orsaker. Att konstnärer inte har råd eller inte hinner ha barn i sitt stipendieflackande liv, att det inte passar att ha barn på en enda skola till exempel. Men det är inte bara konstnärer som har ett uppslukande och kringflackande liv, diplomater och politiker flänger runt hela världen och har barn i olika skolor. Till exempel...

Finns det ett ekonomiskt hinder för dig att skaffa barn?

–Vi skulle ju ha råd. Men min pojkvän bär den mesta ekonomin här och om man ser vårt förhållande i ekonomiska termer så tror jag att skevheten hade förstärkts av att vi hade skaffat barn. Och det är ju fler som vet det, i boken »Bitterfittan« står det ju att om

man har ett jämställt förhållande så har man det inte när man skaffar barn. Det blir på ett tydligare sätt en person som måste ta hand om vissa saker.

Vilka är de positiva sidorna med idealet att konstnärskapet är ett kall?

– En nästintill total frihet. Det är ett sorts alibi för att leva ut det man nu önskar. Att det okej, inte bara vad gäller familjebildningen utan när jag ringer ett företag och frågar om jag kan få några kilo plastgranulat eller någon annan skum önskan. Om jag då säger att jag är konstnär så är det plötsligt helt ok. Man kan begära vad som helst om man är konstnär. Då behöver de inte undra längre. Det leder till att folk inte frågar vidare eftersom de är rädda för att avslöja sig som okunniga. Och det kan ju bli lite bristande feedback på det.

Vilka är de negativa sidorna?

– Man befinner sig lite på världens utkant, lite isolerad. Dels förväntas det mindre av en dels förväntas det ju mer.. men kraven på att bilda familj är ju mindre i konstnärskretsar.

Hur ser det ut bland dina kolleger?

– Det är väldigt blandat, men många skaffar sig ju barn... trots allt.

Har du några som står på din sida? Som valt bort barn?

– Nej men det är... jag kommer inte på någon på rak arm. Men när jag varit på skolan o

– Fick kommentarer häromveckan från gammal universitetsvän som känner likadant och gjort samma val.

Av samma skäl som du?

– Ja, många som föder barn menar att det är ett behov, ett sug, att det verkligen är rätt tid, att det är en klocka som slår, det finns så många metaforer. Men de andra känner helt enkelt inte det, de känner att det är något som kommer utifrån, att det är något som pådyvlas dem.

Har du träffat någon man som tagit samma ställning som du?

– Nej ingen som sett filmen. Jag vet bara en man som steriliserade sig i väldigt unga år. En kompis.

Varför då?

– Han ville inte ha barn, så då slapp han tänka på att skydda sig resten av livet om han ändå inte skulle ha barn.

Smart.

– Ja. Smart. Ingen har tänkt på det tidigare, ha, ha. Men en kvinna som är steriliserad blir ju som en förnekelse av kvinnlighet.

Får du kritik för ditt val att inte skaffa barn?

– «Men missar du inte mycket», frågar folk. Men vad man än väljer så missar man ju något.

Oavsett om de är kritiska eller håller med så är det väldigt lätt att prata om eftersom alla har tänkt kring det. Men ofta vågar inte människor ställa de jobbiga frågorna.

Vilka är de jobbiga frågorna?

– Typ »men är du dum i huvudet, barn är ju det bästa som har hänt mig« eller »hur skulle världen överleva om alla tänkte som du?« Primitiva frågor.

Försvarsmekanismer. Det är ju en sorts mänsklig gemenskap som blir ifrågasatt av mitt val, precis som homosexuella kan uppleva. Ett motstånd mot att de ställer sig utanför.

Vill du ha de frågorna?

– Hellre det än att frågan kommer mellan raderna.

Vad svarar du på dem?

– Tänk om alla blev läkare. Det skulle inte heller vara en hållbar värld, ha, ha!

Vi är ju båda 70-talister. Är det verkligen så kontroversiellt att inte vilja skaffa barn i vår generation?

– Det kanske är jag själv som förstorat upp det. Men det som provocerar är nog att jag talar så bestämt. Och att jag är kvinna. Att en man inte vill ha barn är ju... tuff skit, det blir som det blir ändå. Beslutet är ju bundet till kvinnan. Det är som när jag visade Paul McCarthy utställningen på Moderna. Jag var själv tvungen att förebereda de jobbiga frågorna själv. »Är han pervers?« till exempel. Och folk sken ju upp när jag ställde dem. Det är ju aldrig någon som sagt till mig att jag är en naturvidrig varelse, ändå säger jag det i filmen att man »kan tycka« att jag är det.

Varför skulle det vara naturvidrigt?

– När du har den kvinnliga kroppen, vad handlar den om? Jo att skaffa barn. Tänk på alla hinkar blod som runnit ut på marken, till vilken nytta, ha ha? Men jag har inte bett om den. Det är därför filmen heter som den gör: »Jag har inte bett om det här«.

MARTIN AAGÅRD

”THE
PROBLEM
WITH RUSSIA
IS WE HAVE
COLLECTORS
BUT NOT
ENOUGH
ARTISTS”

MOSKVABIENNALENS KOMMISSIONÄR
JOSEPH BACKSTEIN TILL TIDSKRIFTEN
ART + AUCTION MARS 2008

Färgfabriken intar östersund

– Det är en utmaning att få det här att leva i mer än tre år, men det kommer att gå, säger Lars Bolin, chef för den nya konsthallen Färgfabriken Norr som nyligen öppnade i Östersund. En satsning stinn med EU-pengar som ska få jämtlänningarna att upptäcka omvärlden.

ÖSTERSUND Färgfabriken, den privata konsthallen i Stockholm som startades 1995 av färgtillverkaren Alcro-Beckers, har nu öppnat en filial i Östersund. Det hela är en massiv satsning med stora ambitioner som till största delen finansieras med EU-pengar.

Konsthallens första utställning *Teleport Färgfabriken* – som innehåller verk av internationellt kända konstnärer som Carsten Höller, Maurizio Cattelan, Mike och Doug Starn och David Lynch – invigdes med konferensen *The New World bank* vars syfte var att komma fram till hur man skapar resurser för en jämlikare värld.

Och på öppningsdagen ville man inte se sig som en filial till konsthallen i Stockholm.

Lars Bolin är ny chef för Färgfabriken Nord:

– Michael von Hauswolff har sagt till mig att om några år så har vi konkurrerat ut Färgfabriken i Stockholm! Och varför inte. Hade någon sagt till mig att vi skulle ha den här utställningen för 15 månader sen så hade jag skrattat.

Det var inte mer än 18 månader sedan galleristen Lars Bolin och konstnären Hans Kvam besökte chefen för Färgfabriken i Stockholm, Jan Åhman, med vad de då trodde var ett lagom romantiskt och omöjligt förslag: Varför inte starta en filial till konsthallen i Östersund?

Idén hade kommit upp när konstnären Jan Håfström besökte Lars Bolins galleri och de båda konstaterat att Östersund måste profilera sig kulturellt.

När svaret till slut blev jakande gick resten av arbetet förvånansvärt lätt. Ägaren till de gamla regementsbyggnaderna som nu förvandlats till konsthall var direkt intresserad och såväl kommun som länsstyrelse och sparbankstiftelsen ville bidra med pengar. Till slut hade man lyckats få fram en grundplåt på 19,6 miljoner kronor från EU.

– Anledningen till att det här gått så bra, är nog att det

här inte är en traditionell konsthall. Det här är ju också ett »samtidslaboratorium«.

Öppningsutställningen är på många sätt typisk för en tillställning på Färgfabriken. Ett massivt uppbåd av konstnärer, 86 stycken närmare bestämt, varav 35 internationella, kombineras med storslagna diskussioner om stadsplanering och kulturens roll i den globala marknadsekonomin.

Konferensen *The New World Bank* anfördes av ekonomen Noreena Hertz, känd för boken *Skuldfällan* och sina samarbeten med Bono, Sex Pistols gamle manager Malcolm McLaren och en av Färgfabrikens trognaste följeslagare; ekonomen Kjell A Nordström.

Lars Bolin var mycket nöjd.

– McLaren höll ett briljant tal där han var kritisk mot internet. Det kommer inte alls att vara så betydelsefullt i framtiden tror han. Och det väckte ju tankar.

Vad har du för förväntningar på publiktillströmningen?

– Jo, tack det är stressigt, vi öppnar den publika delen om 40 minuter och vi räknar med minst 2000 besökare innan helgen är över.

Kommer man att känna igen Färgfabrikens speciella profil i Östersund? Kommer ni också att diskutera kulturell marknadsekonomi och stadsplanering?

– Oh ja, den åttonde startar utställningen *Östersund at Large*, då vi diskuterar hur en stad med 60 000 innevånare egentligen står sig i den globala konkurrensen. Det har gjorts en undersökning med Richard Floridas teorier som visar att Östersund är Sveriges galleritätaste och kulturtätaste stad och vi ska ha en workhopedare från London som ska fråga vad vi kan lära av London och vice versa. Frågan är ju varför vi ska jämföra oss med Sundsvall? Vi kommer att ha fyra stora utställningar per år, som ska produceras på plats, inte flyttas från Stockholm.

Pengarna räcker i tre år, vad ska ni göra sen?

– Vi måste redan nu ta en diskussion om hur vi förlänger det här. Det är en rejäl utmaning, men det här ska inte vara bara i tre år.

Konstnären Russel Haswell som tillsammans med kollegan David Falconer visar installationen *Happy Easter* i Östersund var överraskad över den massiva satsningen, inte minst konferensen om den nya världsbanken.

– Alltså hjärnan smälte när jag lyssnade på de där grejerna. En sån här konsthall och konferens skulle aldrig kunna hända i England. Sverige är mycket mer framåt när det gäller såna här grejer. Sen är det lite väl idealistiskt kanske. Jag och David är ju en smula mer nihilistiska. Vi tror ju att planeten redan är knullad så det är lika bra att ha kul så länge det varar.

Vad har då det lokala konstlivet för glädje av att Färgfabriken nu öppnar i Östersund?

Lars Bolin:

– Som jag sa så har vi väldigt mycket konstnärer i länet och vi behöver inspireras av världen helt enkelt.

MARTIN AAGÅRD

FÄRGFABRIKEN NORR LIGGER I EN GAMMAL EXCERSISBYGGNAD PÅ DET GAMLA REGEMENTSOMRÅDET I 5 I ÖSTERSUND.

UTSTÄLLNINGEN *TELEPORT FÄRGFABRIKEN* PÅGÅR TILL OCH MED DEN 27 APRIL OCH VISAR VERK AV BLAND ANDRA MAURIZIO CATTELAN, CARSTEN HÖLLER, RIKRIT TIRAVANIJA, VERONICA VALK, NATALIE DJURBERG, ERNST BILLGREN, ANNIKA LARSSON OCH KLARA LIDÉN.

MER OM THE NEW WORLD BANK FINNS ATT LÄSA PÅ THENEWWORLDBANK.ORG

DEN REGIONALA UTVECKLINGSKONFERENSEN *ÖSTERSUND AT LARGE* INLEDS DEN 8 APRIL OCH RESULTATET AV DISKUSSIONEN PRESENTERAS FÖR ALLMÄNHETEN DEN 10 APRIL.

Konstnärer får allt färre barn

Konstnärer får färre barn än andra svenskar. Och trots att det råder babyboom blir de barnalstrande konstnärerna allt färre. En kärv ekonomisk situation kan ligga bakom, men valet att inte skaffa barn är till stor del frivilligt, tror forskarna.

STOCKHOLM Enligt en genomgång gjord av Statistiska Centralbyrån i samarbete med tidningen *KONSTNÄREN* och Konstnärskommittén visar det sig att svenska bildkonstnärer får färre barn än den övriga befolkningen.

Till och med jämfört med andra kulturarbetare med ungefär samma utbildning och samma arbetsituation skaffar konstnärer färre barn. Gruppen skådespelare har några procent fler barn än bildkonstnärer.

Och det är bland kvinnliga konstnärer som siffrorna syns tydligast.

I åldersgruppen 32-43 år har närmare hälften av alla kvinnliga konstnärer inga barn alls. Vilket är 30 procent fler än bland den övriga befolkningen.

–Det är en väldigt stor skillnad! I befolkningen som helhet är det bara var femte som inte har barn i den åldersgruppen och bland konstnärerna är det nästan hälften, säger Hans Heggeman på Statistiska Centralbyrån som tagit fram siffrorna.

Siffrorna blir än mer uppseendeväckande eftersom det just nu råder babyboom i Sverige. Förra året föddes sammanlagt 107 421 barn. Det är den högsta siffran på 13 år.

Förklaringen är dock INTE att de flesta konstnärer

är bosatta i storstadsregioner där barnafödandet av tradition varit lägre.

Skillnaderna mellan land och stad har på sista tiden suddats ut. I Stockholm har det inte fötts så mycket barn på 60 år. I fjol föddes 27 421 barn och i år räknar man med att det kommer att födas 2500 barn i månaden. Näringsminister Maud Olofsson menar att det stora barnafödandet är ett tecken på välstånd i samhället.

Men i konstnärskollektivet går utvecklingen åt motsatt håll. För ju yngre konstnärerna blir, desto tydligare blir skillnaden mot befolkningen i övrigt. Och siffrorna är med stor säkerhet ett tecken på att det blir färre konstnärsbarn i framtiden.

–Antingen föder yngre konstnärer barn senare i livet eller så ökar barnlösheten. Men ju längre man väntar desto större är chansen att det inte blir några barn alls, säger Hans Heggeman.

Varför får konstnärerna allt färre barn?

–Det kan säkert bero på att man länge har en osäker ekonomi, och därför väntar länge med att skaffa barn. När man väl skaffar barn, kommer man inte i kapp. Och ju längre man väntar desto större är risken att det inte blir någonting alls, säger Hans Heggeman.

Kristina Engwall på institutet för Framtidsstudier som just nu skriver på forskningsstudien »Frivillig barnlöshet i Sverige« tror att det är just den frivilliga barnlösheten som ökar i gruppen.

–Siffrorna för barnlöshet är mer eller mindre konstanta, men eftersom den ofrivilliga barnlösheten går att bota idag, så tror man att den frivilliga ökar.

Möjligheterna att vara barnlös har ökat genom tillgång till aborter och preventivmedel. Samt att nya familjeformer börjar bli allt mer accepterade. Ensamstående mödrar, homosexuella familjer eller barnlösa familjer väcker inte samma uppmärksamhet längre.

Men att inte skaffa barn är inte alltid ett särskilt aktivt beslut, menar hon.

–Det visar sig att det inte alltid är något man diskuterar så mycket. Det uppskjutna barnafödandet hänger ihop med barnlösheten. Man skjuter upp och skjuter upp och till slut är det för sent att skaffa barn.

En grupp som sticker ut i statistiken är medelålders manliga konstnärer. Antingen har de inga barn alls eller så har de väldigt många. Så pass många att de balanserar upp siffrorna i övrigt.

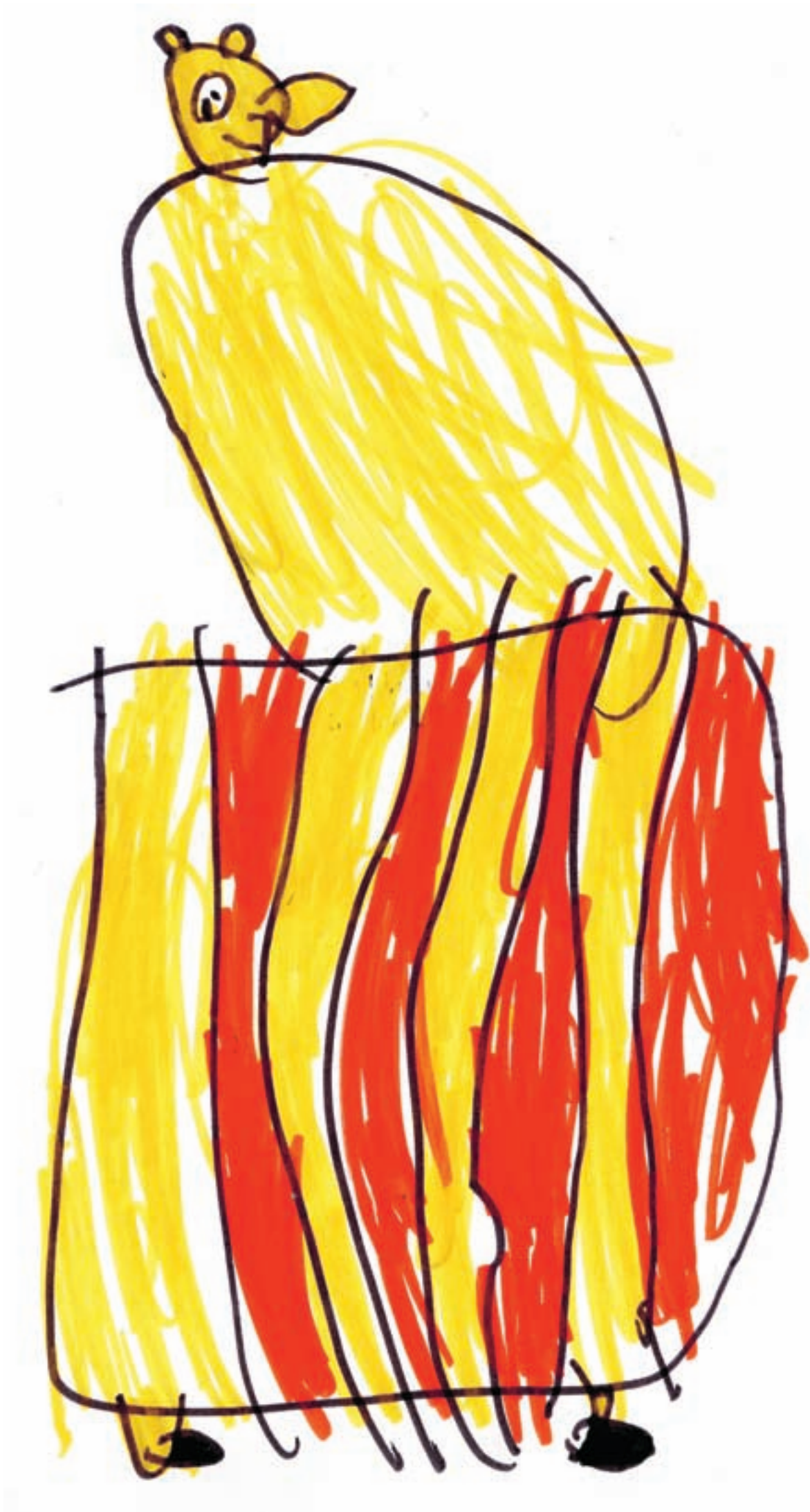
Konstnärsmän som har barn har i genomsnitt ett barn mer än övriga män. Ungefär samma siffror gäller skådespelarmän.

–Män skaffar antingen inga barn alls eller så får de väldigt många, säger Hans Heggeman.

Varför vill han inte spekulera i.

I undersökningen ingick 20 000 personer varav 11 500 var kvinnor och 9 500 män.

MARTIN AAGÅRD

NORDISK TECKNARUTSTÄLLNING I SKELLEFTEÅ

SKELLEFTEÅ Från den 8 juni till och med augusti i år arrangerar Nordiska Konstförbundet en nordisk teckningstutställning i Skellefteå konstmuseum. Utställningen kommer att bestå av 4-5 tecknare från varje nordiskt land och juryn som väljer deltagarna består av styrelsen i Nordiska konstförbundet.

TORSTEN ANDERSSON UTNÄMND TILL ÅRETS KONSTNÄR

STOCKHOLM Tidningen Disajn har utsett sin pristagare »Årets konstnär 2007«. Och vinnaren är 82-åriga Torsten Andersson som även fick Carnegiepriset förra året.

»Han är den mest mytiske och säregna levande svenska målaren idag, med ett friskt och nyskapande måleri, som trots Anderssons höga ålder utmanar betydligt yngre kolleger« skriver juryn, som består av konstkritiker, anställda vid auktionshus, museichefer och chefen för Carnegie Art Award, i sin motivering.

LEONARDO SLÅR VÄRLDSREKORD I JAPAN

TOKYO Utställningen med Leonardo da Vincis »Bebådelsen« (1472-75), som lånats ut från Uffizierna i Florens lyckades dra anmärkningsvärda 10 071 besökare per dag till Tokyos Nationalmuseum under tre månader i fjol.

Det är det största besökarantalet till något museum sedan internationella sammanställningar av besökarantal började göras 1997.

Utställningen föregicks av protester i Italien eftersom målningen endast lämnat Uffizierna tre gånger tidigare. Två gånger under 30-talet då den lånades ut till Paris och Milano och en gång under Andra världskriget då målningen gömdes av säkerhetskäl.

Världens mest besökta museum sammanlagt under 2007 var Louvren i Paris som hade inte mindre än 8,3 miljoner besök. Vilket är nästan dubbelt så många som fyran British Museum i London och tre miljoner fler än tvåan Centre Pompidou i Paris.

KLINGBERG LEDAMOT I BKF

STOCKHOLM Regeringen har utsett bildkonstnären Gunilla Klingberg till ledamot i styrelsen för Sveriges bildkonstnärarsfond till och med 2009. Övriga ledamöter är Gerd Aurell, Anders Boqvist, Yngve Brothén, Mia E. Göransson, Pasi Välimaa, Mattias Ljunggren, Chun Lee Wang Gurt, Robert Moreau, Isabella Nilsson, Helena Persson och Maria Lantz. Ordförande är Sune Nordgren. Sveriges bildkonstnärarsfonds uppgift är att fördela medel till bild- och formkonstnärer. Vidare ansvarar BKF för ett internationellt konstnärsutbyte.

DAMGAARD FÅR KVARTS MILJON

BORÅS Nordic Award in Textiles som delas ut av stiftelsen Fokus i Borås tilldelas i år den danska klädskaparen Anne Damgaard för hennes »sensuellt eleganta haute couture«.

Anne Damgaard, född 1968, som vunnit många priser genom sin karriär sers sig som en blandning av klädskapare och textilkonstnär.

The Nordic Award in Textiles är på 250 000 kronor.

BARBRO MATSSON

SNÖKAOS HOTADE KONSTRUNDA

Håll där...

... Barbro Mattsson, intendent på Östra Skånes Konstnärsgille som fick problem med årets konstrunda på Österlen på grund av det dåliga vädret under påskhelgen.

Hur påverkade snökaoset konstrundan?

–En del konstnärer märkte av mycket färre besökare de första dagarna, beroende på var de bor i området. Många turister körde längs kustbandet där vi inte har snö och vände när de började klättra inåt landet och möttes av drivor på vägarna.

Vad säger konstnärerna nu?

–Jag har inte hunnit prata med alla våra 111 medlemmar än. Det är för tidigt att säga hur det här har påverkat konstrundan.

Det kommer larmrapporter om hälften så många besökare. Hur stora förluster för Österlens konstnärskoloni räknar ni med?

–Det är klart att det dåliga vädret under långfredagen och påskafton inneburit vissa förluster. Men folk har fått för sig att konstnärerna sitter här och tjänar sin årsinkomst på konstrundan och det är bara en myt. Våra medlemmar har utställningar i Monaco och andra ställen, konstrundan är bara en parantes.

Men cirka 100 000 turister på en vecka måste ha betydelse?

–Man ska inte negligera att det går att tjäna en slant här, men det allra viktigaste är mötet med publiken.

RASANDE TVIST OM BENGT LINDSTRÖMS DÖDBO

PARIS En tvist om arvet efter den fransksvenske konstnären Bengt Lindström har fått nytt liv efter konstnärens frånfalle i januari i år.

Lindström flyttade till Paris i slutet av 40-talet och levde där tills han 2003 drabbades av en stroke och flyttade hem till Sverige och Sundsvall med sin fru som han gifte sig med 1990.

Samtidigt utsågs advokaten Hans Erik Andersson till förvaltare av Lindströms tillgångar. Andersson startade ett aktieföretag där pengarna placerades.

Konflikten står nu mellan Bengt Lindströms barn i ett tidigare äktenskap och Lindströms änka, Michelle. Barnen menar att tillgångarna i aktieföretaget förskingrats av förvaltaren Hans Erik Andersson och har anmält honom till Advokatsamfundet, som dock inte menade att han brutit mot god advokatsed. Ärendet ligger nu hos Justitiekanslern.

Arvet efter Bengt Lindström uppskattas till flera hundra miljoner svenska kronor. Bouppteckningen är ännu inte färdig men beräknas vara klar under våren.

Fond för nyskapande konstverksamhet startar

STOCKHOLM I fjol tillfördes Stockholms kulturförvaltning 10 extra miljoner för att förbättra kulturlivet i staden. 1,8 miljoner har nu avsatts till att sponsra samarbetet mellan det fria kulturlivet och näringslivet. Pengarna ska stoppas i en resursfond med namnet *Fonden för nyskapande kultur* som ska ha samma organisation som stiftelsen Framtidens kultur, en löntagarfondsfinansierad stiftelse vars pengar nu är slut. Förslaget har utarbetats av dramatikern och dramaturgen Danjel Andersson och innebär att man startar ett litet kansli med stort inflytande till vilket man knyter ett stort antal »experter«. Experterna ska vara en så kallad »Ad Hoc-grupp« som bedömer ansökningar om bidrag och ger rekommendationer till kulturförvaltningen. Men experterna ska även ta egna initiativ och själva söka upp potentiella sökande. Experterna har ett förordnande som endast kan förlängas i två år. Enligt Danjel Anderson ska pengarna delas upp på tio poster om hundra tusen var som ska gå att söka. Detta för att pengarna inte ska gå åt till att finansiera ett kansli som har anställda, men inga pengar att fördela. Stockholms kulturförvaltning inledde arbetet redan hösten 2007 med en rad möten och seminarier med företrädare för både kulturlivet och näringsli-

Konst för gravt funktionshindrade

STOCKHOLM Ett projekt som ska göra konst mer tillgänglig för gravt funktionshindrade pågår sedan ett halvår tillbaka på Rosenlunds sjukhus i Stockholm.

De anställda på habiliteringscentralerna Korallen och Lagunen på sjukhuset upptäckte, bland annat genom ett SKISS-projekt att samtidskonsten kan bidra till en väsentlig höjning av livskvaliteten för de gravt flerfunktionshindrade. Resultatet blev projektet »Konst med alla sinnen« som nu går in på sitt andra halvår.

Under de kommande två åren planeras tio utställningar i lokalerna. Syftet är i första hand att visa bra konst som gravt flerfunktionshindrade kan ta del av. Konsten kommer inte att anpassas för sin nya publik utan visas som den är. I juni

Utställning polisanmäls för ofredande

Utställningen »Borderline« av konstnärerna Pål Hollender och Bo Mellin i Alingsås konsthall polisanmäls nu av grannar till Alingsås konstmuseum. Musiken är för hög, tycker man. Och brottet rubriceras som »ofredande«

ALINGSÅS I fem veckor ska konstverket »Borderline« pågå i Alingsås konsthall. Utställningen består av en »nattklubb« som håller öppet mellan klockan 21 och klockan 7 på morgonen. En komplett nattklubb som byggts upp med bardisk och allt inne på konsthallen, men som ingen kan komma in på när den väl håller öppet.

Pål Hollender och Bo Mellin fick idén till utställningen

vet. Statens kulturråd ställde sig då tvekan till en medverkan, men visar intresse för själva idén, men organisationen Kultur och Näringsliv är dock intresserade. I november höll man tillsammans ett heldagsseminarium om sponsring.

–Vi har kommit så långt att vi håller på att göra en upphandling av den som ska sköta resursfonden säger Bo Andér, chef för avdelningen för Kultur- och integrationsstöd i Stockholms stad. Det kommer troligtvis att bli ett konsultföretag som jobbar inom kulturbranschen.

–Utformningen stämmer i princip med det förslag som Danjel Andersson skrev, berättar Bo Andér

–Som ett led i utvecklingen av resurscentrat kommer Kulturförvaltningen under våren 2008 i samarbete med Af Kultur och företaget Heart of Stockholm AB arrangera fem »Mötesplats Stockholm«, småskaliga offentliga diskussioner om ökad samverkan mellan kultur- och näringsliv. I framtiden planerar Stockholm stad även att instifta en resurs för export av kultur och stöd för det fria kulturlivets EU-projekt. Ett marknadsförings- och biljettkontor för det fria kulturlivet. Samt ett avtal som ger konstnärer skälig betalning för utfört arbete. Samtidigt har planer på ett liknande resurscentrum i Norrbotten påbörjats.

–Vi ligger i förhandlingar med landstinget och ska träffa dom i morgon för att försöka få loss tv månaders betald utredningstid så vi kan utreda det här, berättar Peter Sundström som tagit initiativet till diskussionerna.

–Inget är bestämt än, men vi börjar här.

MARTIN AAGÅRD

öppnar utställning med Lisa Torell och Glimpse. I augusti fortsätter man med Felix Gmelin och Jesper Norda.

Genom utställningarna kan anhöriga närma sig problemet med hur man kommunicerar med en anhörig som inte kan tala, höra eller röra sig. Att hitta platser där gravt funktionshindrade kan dela sina upplevelser med anhöriga är svårt, men just samtidskonst kan fungera på det söttet..

Korallen och Lagunen som kallas »händelseriken« har skapats för att motsvara behov hos gravt funktionshindrade, genom upplevelserum, en specialbyggd rullstolsslinga, massage och möjligheter till samspel. Barnen som besöker habiliteringscentrumen kommer alltid tillsammans med en vuxen de känner väl, föräldrar eller assistenter.

Till gruppen av gravt flerfunktionshindrade hör barn som fötts med nedsatt syn, hörsel och

motorik, eller vuxna som efter en olycka förlorat närminne samt flera fysiska funktioner.

Mer information om projektet »Konst med alla sinnen« kommer att finnas på hemsidan www.kmas.se.

MARTIN AAGÅRD

när de läst en artikel om nattklubben Bagdad Hunting Club, berättar de för Alingsås tidning. Den existerade på Saddam Husseins tid i Irak och var så exklusiv att knappt någon hade tillträde till den.

Under Borderlines öppettider strömmar dock technomusik ut från Alingsås konsthall vilket har retat flera boende i närheten. Efter att ha tvingats att sänka musiken två gånger, kom till slut en polisanmälan från en granne till konsthallen. Brottet har rubricerats som »ofredande«.

Konstnärerna själva är inte nöjda med att ha tvingats sänka musiken.

–Meningen är inte att förstöra alla alingsåsares liv, men verket ska tränga sig på. Vi är konstnärer och har lämnat in ett verk. Konsthallen har försatt sig i en konstig situation när de går in och ändrar i verket, säger Pål Hollender till Alingsås Tidning.

Borderline pågår till och med den 3 maj.

MARTIN AAGÅRD

Fler arbetslösa konstnärer än clowner

I en ny utredning om konstnärernas villkor som tagits fram av Konstnärsnämnden konstateras att bildkonstnärerna och formgivarna har sämst inkomst av alla kulturarbetare. Konstnärerna och formgivarna är också den grupp där flest personer saknar inkomst helt. Till och med en utsatt arbetsgrupp som clowner tjänar bättre.

STOCKHOLM För två år sedan gav den dåvarande socialdemokratiska regeringen Konstnärsnämnden i uppdrag att utreda Konstnärernas arbetsmarknad. Jobbet gick till Per Svensson som i januari 2008 inkom med sin rapport *Konstnärerna i kulturpolitiken*. Rapporten ska ingå i den större kulturutredning som görs av Eva Swartz och presenteras i slutet av 2008. Ett förslag till en ny svensk kulturpolitik.

Och enligt utredningen är det bild och formkonstnärerna som ligger sämst till bland kulturarbetarna idag. Deras inkomster ligger på nästan hälften av de högst betalda kulturarbetarna.

Av de kulturarbetare som ingår i undersökningen hade teaterregissörerna högst medelinkomst – 268 700 kr. Därefter följde konstmusiker (260 700 kr) och författare av facklitteratur (249 800 kr).

Lägst medelinkomst hade formgivare (125 600 kr) bildkonstnärer (136 300 kr) och fotografer (152 300 kr). Det var också i dessa tre grupper som andelen utan inkomst var högst.

Fotografer som saknade inkomst var 6,8 procent, formgivare 6,3 procent och bildkonstnärer 5,3 procent.

I grupperna clown/cirkusartist, dansmusiker, dramatiker, konstmusiker, musiker och skådespelare var andelen utan inkomst mindre än en procent.

Eftersom alla skattefria stipendier ingår i den beräknade medelinkomsten så ger utredningen en ganska bra bild av det faktiska pengar varje grupp har att röra sig med.

Det finns ett fåtal höginkomsttagare bland de svenska konstnärerna. 29 av

de 21 509 personerna i undersökningen hade mer än en miljon kr i årsinkomst 2004 och knappt 5 procent hade mer än 400 000 kr.

Men att konstnärerna i framtiden ska kunna försörja sig på sin konst är inte ens meningen, slår man fast i utredningen. Det finns helt enkelt för många konstnärer och kulturarbetare.

»Att betrakta obalansen mellan utbud och efterfrågan som ett problem som går att lösa är knappast realistiskt«, skriver Per Svensson.

I en intervju med SvT:s kulturmyheterna säger dock kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth att ambitionen måste vara att förbättra obalansen.

– Att förbättra villkoren för kulturskapare är ju en av de kulturpolitiska prioriteringarna under mandatperioden. Rapporten är en värdefull genomgång och belysning av de, ofta svåra, förhållanden som gäller för kulturskapare i deras vardag och av hur kulturpolitikens olika instrument fungerar.

Konstnärsnämnden kommer att redovisa och kommentera hela SCB-studien under våren.

MARTIN AAGÅRD

ENLIGT UTREDNINGEN ÄR RUNT 15 000 PERSONER I SVERIGE SYSSELSÄTTA I OMRÅDET »BILD OCH FORM«. RUNT 80 000 PERSONER JOBBAR INOM HELA »KULTUROMRÅDET« ENLIGT ARBETSFÖRMEDLINGEN. DÄR INGÅR ALLT FRÅN JOURNALISTER TILL CLOWNER. OM MAN ÄVEN RÄKNAR DEN SÅ KALLADE »UPPLEVELSEINDUSTRIN« BLIR SUMMAN 240 000 PERSONER. ANTALET EGENFÖRETAGARE I SEKTORN BLIR ALLT FLER. ÄVEN OM TILLVÄXTEN DE SENASTE ÅREN VARIT GOD I DESIGNOMRÅDET RÅDER DET EN ÖVERETABLERING BLAND FORMGIVARE OCH DESIGNERS, ENLIGT ARBETSFÖRMEDLINGEN.

BARN SKA SKAPA. DET STÅR TILL OCH MED I FN:S BARNKONVENTION. FRÅGAN ÄR HUR VUXNA SKA FÖRHÅLLA SIG TILL DET. FÖR DET ÄR OTROLIGT SKÖRA KRAFTER MAN UTMANAR NÄR MAN SOM VUXEN PÅSTÅR ATT MAN VET VÄRDEN AV DET BARNET HAR SKAPAT. PÅ BARNENS KONSTSKOLA ANVÄNDER MAN TILL EXEMPEL ALDRIG ORDEN »BRA« ELLER »DÅLIGT«. BARNEN FATTAR I ALLA FALL ATT MAN LJUGER NÄR MAN SÄGER ATT ALLA ÄR LIKA BRA PÅ ATT MÅLA.

DET FINNS INGA UNDERBARN

(OCH BARN VET SJÄLVA OM ATT DE INTE ALLTID GÖR SÅ HIMLA BRA KONST)

UNDER EN KORT PERIOD var fyraåriga MARLA OLMSTEAD från Binghamton utanför New York, amerikanernas medieälskling. Hennes färgstarka abstrakta målningar såldes för tiotusentals dollar och samlarna stod i kö för att köpa verk av barnstjärnan. Marla och hennes familj figurerade flitigt i nationell press och i talkshows på TV. Publiken och förvirrade kritiker började yra om en ny JACKSON POLLOCK, eller varför inte en KANDINSKY och gottade sig åt att det äntligen var bevisat att abstrakt konst är en intuitiv barnlek. Berättelsen om Marla konstruerades av ett par populära myter som konstvärlden i årtionden kämpat för att slå hål på. För det första att konstnären är ett naturligt geni med en medfödd talang som inte går att lära ut. För det andra att ett konstverks inneboende värde står i direkt relation till konstnärens person och status.

Dessa myter genomsyrar AMIR BAR-LEVS film, *My Kid Could Paint That*, en dokumentär om Marla Olmsteads uppgång och fall i konstvärlden. Marla började enligt utsaga att måla strax innan hon fyllde två, iförd blöja på matsalsbordet. Vid fyra var hon en stjärna. Hennes debututställning i New York sålde slut på ett ögonblick och lämnade galleristen med en tvåhundra namn lång väntelista. Men var Marla ensam upphovsman till målningarna? I ett uppmärksammat CBS 60 minutes-reportage avslöjade en barnpsykolog, tillika underbarnsexpert sina starka tvivel på äktheten i Marlas konstnärskap. Nyheten fick direkt genomslag. Medierna rasade, köparna svek och Amir Bar-Lev började, mitt i arbetet med sin film, själv ifrågasätta familjen Olmstead.

KAN MAN TALA OM underbarn när det handlar om abstrakt konst? Generellt är ett underbarn någon som innan puberteten bemästrar en aktivitet som normalt betraktas som de

vuxnas domän och som vanligtvis kräver många års träning. Fenomenet är ganska lätt att bekräfta inom vissa områden – matematik, schack, till viss del musik. Men hur avgör man om ett barn framgångsrikt imiterar konstnärliga traditioner som, i folkmun, »vilket barn som helst kan göra bättre«? Fascinationen för underbarn och deras brådmogenhet bottenar möjligtvis i ett auktoritetsförakt, en bekräftelse på att den som utger sig för att kunna och veta bäst kanske inte alls gör det. Varför ska vi lyssna på vuxna makthavare när det finns småungar som är bevisat smartare? Det intressanta i Marlahistorien är att denna logik används som argument mot auktoriteter i konstvärlden, ett territorium som åtminstone sedan modernismen betraktats med stor skepsis bland »vanligt folk«.

MARK OCH LAURA OLMSTEAD, Marlas föräldrar, motsätter sig användandet av termen underbarn när det handlar om deras dotter. I *My Kid Could Paint That* talar pappa Mark istället om »luck«. Det är tur att Marla blivit uppmärksammas och känd, det var turen som gjorde att han gav dottern färg och penslar för att distrahera henne när han själv målade och på så vis upptäckte hennes talang. Och kanske var det tur att Mark Olmstead arbetar nattsift och kunde ägna dagarna åt att assistera sin dotter i hennes konstnärskap. För oavsett om Marla har hållit i penseln eller inte är det glasklart att hennes pappa har lagt sig i, kanske styrt färgval och komposition, köpslagit med gallerister och talat för sin dotters sak i media. Till Amir Bar-Levs stora förtret misslyckades han, precis som 60 minutes dolda kamera, att fånga Marla målandes ett av sina mästerverk på film. Det måleri han lyckats filma är barnsligt, okoncentrerat och osofistikerat.

– Hon blir låst och osäker när en filmkamera finns i närheten, ursäktar Mark Olmstead, hon kladdar och fjantar sig inte så här när vi är ensamma.

LARS BORENIUS HAR UNDERVISAT bild och formkurser för barn i många år.

– Jag såg hennes bilder och visste instinktivt att det var bluff, säger han på tal om Marla Olmstead. Ett barn »läcker« alltid igenom – kolla in de alltför stadiga och vuxna pensel dragen, sådana som jag beundrar hos målare som ZORN. Det krävs en känslighet och ett lidande för ett sådant uttryck och det har ingen fyraåring.

Konstnärerna Lars och LILLEMOR BORENIUS grundade Barnens Konstskola i mitten av nittiotalet. Projektet var en direkt konsekvens av att deras egen dotter kom upp i dagisåldern och de upptäckte att inga förskolor och skolor tog barns bildvärld på allvar. Under skolans storhetsdagar i lokaler på Linnégatan i Stockholm kom 600 elever mellan fyra och tolv år på konstkurs varje vecka.

– Barnet är den mest ärliga bildmakaren jag känner till för barnet berättar sin väg. De bekantgör sig med livet när de skapar, de gör inte konst, de producerar inte något för att det ska hänga på ett galleri, säger Lars Borenius.

VISST FINNS DET BARN som är begåvade, som är tekniskt duktiga, kanske till och med på underbarnsnivå. Men bakom varje duktigt barn finns en pådrivande vuxen, menar Lars Borenius, och det är supporterrollen vi måste vara ytterst försiktiga med. Beröm i rimlig mängd stärker ett barn, men situationen kan gå över styr som i Marlas fall och vem annars finns att skylla än de från början så stolta föräldrarna?

– Fy för föräldrar som försöker kompensera egna tillkortakommanden genom sina barn. Det är snusligt när vuxna berövar barn på deras barndom och gör »Britneys« av dem. Sådana tendenser förekommer faktiskt, men i mindre format, även på vanliga målerikurser för barn.

ATT MARLA FÅR MÅLA är bra, barn ska skapa. Det står till och med i FN:s barnkonvention. Frågan är hur vi vuxna ska förhålla oss till barns skapande. I sin lärarroll har Lars Borenius ofta stött på föräldrar som förväntar att han ska göra deras barn till konstnärer. Han suckar över den generella oförståelsen för barns bildvärld, skapandet i sig kommer i andra hand, det är resultatet vi vuxna vill åt, och helst ska det komma snabbt.

– Föräldrar är så superkontrollerande, säger Lars Borenius, de vill veta allt som rör deras barn och har svårt

att lita på andra vuxna som kan bidra till barnets utveckling. Föräldrar tror att de har rätt att bestämma vad just deras unge behöver lära sig bara för de råkar ha producerat barnet. Det är helt fel – föräldrar ska göra en sak, de ska älska sina barn. De ska inte ha pedagogiskt ansvar.

Lillemor Borenius myntade begreppet *Barnens oas*. Det skulle Barnens Konstskola vara. Inga föräldrar fick sätta sin fot i lokalen. Att göra barn och föräldrar införstådda i pedagogiken var inte alltid lätt.

– Vi fick bokstavligen kasta ut föräldrar som inte kunde släppa taget. De ville sitta med, titta på, lägga sig i. Det gör ju ungarna helt låsta. För att inte tala om barnens bekräftelsebehov! Många barn är så vana vid att få applåder för allt de gör. Det kan ju ge världens prestationsångest. På konstskolan använde vi aldrig orden bra och dåligt. Det är en omöjlighet att alla i en grupp på femton barn gör någonting bra – barnen vet att man ljuger från början, så varför säga någonting alls? När barnen kom och ville visa vad de gjort vände vi på steken och ställde frågan till dem: »Vad tycker du?« Det är viktigt att barnen bygger upp ett eget självförtroende, att de litar till sig själva även utan påhejande vuxna.

LARS BORENIUS TALAR OM FÖRÄLDRAR som en ganska ängslig skara. Det är vanligt att oroas sig över barns kreativa utveckling, att gräma sig över att ens barn målar fult eller fel.

– Problemet som vi vuxna har, menar Lars Borenius, är att vi är ute efter resultat som bekräftar det vi redan vet. Vuxna är rädda för att släppa in sådant vi inte förstår, och särskilt när det handlar om våra barn. Det är också ett stort problem att vi förväntar oss att eventuell talang ska visa sig omedelbart.

Men det finns också föräldrar som har insett det där med att skapandet ska vara barnens oas och låter saker ske i sin egen takt.

– Jag minns särskilt ett föräldrapar från Nacka, båda var arkitekter och kanske bidrog det till deras underbara inställning. Deras son kom plikttröget till Barnens konstskola varje vecka i tre terminer. De första tjugo lektionerna var det enda han fick ur sig en rund, svart prick som han omsorgsfullt målade, gång på gång. Vid terminsslut kände vi hur svårt det skulle bli att redovisa det här för föräldrarna. Men de ryckte på axlarna och sa att sonen var så glad varje gång han varit hos oss. Och plötsligt, under den tredje terminen, brakade det loss för den killen och ut på pappret, som förlöst ur den svarta pricken, kom en stor fet haj med enorma tänder. Därifrån var det som att skaka på en ketchupflaska, det kom hur mycket som helst ur honom. Men han behövde alltså en svart prick.

Jag tror att han i den där prickens redan gjorde alla de där fantastiska bilderna fast vi inte såg dem. Sådana föräldrar som den pojkens är unika, de insåg att det fanns någonting i sonen som de inte begrep men som de ändå ville stödja.

SNARARE ÄR DET ETT STÖRRE problem att hantera barn som är erkänt duktiga. Lars Borenius berättar om en liten flicka som var »begåvad«. Hon hade fastnat i en CARL LARSSON-estetik som de vuxna tyckte var vacker och passande för en liten flicka.

Alla pratade så varmt om henne och hennes lysande framtidsutsikter. När hon kom till mig med sin teckning för godkännande frågade jag som vanligt vad hon själv tyckte. »Dåligt«, sa hon osäkert. Jag tyckte så synd om henne, hon kände sig helt låst bara för att de vuxna inte hade vett att hålla käften. Det är otroligt sköra krafter man utmanar när man som vuxen går in i ett barns liv och påstår att man vet värdet av det barnet har gjort. Fråga innan du påstår någonting. Jag tänker på hur skör man själv är som konstnär. Om man bjuder in någon i ateljén är det ju livsviktigt vad den personen tycker och säger. Hur mycket positiv kritik man än får är det så lätt att fokusera på den negativa.

KÄNDA BARNKONSTNÄRER SOM Marla Olmstead jämförs alltid med stora abstrakta mästare – PICASSO, KANDINSKY, POLLOCK. Hur kommer det sig att vi faller för epigoner bara för att de är barn? De flesta konstpedagoger skulle nog hålla med om att barnkonst måste få vara ett eget begrepp som är skilt från *konst*. Ett barn som medvetet eller omedvetet lyckas imitera ett mästerverk kan inte bedömas enligt samma värdeskalor som sin föregångare. Ändå använder många bildkurser för barn vuxna förlagor i sin undervisning. På Moderna Museet används samlingarna som inspiration för barnkurserna i verkstan. Varje lektion inleds med en visning av ett enskilt verk eller en presentation av ett konstnärskap. Pedagogen berättar och visar, pekar ut hur kompositionen är uppbyggd av trianglar och hur draperiet mjukt veckar sig. Sedan går man ner till ateljén och målar eller skulpterar. Intendenten för Moderna museets verkstad, MARIA TAUBE, visar en vägg full av barnbilder, färgglada geometriska former. De hänger kvar sedan Bærtlingutställningen i vintras.

– Härma är ett så fult ord, säger hon. Jag ser det inte som att härma, barnen gör en parafras på historiskt viktiga bilder. Genom att göra själva och uppleva processen förstår de konsten uppe i salarna.

Lars Borenius tycker att barn ska få lov att skapa helt utan vuxna förebilder.

– Barnens Konstskola visade också konsthistoriska bilder, men vi uppmuntrade aldrig barnen att imitera. Vi ville mer skapa ett språk genom att studera konst. Vi frågade vad de såg i bilderna, de fick fantisera kring dem. Vi berättade inte var de kom ifrån och varför de är viktiga enligt vår vuxna värdeskala. Det var rena lyftet att höra dem associera fritt kring Boteros deformerade figurer och skrika av förtjusning.

Han menar att Moderna museet fejar ut när de stolt visar upp barnens travesteringar av kända verk och låtsas tro att barnen har varit kreativa.

– De visar DALÍS *Enigma (Wilhelm Tells gåta)* och sen ritar barnen den enorma rumpan och så suckar alla beundrande, men det är ju ingenting att sucka över för det handlar ju om ren manipulation. Man kan inte visa upp sådant som ett resultat av ett barns kreativa utveckling.

HURUVIDA MARLA OLMSTEAD är ett konstnärligt underbarn eller en målarglad, normal fyraåring är omöjligt och kanske också oviktigt att utreda. Det anmärkningsvärda i Amir Bar-Levs film och i den följande debatten är att varken målningarnas kvalitet eller innehåll diskuteras. Det enda som liknar en analys i *My Kid Could Paint That* levereras av en samlare som trevande försöker hitta symboler och mening i Marlas verk, ungefär som när man ligger i gräset en sommardag och letar figurer i trädskronorna. Marla själv är helt ointresserad av att tala om sina verk, och än så länge verkar hon lyckligtvis lika ointresserad av vad omvärlden har att säga om dem. Man skulle kunna önska att historien snart faller i glömska och Marla får vara barn ifred. Kruxet är ju att målningarna återstår. Är de bra nog borde inte deras osäkra ursprung spela någon roll, snarare göra dem mer spännande. Det tokiga med Marlahistorien är ju att om föräldrarna fejkat målningarna blir det hela så mycket mer intressant i en samtida konstdiskurs. Men antagligen kommer målningarna att bedömas som bleka Pollockparafraser och då är slutet på spektaklet ytterst pinsamt för alla inblandade; mediedrevet som först konstruerade och sedan förstörde fenomenet Marla Olmstead; den godtrogna publiken som gapat av beundran och återigen missat att ropa att kejsaren är naken; galleristerna och samlarna som investerat multum i värdelös konst. Marla själv får leva det fallna underbarnets oundvikliga tragedi och störst skam faller på föräldrarna som var vårdslösa nog att låta detta ske från första början.

SOFIA CURMAN
ÄR CURATOR

MODERNA MUSEET HAR GJORT EN UNDERSÖKNING OM VILKEN KONST BARN GILLAR MEST. LISTAN TOPPAS AV MARCEL DUCHAMPS CYKELHJUL, DONALD JUDDS RÖDA FYRKANT OCH EVA HESSES MINIMALISTISKA INSTALLATIONER. MEN FATTAR VERKLIGEN BARNEN NÅGONTING? MARIA TAUBE HAR VISAT KONST FÖR BARN I TRETTIO ÅR. NU VISAR HON KONST FÖR BEBISAR. DE ÄR BARA SMÅ MÄNNISKOR, MENAR HON. OCH DERAS KONSTSYN SKILJER SIG INTE FRÅN VUXNAS. DE FASCINERAS OCKSÅ AV OBEHAGLIGA BILDER. MEN DICK BENGTTSSONS HAKKORS SKONAR HON BARNEN FRÅN. DET ÄR FÖR KRÄNGLIGT.

BARN GILLAR OTÄCK KONST

(MEN DICK BENGTTSSON ÄR FÖRSVÅR FÖR DEM)

NÄR MARIA TAUBE SOM TIOÅRING besökte Moderna Museet för första gången blev hon ilsken över att hon inte fick se tillräckligt mycket av konsten. Nu har hon själv visat konst för barn och vuxna på Moderna Museet i 30 år och har skrivit ett otal gånger om barns möten med konst. Trots det menar hon sig inte vara specialintresserad av barn utan av människor.

Skillnaden är att barn är skyddslösa.

Redan under 60-talet införde konstpedagogen och museimannen CARLO DERKERT barnvisningar på Moderna Museet. Han blev snabbt folkkär men kunde bli förbannad på den kränkande behandling barnen utsattes för. Hans käpphäst var: »Vadå barn? Jag har alltid visat konst på samma sätt för alla människor, oavsett hur gamla de är«. Till museipedagogerna skrek han: »Skaffa dig kunskap! Kunskap!«

Maria Taube har också ett råd till pedagogerna, nämligen att göra stereovisningar. Bekräfta läraren samtidigt som du bekräftar barnen. Ibland blir lärarna provocerade för att deras skolbarn sitter i vägen eller stör guiden. Förmodligen har de själva blivit överkörda som unga och klarar inte av när deras skolklass får ta plats, resonerar Taube. Dessutom vill alla bli sedda.

Är det övermäktigt ska guiden alltid ta barnens parti och blir de vuxna missnöjda får de pengarna tillbaka. Än så länge har det inte behövts.

– Det finns tre förhållningssätt mellan lärare och barn,

förklarar Maria Taube och ritar ett par hinkar.

– Enligt den auktoritära modellen ska lärarhinken, full av kunskap, ösa över allt i tomburken barnet. Sedan finns tvärtom-metoden: läraren är endast full av beundran; han abdikerar och följer barnet. I mittenläget erkänner man att både den vuxne och barnet är till brädden fyllda av erfarenheter och kan mötas i en dialog.

Den sista lösningen får skit från båda hållen, men den är bäst.

MÅNGA AV MODERNA MUSEETS besökare sitter i barnvagn. För fyra år sedan tog Maria Taube fasta på det och den första babyvisningen av museets samlingar var född. Hon berättar om hur spädbarnen uppskattar de stora salarna; hur de kommunicerar högljutt med varandra och sedan vill att visaren ska uppmärksamma just dem. Bebisars konstsmak får skjuts av saker de känner igen, som katter, eller rätt och slätt blått. Visningarna sker i amningstempo; om en mamma börjar mata sitt barn så bryter man inte upp från det konstverket.

Tycker du aldrig att det är otillfredsställande eller segt?

– Hur kan det bli tråkigt när jag har tio bebisar framför mig som kämpar för att stå upp och se? Jag blir förvånad över att de är så intresserade och får mycket energi av dem, men varför tror du att det skulle vara trist?

Det är mycket kunskap som jag inte skulle få utlopp för.

–Ja, men det där handlar om dig. Om att du vill bli bekräftad som konstpedagog. Apropå det tråkiga, barn har ett helt annat tålamod än vuxna och tycker om det repetitiva. När vi står framför ANDY WARHOLS tapet med kor vill de räkna koskallar. Jag börjar räkna, kommer till elva, men de vill räkna alla! Blir det lika många om man räknar från andra hållet?

Fyraåringarna sitter som på nålar men för de vuxnas skull räknar inte Maria Taube från andra hållet. Nästa gång barnen kommer till museet drar de Maria i handen: »Ska vi gå och räkna kor?« Barn gillar också att reflektera. Kotapeten är beskuren och de grubblar: räknas det som en ko när man bara ser ett horn? Hur mycket ko gör en ko? Då kommer man Andy Warhols egna frågor om representation mycket nära.

Visst har synen på barnen som vuxnas jämlikar i fråga om rättigheter och behov ökat stadigt under 1900-talet?

–Den kommersiella marknaden älskar barn under fyra år men många statliga kulturinstitutioner har av tradition inte brytt sig så mycket om barnen.

Kanske inte, men först kom barnvisningarna, sen babyvisningar. Är fostervisningar för gravida nästa steg?

–Gärna det. SALVADOR DALÍ sa sig minnas den röda färgen från livmoderns insida och NIKI DE SAINT PHALLE hade också varit lämplig för dem som går i väntans tider. Saint Phalle menade att den födande kvinnan är lik mannen för det är en kraft från hennes kropp som skjuter ut. Så när män är mest biologiskt manliga och kvinnor mest biologiskt kvinnliga är de också mest lika varandra.

HEKATOMBER AV KONSTNÄRER HÅLLER upp sin barndom när de ska förklara sitt skapande. CONSTANTIN BRANCUSI hävdade till och med att den som inte längre är barn inte heller är konstnär. I böcker om barn och konst står det ideligen att barn, till skillnad från vuxna, tecknar för sin egen skull och inte för att få smicker. Att barnen är inte intresserade av att det ska vara traditionellt vackert, men vuxna är räddhågsna. Barnens drivkraft är lusten och de skapar för att orientera sig i världen.

Och det gör inte vuxna?

Är det »barnet« i dem som är renheten och fantasin? Då kanske vi också ska säga att det är »kvinnan« i mannen som gör att han vattnar blommorna eller »mannen« i kvinnan som gör att hon kan tänka logiskt.

Det är en fördom att barn är öppna och vuxna förstockade i upplevelsen av konst. Barn kan vara mycket bestämda med ris och ros och det finns fler rigida skolbarn än företagsledare. En vuxen mussla kan en konstpedagog alltid lirka upp med diskussion men hur ska konstpedagogen göra när ett barn sluter sig?

Maria Taube vill göra en annan uppdelning än mellan barn och vuxna.

Små barn värderar nästan inte alls. Skolbarn kan däre-

»Det minsta barn jag mött som målade, kräktes välling på golvet för att sedan dra streck i sörjan«

mot mycket väl tycka att all konst är ful. Fast det behöver inte handla om att JACKSON POLLOCK inte ville hålla i en pensel utan om att fröken är dum. Ofta är barnet aggressivt när det säger att något är dåligt för det vet att man inte ska tycka så. Taube brukar då be barnen beskriva vad som är så smaklöst i konsten sen får de bara titta på kladdiga saker.

Det är klart att barnen får tycka att något är gräsligt och att hitta det allra sämsta på ett museum är roligt för alla.

Men sedan finns de uppgivna barnen som säger »Även om jag hade målat likadant hade jag inte fått hänga här.«

»Är du säker på det?« kan guiden då bolla tillbaka.

Inför en tavla av BROR HJORT eller CLAY KETTER kan barnbarn och farfar unisont utbrista: »Den var dålig för den hade jag kunnat göra själv!« Sånt tycker Maria Taube är sorgligt för det visar att människor nedvärderar sig själva. Den vuxne har kanske i sin barndom blivit mästrad och skrämmd till tystnad och är nu i färd att reproducera samma mönster.

Maria Taube berättar också en historia om motpolen till prestationsångest:

–Det minsta barn jag mött som målade kräktes välling på golvet för att sedan dra streck i sörjan. Vi känner glädje av att lämna spår efter oss, efter våra kroppar för då ser vi att vi finns och det mår vi bra av.

Alla barn mår dock inte prima av att måla. Taube har träffat de som tecknar vårdslöst, knycklar ihop och provocerar: »Är det här fint, va, va? Är det värt någonting?«

En konstpedagog har en hel skolklass att ta hand om och räcker kanske inte till att vara terapeut också men Taube vädjar: Vad du än gör, sänk inte det här barnet ytterligare. Det kanske inte klarar pressen att hux flux skapa.

MODERNA MUSEET HAR GJORT EN undersökning om vilken konst barn sätter högst. Listan toppas av MARCEL DUCHAMPS cykelhjul, DONALD JUDDS röda fyrkant och EVA HESSES minimalistiska installationer.

En annan magnet är det som skrämmer. Barn fascinerar precis som vuxna av otäcka bilder men får till skillnad från dem inte frossa i det. Vad som är farligt beror främst på sammanhanget, påpekar Taube. Barn döps ju i kyrkan framför en bild av en man som misshandlats till döds.

DICK BENGTSSENS tavlor med hakkors är däremot svåra för henne:

–Jag kan inte och vill kanske inte hitta ett sätt att förklara nazism för femåringar. Däremot visar jag *Hell's Angels of California* av JOHN E FRANZÉN. Målningen föreställer ett motorcykelgäng och i förgrunden en naken skrevande kvinna. Förskolebarn reagerar inte som vuxna ofta tror att de ska, utan pratar om blåmärkena på kvinnans lår.

PAUL MCCARTHY-utställningen, med rika referenser till sex och våld, guidades dock inte för barn. Ett annat grepp tillämpades: under en lärarkväll på museet visade Maria Taube istället videofilmer gjorda av en mellanstadieklass för lärare från andra skolor. Filmerna var fulla av ketchupblod och

påminde om McCarthys farvatten, utan att barnen sett utställningen. Taubes intryck är att vuxna är alltför bekväma eller rädda för att orka se det barn förmedlar i sina bilder.

MEN VARFÖR SKA VI UPPMUNTRA barnen att se på konst och göra egna bilder?

– I grunden är det i en demokratifråga: bilden är ett av alla de språk vi föds med och vi lever i en tid där bildspråket används flitigt. Därför är det viktigt att barnen inte bara konsumerar andras bilder utan får tillfälle att skapa själva.

Det har hävdats att konsten kan stärka förnuftet, bredda känsloregistret, förädla vår moral och ge oss ett visuellt språk. ELLEN KEYS appeller, Reggio Emilia-pedagogiken och ett otal andra röster fladdrar förbi genom århundradena.

Dagens retorik fokuserar på kreativiteten som föds av konstupplevelsen och förhoppningen är att denna eld ska genomsyra vårt övriga liv. Maria Taube håller förstås med om att konsten är en stark kraft men är innerligt trött på att prata samhällsnytta.

–Det visar på hur fattig diskussionen är! Man äter inte bara för att det är nyttigt. Kultur handlar om att överleva som människa. Konsten är en plats för reflektion och empati.

De minsta barnens bilder har fått ett uppsving sedan modernismens entré. Belevade vuxna uppskattar teckningarna för deras abstrakta kvaliteter.

Samma föräldrar har däremot inte mycket till övers för pilliga tonårsalster. Småbarn som tecknar är förkonventionella; de bryter mot en massa regler men är inte medvetna om det.

Skolåren är konventionella, sedan kan en postkonventionell period uppträda. PICASSO sammanfattar: »En gång i tiden tecknade jag som RAFAEL, men det har tagit mig ett helt liv att lära mig teckna som ett barn.«

Maria Taube skruvar på sig:

–Barn blir skamlöst bedömda och jämförda vid varje steg så det är inte konstigt att de ängsligt söker trygghet i schabloner och grupper. De klär sig som sina kompisar, dansar och tecknar som dem men jag har inte sett två likadana teckningar.

MARIA TAUBE FÖRSÖKER INGJUTA nyfikenhet och mod. Barn som kommer till Moderna Museet ska bli väl bemötta och det är viktigare att de lär sig tala än att lyssna. Barn som springer runt minns också, fast de kanske pratar om konsten först två veckor senare. Moderna Museet har testat barn efter en visning och de snällaste åhörarna mindes inte alls så mycket som lärarna trodde.

–De var så upptagna av att nicka och visa att de förstod så att de inte hade energi kvar att ta in konsten.

MAGDALENA DZIURLIKOWSKA
ÄR KONSTNÄR OCH KONSTPEDAGOG

STOPPA BARNARBETET!

höstas visades filmen *Om slafveriet* på det konstnärsdrivna galleriet Candyland i Stockholm. Den handlade inte om barnarbete. Men det var barnen till galleriets konstnärer som stod för själva slafvgörot.

Om slafveriet var nämligen ett konstverk som gick ut på att en grupp skolbarn spelade upp en pjäs om det svenska slav-samhället i Västindien på 1800-talet. Utklädda till koloniserare, adelsmän och slavar med peruker och svart skokräm i ansiktet iscensatte ungar som knappt hunnit lära sig stava till människo-handel, ett av världshistoriens stora trauman inför kamerorna medan deras föräldrar stod bredvid och regisserade.

Om det verkligen var bra för barnens psykiska och moraliska utveckling att leka trældom i tredje världen kan diskuteras. Men huruvida barnskådespelare – till skillnad mot 1800-talets slavar – har rätt att få betalt för sitt arbete, verkade ingen ha funderat på.

Enligt Konstmodellernas yrkesorganisation KYO har till exempel en krokmodell med mindre än två års erfarenhet rätt till en lägstralön på 99 kronor i timmen. Vid fotografering eller filminspelning rekommenderar KYO en ersättning på minst 1000 kronor för ett uppdrag. Temperaturen i ateljén ska vara exakt 20 grader och arbetspassen max 35 minuter långa.

Men när barnen är på jobbet, gäller tydligen inga avtal eller regler längre.

Barnslavarna i Godislandet är tyvärr inte ensamma. Det finns många exempel på barn som fått hjälpa mamma och pappa med konstkarriären. Och att använda sina avkomma som gratis arbetskraft är helt okej i konstens namn.

Det är ju ingen slump att alla vet hur Carl Larssons berömda målningar från Sundborn ser ut - men att ingen har koll på vad hans sju barn, som ständigt fick ställa upp som modeller, heter. Konsten har alltid varit intresserad av de små krabaterna. Frågan är bara om det är ömsesidigt.

När den amerikanska fotografen Sally Mann slog igenom 1992 med *Immediate Family*, en serie nakenporträtt av sina minderåriga döttrar Emmett och Virginia, väckte de en stor debatt. Barnpornografi, menade arga kritiker. I efterhand erkände Sally Mann att hon varit lite naiv när hon gjorde sina barn till svartvita konstobjekt.

»För mig var det ren och oskyldig konst« sa hon i en intervju. »Men tänk om de hade skämts för dem eller hatat dem eller något hemskt hade hänt?«

Då hade Sally Mann redan tjänat miljoner på sina foton utan någon tanke på barnen. Och de hade ju egentligen aldrig valt att bli exploaterade i mammas framgångsrika konstprojekt.

Att profitera på barn är annars en billig form av marknadsföring. Eftersom telningarna ofta är naiva, oskuldsfulla och autentiska är det ekonomiskt att använda dem i konstverk om man är ute efter att vinna provokationspoäng. Det blir nämligen genast en skandaleffekt. Och de enda som inte kommer att protestera mot konsten sen är ju barnen själva.

Speciellt om de är så små att de inte kan prata.

Det tog till exempel den norske konstnären Bjarne Melgaard fasta på när han gjorde sitt omdiskuterade videoverk *All gym queens deserve to die* i samarbete med ett sex månader gammalt spädbarn. Efter högljudda protester från bland andra Unicef beslöt Moderna museet att plocka bort filmen där en vuxen man suger på bebisens arm från utställningen där den visades. Bjarne

Melgaard fick rubriker i tidningarna och blev kändis. Armens ägare, förblev anonym.

Man skulle kunna tro att det var sämre förr.

För bara hundra år sen ansågs ju barn vara outvecklade varelser som skulle lyda och hålla käften. Men det stämmer inte. Konstvärlden verkar snarare bara bli mer och mer respektlös inför barnens rättigheter.

Under 90-talet slet barn under arbetsförhållanden som få vuxna konstnärer skulle ha gått med på. Det var barn som - handplockade direkt från dagis - fick jobba som skådisar, fotomodeller, utställningsobjekt, arbetsmaterial och verktyg. Alltid gratis, för den goda sakens skull.

Den danske konstnären Carsten Höller gjorde till exempel barnfallor där han lurade in storgåtande krypbebisar. Allt filmades och blev konst på utställningar och biennaler. Och britten Marcus Harvey blev stjärna över en natt med sitt porträtt av barnamördaren Myra Hindley. Eller sitt och sitt – egentligen var det ju ett barn som bokstavligen skapade verket med sina bara händer. Harvey använde nämligen en gipsavgjutning av en barnhand som pensel.

Barn är så kreativa, brukar det heta. De har livlig fantasi. De ser världen med fördomsfria ögon och öppet sinne, till skillnad mot den stränga, inrutade och förnuftsbaseade vuxenblicken.

Fast i den kreativa världen är det tvärtom.

Där är det barnen som sköter grovjobbet medan de vuxna flummar runt.

Nyligen avslöjades det till exempel att modedesignern Vivienne Westwood utnyttjat barnarbetare för sin senaste kollektion. Sjuåringar från en skola i Nottingham hade anlåtats för att designa hennes dyra aftonklänningar.

»Små barn i den åldern har liksom ett litet geni i sig. Man ger dem en sidenklänning och ber dem måla ormar på den och det är inget problem. De bara gör det« sa Westwood efter visningen i Paris.

Om sanningen ska fram så var det ju haute couture-drottningen själv som var geniet. Det var ju hon som kom på den briljanta idén att låta barnarbetare utföra exakt samma jobb som en hel stab av vävlönade designers brukar ägna sig åt i vanliga fall.

På samma sätt slog konsthallen i Haninge utanför Stockholm två flugor i en smäll när de anlätade barn som guider förra året. Här visade barnteatergrupper utställningen *Barnet i konsten* för vuxna besökare, ofta på obekvämt arbetstid, kvällar och helger. *Barnet i konsten* innehöll dessutom konst av till exempel Catti Brandelius, Hanna Beling och Julia Peirone som hade använt sina egna och andras barns tjänster för framställningen av sina verk.

Arbetsuppgifter som i vanliga fall skulle inneburit lön, anställningstrygghet och ob-tillägg utfördes alltså utan att det innebar några extra kostnader - varken för kommunen eller konstnärerna.

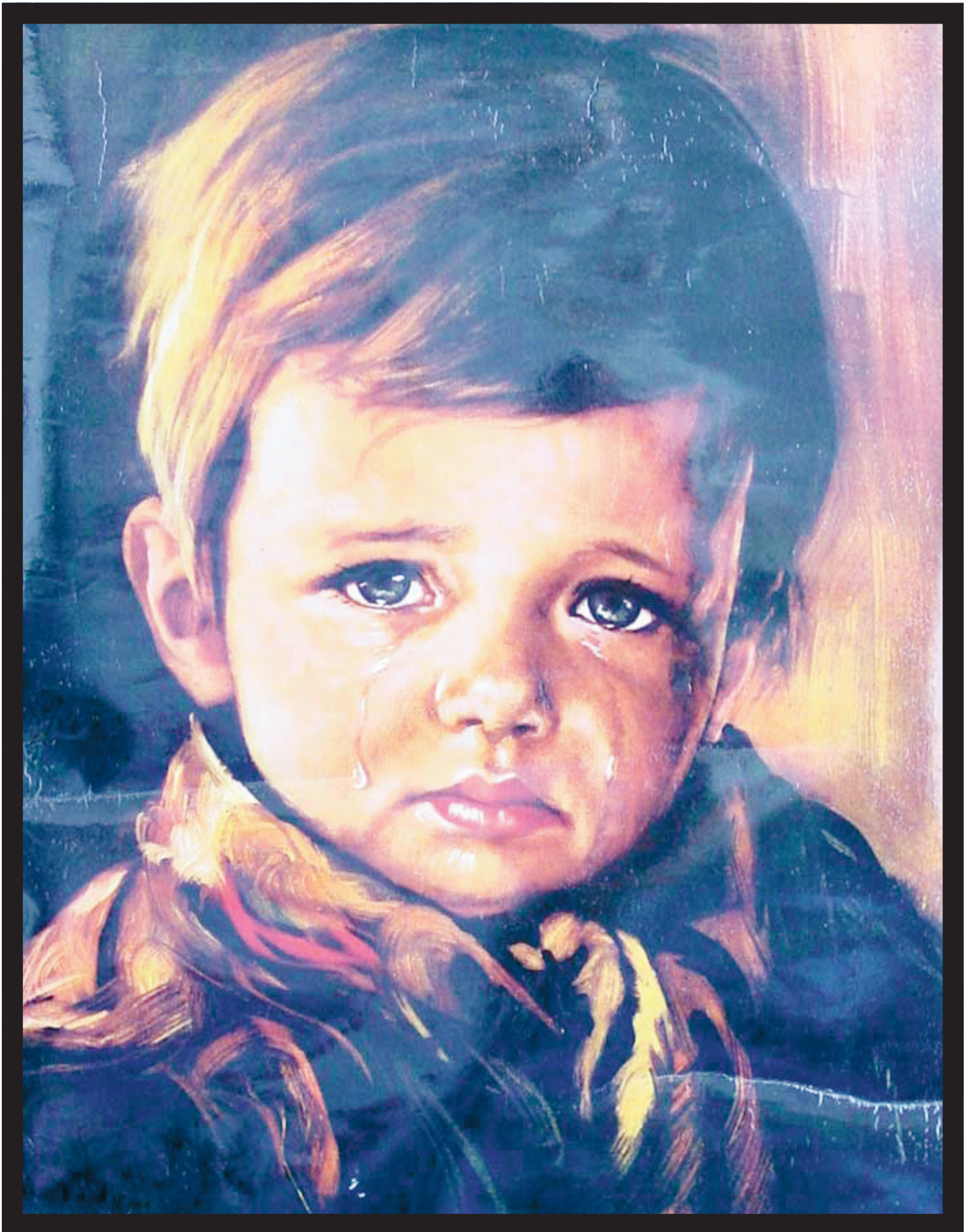
Hade det gällt vanliga, myndiga anställda så hade de tjänat i genomsnitt 18 000 kronor i månaden i enlighet med kommunens personallbudget. Men nu handlade det ju om barn. Konstvärldens småslavar, som varken ställer krav på arbetsmiljö, hotar med strejk eller löneförhandlingar med chefen.

NATALIA KAZMIERSKA

Barn ska inte behöva gå till jobbet. Det står i FN:s barnkonvention. Allt arbete som kan vara skadligt för barnets »fysiska, psykiska, andliga, moraliska eller sociala utveckling« är förbjudet. Fast det finns ett område där lillan fortfarande jobbar utan lön, avtal eller rättigheter. Nämligen i konstvärlden.

DE GRÅTANDE BARNEN ELLER »DE GRÅTANDE POJKARNA« VAR EN SVITTAVLOR SOM MÅLADES AV DEN TIDIGARE MUSSOLINIANHÄNGAREN OCH FASCISTEN BRUNO AMADIO FRÅN VENEDIG SOM 1945 FLYTTADE TILL SEVILLA I SPANIEN. HAN ANVÄNDE SIG AV FLERA PSEUDONYMER, BLAND ANNAT "FRANCHOT SEVILLE« OCH "GIOVANNI«, MEN VAR MEST KÄND UNDER NAMNET J BRAGOLIN. UNDER 60- OCH 70-TALEN SÅLDE DE GRÅTANDE BARNEN I MILJONUPPLAGOR ÖVER HELA VÄRLDEN, MEN DERAS UPPHOVSMAN FICK BARA SMÅPENGAR FÖR SINA VERK. TAVLORNA BLEV TILL EN IKON FÖR DÅLIG SMAK OCH SKULLE ÄVEN TILLSKRIVAS OCKULTA FÖRMÅGOR. I MITTEN PÅ 80-TALET GICK ETT BISARRT RYKTE I STORBRIANNIEN ATT DET SKULLE VILA EN FÖRBANNELSE SOM ORSAKADE BRÄNDER, ÖVER BILDERNA. KONSTNÄREN LENA MALM HAR SAMLAT PÅ GRÅTANDE BARN OCH VISAT SIN SAMLING PÅ JÖNKÖPINGS LÄNSMUSEUM 2002 OCH I HOLLAND. FÖR NÄRVARANDE EFTERLYSER NATIONALMUSEUM FOTOGRAFIER PÅ GRÅTANDE BARN I SVENSKA INTERIÖRER.

MARTIN AAGÅRD

KONSTEN HJÄLPER DIG VÄLJA SEXUALPARTNER

Aven om det kan vara svårt att definiera »de sköna konsterna«, vet vi ändå att till dem räknas måleri, skulptur, skönlitteratur, musik och sång, teater, balett och ett antal andra aktiviteter. Till dem räknas däremot inte till exempel idrott, vetenskaplig forskning och teknologiskt uppfinnande. Det finns en gräns, om dock oskarp.

När biologer talar om kultur, menar de emellertid något mer vidsträckt än »kultursideskulturen«. De menar allt mänskligt beteende som inte styrs av den genetiska information som varje individ fått av sin mor och sin far, förpackad i ett ägg och en spermie. Deras kultur inbegriper bland mycket annat moralregler, kostvanor, estetiska, religiösa och politiska värderingar förutom alla de sköna konsternas manifestationer.

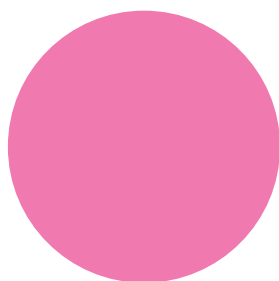
Ett livslångt växelspel – ibland duett, ibland duell – mellan medfödda anlag och rådande omvärldsbetingelser resulterar i en individ med dess unika byggnad och beteende. Ett ofta citerat exempel är språket. Att arten människa, *Homo sapiens*, har en medfödd förmåga till »akustisk kommunikation med symboliska inslag« är uppenbart och att samma förmåga inte förekommer hos andra arter är också klart. Om en viss person talar svenska eller swahili är däremot en kulturfråga. Talets gåva får vi genom våra arvsanlag, sättet att tala genom våra medmänniskor.

Etnograferna rapporterar att sköna konst utövas i alla mänskliga samhällen. Arkeologerna och paleo-antropologerna bidrar med fynd i Afrika av filade ockraklumpar, hålförsedda snäckskal (antagligen en gång trädde på tråd) och benföremål med egenartade markeringar som ska vara ända upp till 100 000 år gamla. Fynden stödjer utan tvivel hypotesen att artisteri är ett genetiskt inprogrammerat drag hos vår art: en anpassning, liksom hela vår »kulturförmåga«. Därmed menar biologerna ett genetiskt inprogrammerat drag i byggnad eller beteende som tillkommit genom darwinsk naturligt urval. Högre kulturförmåga – social inlärning, samarbetsförmåga, bättre kommunikation, tidsperspektiv framåt och bakåt och mycket annat – gav vissa människor och människogrupper en fördel i konkurrens om resurser och konflikter mellan grupper. Kultur är en anpassning till en snabbt föränderlig omvärld, vars förändringar delvis är självförvållade.

Är konstskapande unikt för vår art? Det beror på hur man definierar begreppet »de sköna konsterna«. Våra närmaste släktingar, framför allt schimpansen, äger kultur i meningen icke-genetiskt överförda beteendemönster, till exempel sätt att tillverka verktyg. Veterligt ägnar sig emellertid schimpanser och våra andra nära släktingar bland primaterna inte åt »de sköna konsterna«. L'art pour l'art – nej, det är ingenting för dem.

Men vad ska man säga om de fåglar, tillhörande familjen lövsalsfåglar och relativt nära besläktade med våra kråkfåglar, där hanarna bygger långa palissader som bemålades med fruktfärg eller än egendomligare »majstänger« på arenor i regnskogen som de befriat från skymmande sticklingar? Hos en av familjens

Konstnärer föder färre barn än populationen i övrigt. Är då konsten en evolutionär återvändsgränd? Tvärtom. Konsten har alltid hjälpt människan att fortplanta sig, skriver evolutionen Staffan Ulfstrand. Allt sedan stenåldern har de uthålligaste och svåraste konstnärerna fått sin belöning i form av sexuella framgångar.

arter, den australiska atlasfågeln, samlar hanarna ihop alla blåa föremål de kan hitta och gör en utställning av dem i en glänta eller ett skogsbryn. Ursprungligen rörde det sig om fjärils- och skalbaggsvingar, frukter och stenar, men eftersom atlasfågeln ibland finns ganska nära mänsklig bebyggelse kan man nuförtiden också hitta blåa glasskärvor, chokladpapper och ölkapsyler på deras utställningar. Varje evolutionsbiolog värd sitt salt ställer sig genast frågan cui bono? Vad ska detta vara bra för, och för vem?

Lövsalsfåglarna sliter och släpar förvisso inte utan återbäring, och den består i att ju pampigare lövsal eller samling av blå föremål en hane åstadkommit, desto fler och mer givande besök får han av traktens honor när de är i färd med att välja sexpartner och far till sin nästa kull. De jämför nogsnamt olika hanars prestationer och belönar den som åstadkommit det största byggnadsverket. De gener som dirigerar en hane att bygga stora lövsalar eller samla mängder med blåa kapsyler uppnår en fortplantningsframgång som överträffar mindre energiska hanars. Störst lövsal eller flest blåa föremål = störst attraktivitet för de »partnershoppande« honorna.

Det där sista var viktigt. Här gäller det inte att bygga en fin lövsal utan den finaste i trakten. Den som gör den häftigaste prestationen blir en *winner who takes all*.

Att bygga lövsalar eller samla blåa föremål är tidsödande och energikrävande och kan till och med vara riskabelt. Därför avspeglar byggnadsverkens extravagans byggarens kondition, som i sin tur (delvis) faller tillbaka på hans genetiska kvalitet. En hona som väljer den atlasfågeln som samlat störst antal blåa föremål får alltså en far till sina ungar av extra prima kvalitet. Vilket befrämjar utsikterna till många barnbarn och barnbarnsbarn...

Sådana drag i byggnad och beteende som inte har någon »livsuppehållande« funktion utan tjänar som kvalitetsannons för partnersökande honor kallas ornament. Lövsalsfåglarnas byggnader är goda exempel på ornament, liksom exempelvis påfågelstuppens enorma fjädersläp eller näktergalens evinnerliga sjungande natten lång. En viktig sak är att ornamentala strukturer eller beteenden ska vara kostsamma, svåra att bygga eller bära, till och med handikappande, för att använda det uttryck som den forskare, israelen Amotz Zahavi, använde när han presenterade denna förklaringsmodell för djurvärldens överflöd av sköna konst. Annars kan ju vem som helst lägga sig till med dem.

Vad har människan för slags ornament? En del antropologer med evolutionär insikt menar att de sköna konsterna kan vara ett av flera slags ornament som män använt och använder för att framstå som attraktiva. För att ta ett prehistoriskt exempel: de makalösa grottmålningarna i Altamira och Chauvet, gjorda för 20 à 30 000 år sedan. Vem gjorde dem, och framför allt varför?

Ingen vet säkert, men följande scenario anses plausibelt. Det var unga män som visade sin kvalitet och sin status genom att offra dygn, veckor, månader, kanske under umbäranden, på att

fylla ett antal grottväggar med bilder och graffiti. Att de hade nog med tid och uthållighet för detta arbete utgjorde ett index på deras goda kondition, eller rättare sagt: deras bättre kondition än deras rivalers. De uthålligaste fick sin belöning i form av sexuella framgångar.

Det är alltså kampen om partners i allmänhet och högkvalitativa sådana i synnerhet som betingar evolutionen av »handikappande« och därmed kvalitetsindikerande ornament: sköna konstver, näktergalssång, påfågelsplymer. Eftersom det hos de flesta arter är hanar som konkurrerar om honor och inte tvärtom, är ornamenten vanligtvis exklusivt hanliga eller åtminstone mer extravaganta hos hanarna. Dock finns ett antal arter *out there* med omvända roller, och hos dem är mycket riktigt honorna mer åbakiga till utseende och beteende än hanarna. Ornament kan förväntas existera hos alla arter med sexuell fortplantning.

Att briljera är enligt evolutionsbiologiskt synsätt något som är karakteristiskt för vår art, och det finns gott om empiriska studier som bekräftar att det framför allt är unga män som ägnar sig åt den saken. Sättet att briljera och vad det kritiska könet uppfattar som briljant varierar emellertid i tid och rum, och dessutom ganska snabbt. Ernst Billgrens målningar skulle troligen inte göra succé i en sibirisk by eller vid Solkungens hov eller i idrottsföreningens klubblokal: där finns det antagligen konstverk av annan typ, som inte skulle platsa på Liljevalchs konsthall eller Moderna museet.

Honi soit qui mal y pense!

STAFFAN ULFSTRAND
PROFESSOR EMERITUS I EKOLOGISK ZOOLOGI

HUR SER FRAMTIDSUTSIKTERNA UT FÖR BARN I KONSTBRANSCHEN? VILKA MATERIAL ÄR MEST POPULÄRA HOS DEN YNGRE GENERATIONEN? HÅLLER KONSTUNDERVISNINGEN PÅ DAGIS NÅGON KVALITET OCH VAD ÄR EGENTLIGEN KONST? KONSTNÄREN HAR FÅTT ETT EXKLUSIVT ATELJÉSAMTAL MED BARBRO, 4 ÅR SOM TIDIGARE INTE VELAT PRATA OFFENTLIGT OM SITT SKAPANDE.

KONST ÄR INGET FÖR BARN

(MINST TIO ÅR SKA MAN VARA)

SKA VI PRATA OM KONST NU, BARBRO?

– Jag måste kissa.

SKA DU KISSA FÖRST, JA MEN DÅ PAUSAR VI...

[...]

VET DU VAD KONST ÄR, BARBRO?

– Konst är sånt som folk har gjort.

VAD FÖR NÅT SOM FOLK HAR GJORT?

– Vad som helst.

GÖR DU KONST NÅGON GÅNG?

– Nej, jag är för liten.

HUR GAMMAL MÅSTE MAN VARA FÖR ATT GÖRA KONST?

– Tio år.

TIO ÅR?

– För då är man ju vuxen.

MEN NÄR DU RITAR OCH MÅLAR, VAD ÄR DET FÖR SKILLNAD PÅ
DET DU GÖR OCH PÅ KONST?

– Vet inte det.

MEN NÄR DU SÄGER ATT MAN INTE KAN GÖRA KONST NÄR MAN
ÄR BARN, VAD MENAR DU MED DET?

– För att jag inte orkar lyfta konst... Om jag bygger en
konst så tror jag inte jag orkar lyfta den till ett museum där
jag vill ha den.

SÅ DU MENAR ATT DET MÅSTE VARA PÅ ETT MUSEUM FÖR ATT DET
SKA VARA KONST?

– Mmh.

SÅ OM NÅGON TOG DINA TECKNINGAR OCH SATTE PÅ ETT
MUSEUM SKULLE DET VARA KONST?

*smask, smask *

VAD GÖR DU NU? HÅLLER DU PÅ OCH KLIPPER I MÅLARBO-
KEN? DU GILLAR ATT RITA ELLER HUR? VAD ÄR DET ROLIGASTE
MED ATT RITA?

– Att man kan ha fina färger.

VILKA ÄR DE FINASTE FÄRGERNA?

– Rosa och röd. Och silver och guld. Det där är jag!

DU HAR KLISTRAT IN ETT KLISTERMÄRKE OCKSÅ.

– Det där är jag!

VAD ÄR ROLIGAST ATT RITA ELLER MÅLA?

– Av rita, måla eller leka är leka och bygga kojor roligast.

RITAR DU MYCKET PÅ DAGIS?

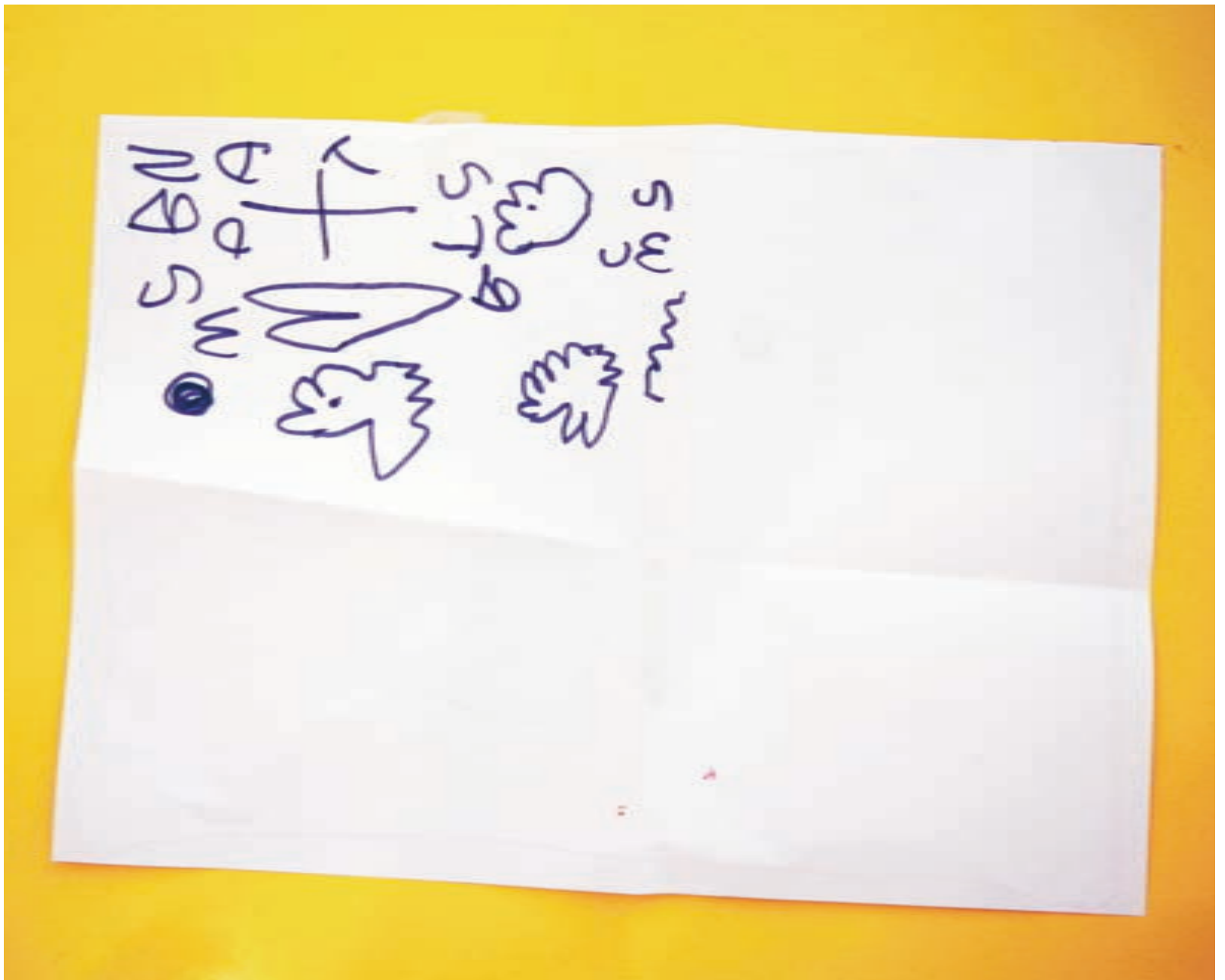
– Nej, eller jo... alla gör inte det. Det är mest flickorna
som gör det.

VARFÖR ÄR DET SÅ?

– Idag var det ingen alls som ritade.

VARFÖR GILLAR INTE KILLARNA ATT RITA?

– Några gillar att rita.

TROR DU VUXNA RITAR LIKA MYCKET SOM BARN?

–Mmm... Nej!

ÄNDÅ FÅR DE GÖRA KONST OCH INTE BARN.

–De har slutat på jobbet för att göra konst!

HAR DE SLUTAT PÅ JOBBET FÖR ATT GÖRA KONST?

–Ja, de är nog ganska många.

KAN MAN JOBBA MED ATT GÖRA KONST?

–Ja, det är när man gör konsten.

OCH SÅ FÅR MAN PENGAR OCKSÅ KANSKE.

–Ja, så man kan köpa mycket!

VILL DU RITA NÄR DU BLIR STOR?

–Nä. Jag ska vara bagare.

TROR DU MAN KAN JOBBA MED ATT RITA NÄR MAN ÄR STOR?

–Nä.

VARFÖR DÅ?

–Vet inte ... Titta vad fint!

BLEV DU GLAD?

–Ja.

TYCKER DE ATT DU ÄR DUKTIG PÅ DAGIS?

–Nä. Nu ska jag hämta en lapp med alla namn, så ska du få se vad alla heter.

MEN JAG TROR DET VAR EN LÄRARE SOM SA DET...

–Var det en kille eller flicka?

EN KILLE SOM PRATADE SPANSKA MED DIG.

–Jaaa. men det är Roberto.

JAHA. DU KAN KOMMA OCH SÄTTA DIG NU, FÖR NU KOMMER JAG IHÅG VEM DET VAR.

–Men du kommer inte ihåg hur han ser ut!

**»Om jag bygger
en konst så tror
jag inte jag orkar
lyfta den till ett
museum där jag
vill ha den«**

NÄ, FÖR JAG HAR ALDRIG TRÄFFAT HONOM

– Då ska jag hämta en lapp som visar det.

OK. HUR KÄNDES DET NÄR HAN SA ATT DU VAR DUKTIG?

– Jätteglad ... Men jag sa inte det ... Här är han!

DÄR ÄR HAN JA. ROBERTO.

– Han har slutat nu.

TYCKER DU ATT DU ÄR DUKTIG?

– Mm.

HUR VET MAN OM DET BLIR BRA NÄR MAN RITAR? HUR KÄNNES
DET DÅ?

– Jag vet inte.

MEN NYSS NÄR DU RITADE BARNVAGNEN OCH BENEN SÅ BLEV
DET DÅLIGT. DÅ BLEV DU JU LEDSEN. HUR KÄNDES DET?

– Dåligt.

VAD VAR DET SOM BLEV FEL?

– Det var där nere på benen.

TROR DU VUXNA TYCKER DET ÄR VIKTIGT ATT MAN RITAR BRA?

– Vadå?

ATT DET ÄR VIKTIGT ATT MAN ÄR DUKTIG PÅ ATT RITA?

– Nä.

KÄNNER DU NÅGON VUXEN SOM RITAR?

– Ni. Mamma och pappa.

TROR DU BARN ÄR BÄTTRE PÅ ATT RITA ÄN VUXNA?

– Jag är bättre än er.

KÄNNES DET BRA?

– Ja.

VARFÖR DÅ?

– Det bara är det.

»**Överallt ska det sitta teckningar. Utom där det inte finns några väggar**«

DU BRUKAR SÄTTA UPP TECKNINGAR IBLAND PÅ VÄGGEN.
VARFÖR DÅ?

– För att det ska bli fint i mitt rum. Överallt ska det sitta teckningar. Utom där det inte finns några väggar.

VAD HÄNDER NÄR MAN GÅR FÖRBI EN TECKNING PÅ VÄGGEN?
TITTAR MAN PÅ DEN?

– Då sätter man sig och tittar på den hela tiden.

VARFÖR DÅ?

– För att den är fin.

MEN VARFÖR HAR MAN DEN PÅ VÄGGEN?

– För att det ska bli fint!

VAD HÄNDER OM MAN SÄTTER UPP NÅT FULT PÅ VÄGGEN DÅ?

– Då går man bara därifrån SUR OCH ARG!

BLIR MAN GLAD OM MAN TITTAR PÅ NÅT FINT?

– Mm!

VAD RITAR DU MEST?

– Människor som jag inte känner...

PRATAR NI OM VARANDRAS TECKNINGAR PÅ DAGIS?

– Neeeej. Jag tittar på mina teckningar.

VAD TÄNKER DU PÅ DÅ?

– Inget. När jag leker så tänker jag på er.

VAD SNÄLL DU ÄR. VILKEN ÄR DEN FINASTE TECKNING DU GJORT?

– Den. Och den med prinsessan. Och den här.

TROR DU VUXNA VET VARFÖR VISSA TECKNINGAR ÄR FINA?

suck

KÄNNES DET BRA NÄR MAN GÖR SAKER SOM ANDRA TYCKER ÄR BRA?

– Jag vet inte det.

MEN NÄR DU RITAR OCH MÅLAR TYCKER DU IBLAND ATT DET BLIR BRA MEN IBLAND BLIR DU JU LEDSEN?

– Det blir bra hela tiden!

HUR VET MAN NÄR DET BLIR BRA?

– När man börjar se att det blir bra!

HUR SER MAN DET DÅ?

– Med sina ögon.

JO, MEN KÄNNES DET PÅ ETT SPECIELLT SÄTT? ELLER ÄR DET NÄR PAPPRET ... TAR SLUT?

– När man vill så ska man gå ifrån.

HAR DU ALDRIG GJORT NÅGON TECKNING DU TYCKER BLEV DÅLIG?

– Nej. Eh ... jo jag menar att jag gjort en ful teckning en gång. Men jag gav den till er i present, så ni ska nog tycka att den är fin. Det skulle ni nog.

AHA... VAR DET BARA DU SOM SÅG ATT DEN VAR DÅLIG?

– För det var jag som gjorde den.

OCH DEN SOM GJORT DEN BESTÄMMER OM DEN ÄR BRA ELLER DÅLIG.

– Om man börjar se så är det dåligt, om inte börjar se det så är det bra! Om man börjar se så är det inte bra!

JAHA... MEN OM DU..

– Oj.

JA, DU KAN PLOCKA UPP DET DÄR. HAR DU SETT KONST NÅGON GÅNG?

– Ja, på museum!

MEN PÅ DAGIS JOBBAR NI JÄTTEMYCKET MED ATT RITA OCH MÅLA OCH NI HAR VARIT OCH TITTAT PÅ EN SKULPTUR!

– Du menar La Mano.

JA, LA MANO HAR NI VARIT OCH TITTAT PÅ. VARFÖR DÅ?

– Han är en utestaty!

VET DU VARFÖR DEN STÅR DÄR?

– Jag vet vad mer som kan finnas på ett museum ...
döda djur.

MEN DEN HÄR UTOMHUSSTATYN STÅR JU INTE PÅ ETT MUSEUM.
ÄR DET KONST DÅ?

– Nej.

ÄR LA MANO KONST?

– Nej. Det är utekonst.

DU JOBBAR JU GANSKA MYCKET MED ATT DEKORERA MÖBLER
OCH VÄGGAR OCH KLISTRA UPP SAKER. VARFÖR GÖR DU DET?

– För att jag ska göra det fint.

I MORSE GJORDE DU EN STOL MED BOMULL OCH
TEJPAPPLIKATIONER.

– Du menar idag!

JA, I DAG. VARFÖR GJORDE DU DET?

– För att jag bara kom ihåg att någon gjorde det på
Bolibompa. I går på fredag då såg jag det på *Evas superkoll*.

NÄR MAN MÅLAR, GÖR MAN OFTA DET MAN GÖR NÅGOT MAN
SETT NÅGON ANNAN GÖRA?

– Jag gjorde inte likadant. Jag hade inte färgade snören
som den stolen hade.

NEJ, DU JOBBADE MEST MED BOMULL, TEJP OCH UTKLIPPTA
TECKNINGAR. MEN DU HAR GJORT SÅ FLERA GÅNGER OCH
DEKORERAT STOLAR OCH BORD OCH MÖBLER. ÄR DET KONST?

– Ja, till dockhuset. Jag gör mest fina saker till köket i
dockhuset.

OCH TILL HELA LÄGENHETEN HAR DU GJORT FLERASAKER. I DAG
PRATADE DU IDAG OM ATT DU VILLE ATT VÄGGARNA SKULLEVARA
GULD INNE I DITT RUM.

– Ja! Men inte på teckningarna. Och de här blommiga två
gardinerna ska vara rosa och de där vita gardinerna som är
randiga ska vara orange och rödrandiga. Det vill jag så vi ska
måla om dem idag.

HUR KOM DU PÅ ATT DU VILLE HA ANNORLUNDA I RUMMET?

– Det kom jag bara på. Och vet du vad man kan ha...
Man kan ta kort som kommer in i huvudet. Och när man behöver
dem så är det bara att öppna huvudet och ta dem!

ÄR DET SÅ DU KOMMER IHÅG SAKER SOM DU HAR SETT SÅ DU
KAN RITA AV DEM SEN?

– ...

DU HAR JU SATT UPPVÄLDIGT MYCKET TECKNINGAR PÅ VÄGGAR-
NA I DITT RUM, VET DU VARFÖR DU HAR GJORT DET?

– Oj, jag måste FLY lite...

NÄ MEN VÄNTA, VI KAN PRATA KLART...

– Alltså jag måste sätta upp den där teckningen.

DU KAN VÄL BARA BERÄTTA VARFÖR?

– Om man vill det så får man det.

JA DU FÅR DET, MEN VUXNA SÄTTER JU OCKSÅ UPPSAKER, VARFÖR
DÅ?

– Ja, du sätter ju upp fina tavlor.

HAR DU FUNDERAT PÅ VARFÖR MAN GÖR DET?

– Näääej.

DU SA FÖRUT ATT MAN SÄTTER UPP SAKER SOM ÄR FINA.

– Man tittar på saker som är fula och då blir man sur och
går ifrån och vill inte titta på den längre. Men den som är fin
tittar man på superlänge... när man ser dom.

TROR DU ATT DET ÄR VIKTIGT ATT HA SAKER OMKRING SIG SOM
MAN GILLAR ATT TITTA PÅ?

– Det är inte viktigt. Men fint! Till och med de här
Bamseslagarna är fina!! Vet du vad jag har gjort?

DU HAR GJORT COLLAGE. ÄR DET ROLIGARE ATT JOBBA MED
ANDRAS BILDER?

– Här är collage!

DET DÄR HAR DU RITAT SJÄLV.

– Det är collage!

VEM HAR RITAT DEN?

– Du har ritat den. Och den också. Och jag har fått den av
dig. Den här var ganska fin va?

[bullen]

– Hejsan mamma vi håller på och pratar om hur det är att
rita och att göra konst!

HAR DU NÅGRA FRÅGOR TILL BARBRO OM HUR DET ÄR NÄR MAN
RITAR OCH GÖR KONST?

– Ja, har du några frågor om det?

FÖR HÄR FÅR JAG REDA PÅ MYCKET SAKER, FAKTISKT...

TEXT OCH FOTO: NILLE SVENSSON

VERK: BARBRO TELEMAN

MATERIALBIBLIOTEKET

DESSA MATERIAL, OCH MÅNGA FLER FINNS ATT KLÄMMA OCH KÄNNA PÅ HOS MATERIALBIBLIOTEKET. DET KOSTAR INGENTING OCH KONSTNÄRENS LÄSARE ÄR MYCKET VÄLKOMNA. MATERIALBIBLIOTEKET HITTAR DU I TELLUSGÅNGEN I SAMMA HUS SOM KONSTFACK VID TELEFONPLAN I STOCKHOLM. WWW.MATERIALBIBLIOTEKET.SE, TELEFON: 073-20 20 230

STÖVLAR

Ett sätt att ge vanliga konstruktionsplaster ett långt liv för att på så vis måna om naturen är att återvinna dem. I England finns Smile Plastics som bland annat specialiserat sig på att återvinna något så udda som gamla gummistövlar. För att kunna få fram den spretiga färgskiftningen i just det här materialet har man smält ner gamla barnstövlar.

SVENSK VÄRLDSNYHET

Trenden med rostfritt stål som vacker yta i inrednings-sammanhang eller som konstruktionsmaterial i konsumentprodukter som till exempel mobiltelefoner håller i sig. I Sandviken har man dock tagit ett steg längre. Nu lanseras Decorox, ett färgat rostfritt stål med bibehållen ytkänsla. Stålet är till exempel blött samtidigt som man både kan se och känna på den borstade ytan. Det har tidigare varit omöjligt.

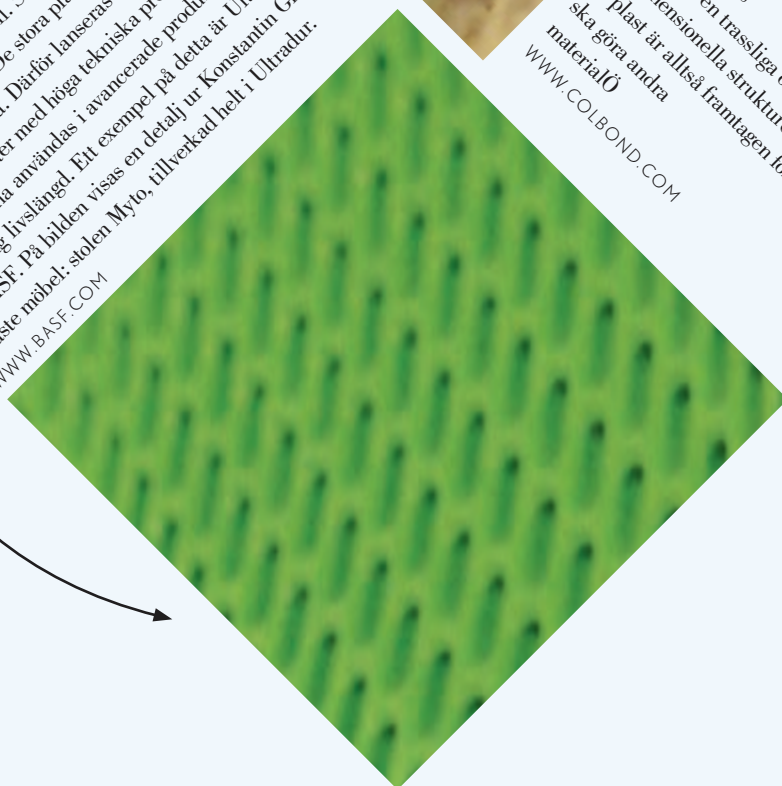
WWW.SANDVIK.COM

DET VÅRAS FÖR PLAST

Det blir allt mer viktigt att kunna motivera användandet av plaster med fossil- och kemjättningar är inte längre på modet. Slit- och slänglösningar har tagit fasta på detta. Därför lanseras nu en mängd konstruktionsplaster med höga tekniska prestanda. Syftet är att de ska kunna användas i avancerade produkter som får lång livslängd. Ett exempel på detta är Ultradur från BASF. På bilden visas en detalj ur Konstamin Grics senaste möbel: stolen Myto, tillverkad helt i Ultradur.

WWW.BASF.COM

ATT GÖRA SKUM

När man tillverkar eller gjuter skumplaster används Colbonds Spacer för att fördela skummet jämnt samtidigt som det hålls fluffigt. Den trassliga och oförutsägbara tredimensionella strukturen av plast är alltså framtagen för ett material som ska göra andra material Ö

WWW.COLBOND.COM

STENYTA

Stenfanér är inte helt vanligt. Tyska Richter Furniertechnik har hittat en metod att laminera en mycket tunn skifferskiva på MDF. Resultatet blir ett ytskiktmaterial som är både lätt, höljbart och nästintill papperstunt. Detta skapar nya möjligheter för arkitekter och möbeldesigner. Materialet går också att få i en variant som är perforerad med mikroså hål. Då kan det användas som ytskikt i akustikdämpande sammanhang.

WWW.RICHTER-FURNIERTECHNICH.DE

MONOCORE

En revolution bland lättviktsmaterial har denna sandwich från Abet Laminati kallats. Receptet är en tredimensionell glasfiberväv som impregneras med fenolplast. Skivan blir mycket stark och mycket lätt. Därför har användningsområdena blivit i det närmaste oräkneliga.

WWW.ABET.DE

MEST LUFT

Tänk dig att man blandar kisel som är ett grundelement i glas med så mycket luft det bara går. Grovt förenklat får man då Airglass. Materialet är mycket sprött men det har hyperisolerande egenskaper. Bland annat har man funderat på att använda det som ett isolerande skikt mellan glasrutor i Nasas rymdfärja.

WWW.AIRGLASS.SE

1. Konstnärer får färre barn än riksgenomsnittet, till och med färre än andra kulturarbetare, till exempel skådespelare. Varför är det så?

1. Det lustiga är att nästan alla konstnärer jag känner har fler barn än till och med det svenska nationella genomsnittet. Å andra sidan känner jag mest framgångsrika konstnärer. Har det gjorts någon distinktion, i undersökningen ni fått era uppgifter ifrån, mellan framgångsrika och misslyckade konstnärer? Eller förresten, de absolut mest framgångsrika av de jag känner kanske inte har barn ändå, men dom har ju inte ens tid att umgås med sig själva, än mindre med någon partner. Alltså, inga barn.

2. Årets stora konstfilm, »My Kid Could Paint that«, handlar om Marla Olmstead, en fyraårig amerikansk flicka vars Pollock-liknande oljetavlor blev en gigantisk succé tills ABC avslöjade henne som en bluff. Kan barn göra konst?

2. På min hemsida www.mldg.se under rubriken KONST finns 32 påståenden om konst. Något borde passa på den här frågeställningen.

2. Jaaaa!

1. För man går ut Konsthögskolan när man är ca 30 år sen vill man göra karriär och det går ju fortfarande inte riktigt ihop med att vara mamma för det blir oftast inte jämställt hemma i praktiken även om det är det i teorin. Men det går man inte på, för konsthögskolan var ett utmärkt exempel på det. Sen är konstnärsvrket ett ensamt/isolerat yrke så man har svårt för att hitta pappan till sina barn.

2. Har alla glömt den målade apan från Borås djurpark? Under 60-talet penslade konstnären Pierre Brassau fram expressionistiska mästerverk och rönte stor framgång tills det visade sig att Pierre i själva verket var en apa. Barn och apor kan göra fantastisk konst i meningen fina, spännande bilder, men som bekant är själva produkten i många fall endast en liten del av den konstnärliga framställningen, där sammanhang, idé mm är mer avgörande. Där kan eventuellt ett litet barn eller en apa falla lite till föga. Därmed inte sagt att det inte finns mycket konst därute som är så ytlig och ovederhäftig att den lika gott kunnat utföras av en apa. Men vari bestod bluffen med den fyraåriga flickan? Jag har inte sett filmen. Och någon var ju definitivt konstnär även i fallet med den målade apan, även om det inte var apan pierre själv. Hans domptör var ju i det fallet den självklara upphovsmannen till apans måleri. Vem finns bakom flickan?

1. Kan det vara så att de flesta andra grupper i samhället har A-kassa? Och att en konstnär därför helt enkelt inte har råd att skaffa barn? Inte förrän de etablerat sig. Något som kan ta många år. Min man Carl Johan och jag har fyra barn tillsammans. Maken var 51 år och jag 43 år när vi fick vår yngsta.

3. Har du varit på någon konstmässa i år?

4. Konstakademien säljer sin stora Rembrandtmålning och hoppas få in 300 miljoner. Robert Weil föreslår att Moderna ska sälja delar av sin samling för att få in pengar. Ska statliga institutioner sälja konst?

3. Bara i Sollentuna för jag satt i Palettens monter. Dom andra kunde jag inte gå på.

3. Utomlands? Nej. Svenska konstmässor? Nej. Jag har tröttnat på att se den konsensus som råder inom svenskt smaketablissemang. Intressant konst kan aldrig vara resultatet av en opinionsundersökning. Framtidens intressanta konst finns förhoppningsvis någon annanstans.

4. Ja klart bra så kan de köpa in nytt!

4. Inga svenska museer får enligt lag sälja konst ur sina samlingar och det tycker jag är bra. Det är intressant och spännande att i efterhand se vad tidsandan premierat för inköp under olika epoker, eller hur tjejer?

3. Nej. Jag har missat dom. Och det är jag inte ledsen för. Däremot grämer det mig att jag i en och en halv månads tid nu under vintern bott i Los Angeles mitt över gatan till det stora nyöppnade LACMA, Los Angeles County Museum of Art, och redan första dagen tänkte gå dit för att senare upptäcka att jag istället slocknade i tevesoffan på natten utan någon aktuell konstnärlig upplevelse att fylla drömmarna med. Det kanske var för jobbigt att blanda äpplen och päron. Jag var där och jobbade med kommersiell TV, kanske var klyftan mellan världarna för stor att överbrygga. Jag vill tro att det var så. Jag kom aldrig iväg över gatan till LACMA. Usch, vad dåligt.

4. Jag utgår ifrån att de föremål som kan bli aktuella för försäljning ifall det skulle bli ett möjligt alternativ, också vore dem som man som besökare helst skulle vilja se. Nej, statliga museer bör inte finansiera sin verksamhet genom avyttring av samlingarna. I enstaka fall kan det säkert vara motiverat, men konsekvenserna skulle med största sannolikhet bli förödande. Det skulle vara farligt lätt för en regering att anse att de statliga museerna får klara sin finansiering på egen hand ifall de hade möjlighet att sälja av samlingarna.

5. Vårsalongen på Liljevalchs blir allt mer en proffssalong för etablerade konstnärer. Bra eller dåligt?

5. Amatörkonst kan vara lika outhärdligt tråkigt och osjälvständigt som etablerad. Fråga mig, jag har suttit i juryn...

5. Mest dåligt nu är konsten där bättre men tråkigare. Förut va den mer amatörig men gulligare och man blev mer glad av att se den.

5. Det bästa hade väl varit om även de oetablerade konstnärerna hade lämnat in verk som var bra nog att platsa på en vårsalong med lite högre krav på konstnärlig kvalitet. Ännu bättre hade det varit om de till och med huvudsakligen varit bättre än de etablerade konstnärernas verk. Men nu är det nog i de flesta fall inte så. Jag har svårt att tro att det gått så långt att juryn går på etablerade namn istället för bedömning av enskilda inlämnade verk, det vore förstås en tråkig utveckling. Dessvärre är det nog så att en ambition att höja kvalitén på vårsalongen också minskat överseendet med mindre väl genomförda konstnärliga idéer och alster. Däremot tycker jag personligen att det är en dålig utveckling. Det finns gott om andra utställningar att kurera om man som kurator vill spänna god-smak-musklerna.

JOHANNA RYTEL

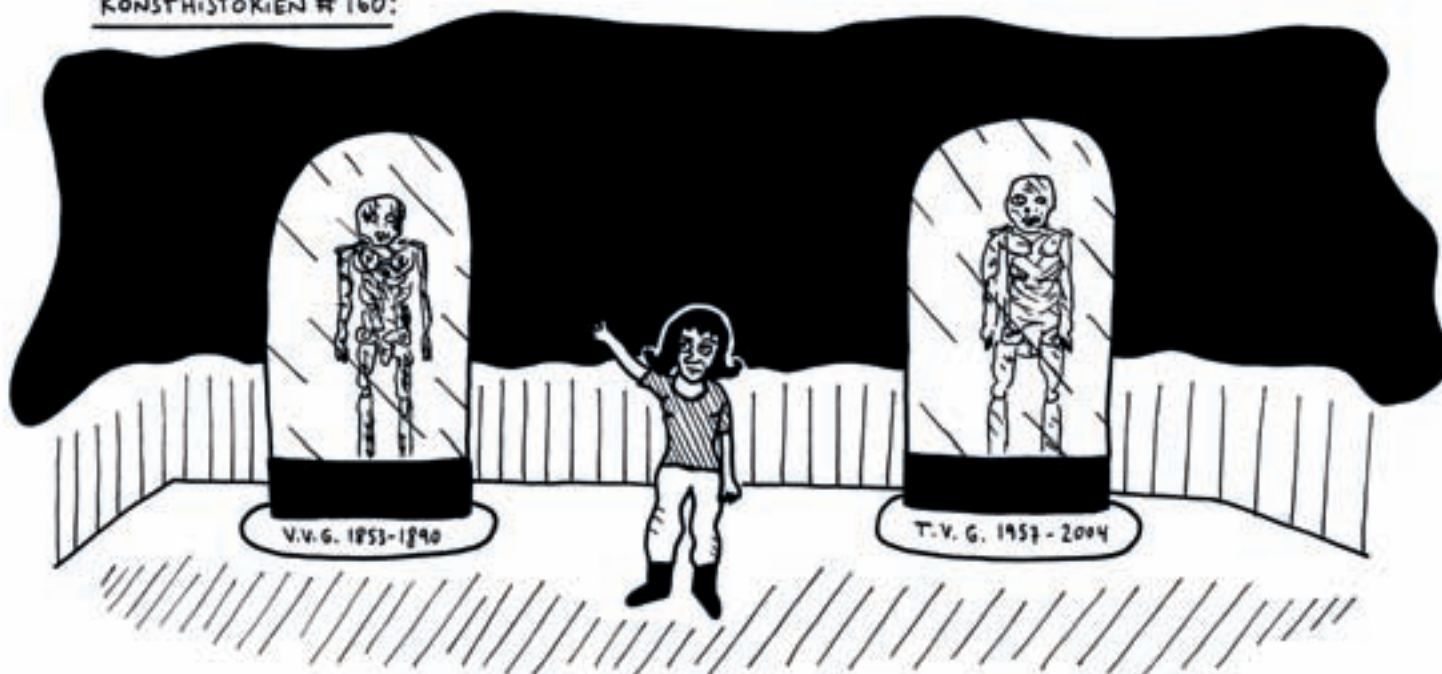

PÅL HOLLENDER

MARIANNE LINDEBERG DE GEER

LÅGVATTENMÄRKEN I
KONSTHISTORIEN # 160:

2009:

TRACEY EMIN LÅTER GRÄVA UPP VINCENT OCH THEO VAN GOGHS
KROPPAR FÖR EN UTSTÄLLNING SOM SKA VISA ATT "DET HOLLÄNDSKA
MÄNLIGA TRAUMAT ÄR FÖRMODERNT SÄVÄL SOM POSTMODERNT".

KONSTHALLEN

12 april – 25 maj
Martin Wickström
Måleri

14 juni – 9 augusti
"Berlin under och över jorden"
Arkitekt Alfred Grenander

KONSTMUSEET

19 april – 25 maj
Jussi Ojala
Keramik

14 juni – 16 augusti
Alfred Grenanders arkitektur i dag
En fotografisk tolkning av
Mika Väisänen

tis, ons 11-18, tors 12-20, fre 11-16,
lör 11-15, sön 13-17
Trädgårdsgatan 9, Skövde, tel 0500-49 85 60/61
www.skovde.se

Fri entré

Skövde Kulturbus

SOMMARKURS I GLASGJUTNING 2/8-7/8 2008

Ankomst till Glava den 1/8 då vi börjar tidigt på morgonen dagen därpå. Boende på vandrarhemmet Bruksgården som ligger granne med hyttan kostar 125:-/natt. Du måste räkna med att dela rum med en annan kursdeltagare. Det är självhushållning, mat ingår ej i kursens pris. Max antal deltagare 8 personer.

Det behövs inga förkunskaper i glasblåsning för att delta men du behöver ha relativt god fysik då det förekommer tunga lyft i en varm miljö.

Lärare på kursen är Tina Lindström och Elin Forsslund, båda utbildade på högskola i Danmark med stor erfarenhet av sandgjutning och utställningsverksamhet såväl nationellt som internationellt. Glashyttan i Glava Glasbruk hyrs ut under sommaren och drivs av Föreningen Glava Glasbruk. Om man har erfarenhet av att sköta glashyttan går det att boka in sig veckovis. Vårt långsiktiga mål med kurserna är att fler så småningom skall få så mycket kunskap i driften av hyttan att man tillsammans med tidigare deltagare eller med en erfaren glasgjutare/blåsare kan hyra in sig och arbeta på egen hand.

Kurslängd: 6 dagar, 5 dagars arbete i hyttan.
Kursavgift: 6800:- inkl. moms

Mer info:
www.tarigo.net
www.glavaglasbruk.org
www.konstkursguiden.se

För bokning av rum på Bruksgården ring: 0570-410 88 eller 0570-411 50

bonnierskonsthall.se

**ateljé, galleri, utställning,
transport, kameror...**

**förmånliga försäkringar för
medlemmar i KRO och KIF**

Danderydsgatan 14
114 26 Stockholm
tel 08 440 54 40
fax 08 678 29 20
info@gefvert.se
www.gefvert.se

gefvert
FÖRSÄKRINGSMÄKLARE

Norrbottens läns landstings utvecklingsstipendium Rubus Arcticus, är ett av Sveriges största konst- och kulturstipendier. Totalt 400 000 kronor fördelas på max fyra stipendiater.

Ansökan senast 1 juni!

Ansökningsblanketten kan hämtas på www.nll.se/kultur, beställas via e-post norrbottens.lans.landsting@nll.se, eller på telefon 0920-28 42 22. Ansökan skickas till Norrbottens läns landsting, Division Kultur och utbildning, 971 89 Luleå.

Professionella inramningar

FRAKTFRITT

Jag ramar in dina bilder till bästa i pris i **större poster** t ex grafikupplagor, utställningar, m m.

Brett sortiment av rammaterial av högsta kvalitet att välja på.

Inramningar i 10 stycken och uppåt **FRAKTFRITT** inom Sverige.

Ring eller maila mig dina önskemål, så sänder jag en provinramning och ett prisförslag.

Lars A Persson
(KRO distrikt 14)
070-691 28 30
lars.a.persson@hotmail.com
www.larsapersson.com

Studio Glashyttan Gusum
Till salu
För närmare upplysning ring
0123-20915
Eller 0123-20790

**STIFTELSEN GUNVOR KAMKES
OCH SVEN JOANNS MINNESFOND**

förklarar härmed till ansökan ledigt ett stipendium, som i anledning av 100-årsminnet av Sven Joanns födelse uppgår till 100.000 kronor.

Enligt statuterna skall stipendiet tilldelas konstnär eller i andra hand författare. Anknytning till Kronobergs län ges företräde.

Ansökan ställs till Stiftelsen Gunvor Kamke och Sven Joanns minnesfond, c/o Smålands museum, Box 102, 351 04 Växjö och skall vara inkommen senast måndagen den 30 juni 2008.

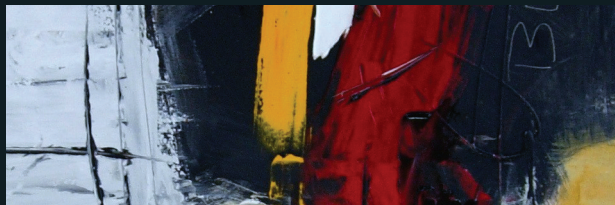
Upplysningar om stipendiet lämnas av landsantikvarie Karl Johan Krantz, Smålands museum, tel. 0470-70 42 00.

KONSTMÄSSA

17 - 20 APRIL 2008

G Ö T E B O R G

S V E N S K A M Ä S S A N

Art Nordic

- VERNISSAGE 17 APRIL KL. 18-21
Ca. 50 utställare på plats! Det finns 300 biljetter á 195:- där följande ingår: entré, garderob, mässkatalog, invigning av ordförande i Göteborgs Kulturnämnd, Helena Nyhus, levande sång och musik, snittar och dryck. Dessutom intervju med spännande Ekaterina S, konstnärinna, fysiker, matematiker och mycket mera från Ryssland, med utställningar över hela världen.
- BILJETT FÖRSÄLJNING PÅ PLATS
Kassan öppnar 1 timma före insläpp.
- ÖVRIGA ÖPPETTIDER:
Fre 18/4 kl. 12-20. Lör 19/4 och sön 20/4 kl. 11-17. Entré dessa dagar: 100:-
- Läs mer på www.art-nordic.se

STENEBY

Stiftelsen Stenebyskolan / HDK Steneby, Göteborgs universitet

söker

REKTOR
/bitr. högskolerektor

Läs mer på www.steneby.se eller www.gu.se

Steneby är samlingsnamnet på den utbildningsverksamhet inom konsthantverk och design som föresiggår i en mycket spännande miljö i Dals Långed i Dalsland. Inom Stiftelsen Stenebyskolan, vars stiftare är Västra Götalandsregionen och Bengtsfors kommun, finns ett spektrum av förberedande utbildningar, både ett- och tvååriga, och HDK Steneby under Göteborgs universitets konstnärliga fakultet erbjuder flera konstnärliga högskoleutbildningar på både kandidat- och masternivå. Här finns även Högskolan Västs 3D-animationsutbildning. Närmare 200 studerande och cirka 50 anställda är verksamma på Steneby.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

omkonst.
konstnärer skriver om konst

- Aktuellt om konst på nätet
- Konstkritik med bredd och djup
- Intervjuer
- Presentationer
- Essäer
- Debattartiklar
- 700 sökbara texter i arkivet
- Uppdatering varje vecka

www.omkonst.com

VEM ÄR EGENTLIGEN ENTREPRENÖR?

I Nationalencyklopedin är en entreprenör en »person som i konkret handling skapar ny affärsverksamhet«. Läser man vidare står det också att »en person som på en ort bidragit till att skapa en 'entreprenör-sanda' benämns samhällsentreprenör« och att »entreprenör-sanda« inom en organisation förutsätter »en positiv syn på experimenterande och risktagande«.

Jag vill påstå att detta på flera sätt stämmer överens med många konstnärers, konsthantverkares och formgivares verksamheter och som dessutom är ett arbete som pågått i hundratals år. Vi är antagligen inte bäst i klassen på att skapa lukrativa affärsverksamheter men idéer och risktagande sysslar vi sannerligen med hela tiden. Samhällsentreprenörer är det också lätt att betrakta oss som med tanke

på alla utställningar och andra konsthändelser som äger rum runtom i Sverige, och utomlands med för den delen, t ex alla konstvandringar som skapar möjligheter för oss att visa vad vi gör men som är minst lika givande för andra företag inom turism, besöks- och restaurantnäringen.

Det har skrivits mycket om regeringens och kulturministerns utnämning av Johan Staël von Holstein till ledamot i kulturrådet. Hosteins entreprenörserfarenheter ska frälsa svenskt kulturliv eller kanske snarare rädda kulturbudgeten genom att öka kulturens självfinansieringsgrad.

Har vi inte på ett sätt gemensamma intressen här? Vi konstnärer behöver lära oss metoder för att omsätta våra idéer så att de genererar intäkter och omvänt har Holstein och andra entreprenörer mycket att lära av bild och formkonstnärerna. Kulturområdet kan ses som en tillväxtzon men det är samtidigt en samhällsangelägenhet som måste få kosta pengar om vi ska ha ett kulturliv för alla och få fram nya idéer och kulturyttringar. Det förutsätter rimliga villkor för kulturarbetare vilket både kan skapas genom förstärkningar inom kulturbudgetar men även genom förbättrade regler för småföretagare. Vi skulle också ha stor nytta av sänkta arbetsgivaravgifter. Här måste ju en borgerlig re-

gering ha mycket att göra både på kultur- och näringsdepartementet. KIF deltar just nu i flera samtal under rubriken *Kultur och näringsliv i samverkan* med representanter från båda departementen.

Det finns en stor okunskap om villkor för konstnärers verksamhet. Det hörs från många håll att kulturskapare lever på bidrag, oftast från borgerliga debattörer och det har till och med gått att läsa att vi är »vänstervridna koftbärare« (GP Malin Lernfelt 3/5 2007), ska vi över huvud taget behöva bemöta sådant? Bidragsresonemanget gäller särskilt inte för utövare inom bild- och formområdet vars andel av både statliga, regionala och kommunala kulturbudgetar är mycket liten. Vi har inte lika många institutioner som scenområdet och när vi tar uppdrag på dem ersätts vi lågt om vi alls ersätts. De av oss som uppbär t ex statliga stipendier har i flera år gjort underfinansierade utställningar på många ställen och själva bekostat arbetet genom eget företagande eller genom brödjobb vilket åter leder tankarna till samhällsentreprenörer. De bidrag som delas ut är ofta i form av verksamhetsbidrag som är försvinnande små och kanske kostar mer i administration, utredningar och de utvärderingar som så gott som alltid är förknippade med dem.

Vi är en grupp som är vana att ta saker och ting i egna händer, starta och driva projekt för att förverkliga våra idéer. KIF, KRO, BUS, centrumbildningar, gallerier och nu senast Västsvensk byggkonst som ska förmedla kontakter mellan konstnärer och pågående byggprojekt, är alla initierade från konstnärshåll. Det sker genom stiftelser, ideella och ekonomiska föreningar och många är de konstnärer som kan kalla sig styrelseproffs. Vi måste bli bättre på att tala om vad vi kan och ta betalt för det samtidigt som vi är i behov av utvecklingsstöd som t. ex marknadsföring och nätverksbyggande med näringslivet i övrigt. Det finns flera organisationer för detta men de kan ofta väldigt lite om oss och våra förutsättningar. Det är här som KIF har mött ett stort intresse och kunnat skapa projekt som exempelvis »Kreativa företag«.

Kommunikation, att ha samma språk inom näringsliv och kulturliv och förstå varandra, innebär kanske att vi behöver översätta en del ord. Här kommer några förslag: Kulturbudget = finansiering av samhällsentreprenörer. Sänkta arbetsgivaravgifter = ökade kulturanslag. Stipendium = produktutveckling. Noppriga koftor = näringsverksamhet.

ÅSA BERNDTSSON, KIF

KULTURPOLITIK

KULTURUTREDNINGEN

En av kulturutredningens sekreterare, Per Svensson, besökte KLYS den 29 februari. Från KLYS deltog bl a ordförande Karin Enberg, tf jurist Åsa Anesäter, Susin Lindblom, Dramatikerförbundet, Jaan Kolk, Teaterförbundet och Lars Ekenborn, Svenska Fotografers förbund. Per Svensson står bakom den färska utredningen »Konstnären i kulturpolitiken« och är väl insatt i bild- och formfrågor. Mötet uppfattades som givande av båda parter och man enades om att det var det första av flera. Från KLYS sida lyftes viktiga konstnärpolitiska frågor upp och några berördes av Svensson under mötet, andra angav teman för kommande möten. Svensson redogjorde för att kulturutredningen tittar på kulturstöd och »rigida« bidragsstrukturer och talade om att »dyrka upp« bidragssystem. Vidare intresserar sig utredningen för den kulturpolitiska infrastrukturen, som man

menar legat oförändrad länge. Där vill man sätta fokus på kostnader för förvaltning. »Kulturutredningen är en förvalningsteknisk utredning snarare än en konstnärspolitik« säger Svensson. Tolkningen får bli att istället för att på flytta anslag från institutioner till fritt konstliv, som det spekulerats i att utredningen avsett att föreslå, vill man se över kostnader för administration och förvaltning. Vidare diskuterades statens samspel med region och län. Kulturutredningen jobbar utifrån förutsättningen större regioner än idag, man ser behovet av att staten sluter tydliga avtal med varje region, där avtalen sinsemellan kan uppvisa stora olikheter. Vidare erkänner kulturutredningen problem med olikheter i kvalitetskriterier som finns mellan stat och kommun. Därför behövs också en nationell kulturpolitik. Kulturutredningen efterlyser enligt Svensson en kulturpolitisk pedagogik – t ex skulle Kulturrådet kunna vara aktivare i att förklara sin verksamhet. Per Svensson påpekade också att den centrala roll som ordet »entreprenör« tilldelats i Lena Adehlsons uttalanden

och politik förmodligen beror på ett missförstånd. Den EU-rapport där idén kring kulturskaparens entreprenörsskap hämtats, menar inte att kärnan i den kulturella sfären, kulturutövaren och konstnären, ska bli mer entreprenör. Vad EU-rapporten lyfter fram, är istället att de mekanismer och processer som finns runt omkring den kulturella kärnan, bör bli mer entreprenöriella. Slutligen klargjordes att särartslösningar inte är aktuellt och att kulturutredningen inte får föreslå ändringar i skattelagsstiftningen, men att man ändå tittar på det området.

JAN NORDWALL I KULTURUTREDNINGENS REFERENSGRUPP

Jan Nordwall, verksamhetschef på KRO och KIF, har fått i uppdrag att medverka i kulturutredningens särskilda referensgrupp för bild- och formområdet. Gruppen ska ha tre möten under våren/försommaren. Se vilka fler som medverkar i gruppen på www.sou.gov.se/kulturutredningen/

UTREDNINGSBESÖK PÅ GOTLAND

Den 4 mars anordnade Kulturutredningen en träff på Gotland. Jonas Andersson, Rasoul Nejadmehr, Tobias Harding, David Karlsson med flera kom och berättade om utredningens arbete, men främst lyssnade de till ca 70 representanter för det institutionella och fria kulturlivet samt kulturförvaltningen om deras tankar och visioner om framtidens kulturpolitik. Diskussionerna fördes i mindre grupper och handlade bland annat om statens kulturpolitiska uppgift, till skillnad från kommunens kulturpolitiska uppgift, dvs ansvarsfördelning mellan stat och kommun. (På Gotland är kommun och lands-ting sammanslaget vilket är en speciell förutsättning). En åsikt som ventilerades var att den ansvarsfördelning som nu råder påverkar kvaliteten och kulturlivet på ett negativt sätt. Både länsmusiken och Baltic Art Center har påverkats av detta. Här skulle tydligare ramar och större satsningar från staten kunna göra skillnad. Andra frågor som diskuterades var vilka förändringar i samhället som på

verkat förutsättningarna för vårt arbete, effekterna av nya kommunikationsmedel och internationaliseringen av kultur, hur kulturpolitiken kan utvecklas vad gäller finansiering av kultur samt vilka frågor som kulturutredningen skall prioritera. Bättre förutsättningar för konstnärer att kunna utöva sitt yrke samt satsningar på barn och ungdom var två förslag på prioriteringar. /Berit Ångman Svedjemo.

NY UTREDNING PEKAR PÅ BEHOV AV MELLANHÄNDER

Konstnärskommittén har släppt utredningen Konstnären och kulturpolitiken, som behandlar hur konstnärspolitiken utvecklats sedan 1974. Utredaren, Per Svensson, pekar bland annat på behovet av att staten går i spetsen – här berör han utställningsersättningen och det oacceptabla i att statliga institutioner inte följt avtalen. Svensson lyfter också fram vikten av att det finns mellanhänder, länkar mellan konstnären och publiken. Utredningen kan läsas på www.konstnarsnamnden.se, under länken Konstnärernas villkor.

KIF I MÖTE MED NÄRINGSDEPARTEMENTET

KIF möter kultur- och näringsdepartementet. Gunilla Kihlgren Svartström och Camilla Skorup från KIF har träffat representanter från kultur- och näringsdepartementet. De senare ingår i en arbetsgrupp som ser över samarbeten mellan näringsliv och kultur och är intresserade av att höra om KIFs arbete kring kreativa företag. KIF presenterade det konstnärspolitiska programmet och markerade behovet av ekonomiska medel för att fortsätta med KIFs projekt kring entreprenörskap. Enligt Gunilla Kihlgren Svartström var departementens representanter mycket positiva till arbetet och diskuterade olika vägar för hur man i framtiden kan skapa en hållbar ekonomisk förutsättning för konsthantverkaren/konstnären. KIF efterlyser att konstnärer och konsthantverkare i högre grad involveras i NUTEK och SVID för att få uppdrag och finansiering. KIF fortsätter kommunicera med arbetsgruppen. Nästa möte äger rum redan den 14 mars, då kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth och näringsminister Maud Olofsson bjuder in till »Dialog näringsliv och kultur i samverkan«. För KIF deltar Gunilla Kihlgren Svartström och Åsa Berndtsson. En uppföljning från det mötet kommer i nästa medlemsbrev.

UNESCO-GRUPP OM KULTUR

Karin Johnson, styrelseledamot i KRO, medverkade som en av flera representanter för KLYS internationella grupp på hearingen »Vilja, visioner och vägar framåt...«, om Svenska Unescorådets uppdrag att samordna och samverka med svenska aktörer inom Unescos ansvarsområden.

Strategin för svenskt Unescoarbete har antagits av regeringen. KLYS internationella grupp medverkar i områdena »Kultur« och »Hållbar utveckling«. Svenska IAA-kommittén representeras av Kajsa Haglund. Nästa möte hålls i april.

ARBETSMARKNADSPOLITIK

ARBETSMARKNADSRÅD FÖR KULTURARBETARE

Den grupp för samråd mellan AMS och kulturarbetsmarknaden som går under det krångliga namnet AMS Centrala Kulturarbetardelegation, ska stöpas om till Rådet för kulturarbetsmarknaden. Därutöver ska branschråd bildas, ett för Scen & Ton, ett för Ord & Media och ett för Bild & Form. En viktig fråga för AF kultur har varit att få in fler arbetsgivarrepresentanter i de rådgivande funktionerna. Senare i vår blir det klart hur det nya arbetsmarknadsrådet är sammansatt.

KLYS-YTTRANDE OM A-KASSAN

KLYS har besvarat remissen »En effektivare arbetslöshetsförsäkring«. I promemorian föreslås en ytterligare differentiering av avgifterna mellan olika arbetslöshetskassor för att påverka lönebildningen. KLYS menar dock att det saknas empiriskt och vetenskapligt underlag för ett sådant samband, inte heller finns en utvärdering vad gäller effekterna av de differentierade avgifterna i form av den förhöjda finansieringsavgiften som infördes den 1 januari 2007. Bild- och formutövare är ofta anslutna till en a-kassa kopplad till en kompletterande försörjningsbransch eller till a-kassa som organiserar egenföretagare. Många står också helt utanför arbetslöshetsförsäkringen. Generellt gäller att kulturområdets a-kassor det vänder sig till yrkesgrupper där tillsvidareanställningar och löneavtal spelar en underordnad roll. Det är helt andra faktorer än lönebildningen som bestämmer utvecklingen av arbetslösheten. KLYS menar att om förslagen i »En effektivare arbetslöshetsförsäkring« genomförs, måste regeringen utreda och vidta åtgärder som skapar förutsättningar för en fortsatt verksamhet för de a-kassor som är verksamma inom kulturområdet. Läs remissvaret på www.klys.se

AVTAL OCH FÖRHANDLINGAR

STATLIGT AVTAL

I skrivande stund är det nya utställningsavtalet mellan organisationerna (KRO, KIF m.fl.) och staten under beredning på kulturdepartementet. Med det menas att tjänstemännen (bl.a. jurister) granskar avtalet i detalj för att utröna om det strider mot andra regelverk, vilka konsekvenser det får etc. Därefter läggs det fram för re-

geringen för ett beslut. Klart är att avtalet inte kommer att gälla retroaktivt, utan från och med regeringsbeslutet. Vissa förändringar har gjorts i avtalet, bl.a. kommer stora samlingsutställningar med fler än 20 deltagare som visas på flera platser att regleras på särskilt sätt.

STOCKHOLMS STAD HAR RÄKNAT

Kulturförvaltningen i Stockholm har haft en arbetsgrupp med folk från Liljevalchs, Kulturhuset m.fl. som räknat på vad det skulle kosta att tillämpa det statliga avtalet i Stockholm. Jan Nordwall från KRO träffade gruppen i februari för diskussion, bland annat om avtalet ska tillämpas för Vårsalongen och för Kulturhusets konstpedagogiska verksamhet.

UPPHOVS RÄTT

KLART FÖR NYTT BUS!

Förarbetet för nya BUS – samarbetet mellan KRO, KIF, BUS, Svenska tecknare, Svenska Fotografers förbund, Svenska Journalistförbundet och Svenska konstnärsförbundet – är nu avslutat. Den 23 april bildas den nya organisationen fomellt bildas vid ett konstituerande möte.

PÅMINNELSE TILL KIF-MEDLEMMAR

Drygt 300 av KIF:s ca 480 medlemmar har svarat på brevet om upphovsrätt som skickades ut i november. Styrelsen hoppas att ännu fler är villiga att låta sig företrädas av KIF i avtal om upphovsrätt. Om du inte har kvar brevet kan en ny skrivas ut från www.kif.se, under länken »KIF«. Du kan också vända dig till kansliet.

MEDLEMSSERVICE

KARIN WILLEN PÅ SUPERMARKET, ÄR DET INTE MED BEATE SYDHOFF? FOTO: KARINA ESKILSSON.

KRO OCH KONSTNÄREN PÅ KONSTMÄSSOR

KRO närvarade vid konstnärdrivna mässan Supermarket i februari och informerade om organisationen och det fackliga och politiska arbetet. Många mässbesökare hade frågor kring det statliga ramavtalet kring utställningar och andra ville diskutera kulturpolitik. Tidningen Konstnären gick åt som smör i KRO:s monter och glada KRO-medlemmar kunde låta sig fotogra-

feras och omgående få sina internationella museikort: Kortet visar medlemskap i den internationella organisationen IAA, som KRO är ansluten till, och ger fritt inträde till många museer, konsthallar och museer världen över. Flera konstnärer som ännu inte är medlemmar tecknade medlemskap i KRO. KRO deltar även på Sollentunamässan med samma innehåll.

HET KONSTDEBATT I KONSTNÄREN TYCKER DN

Tidningen Konstnären har återigen uppmärksammats i Dagens Nyheter – här ryker det om konstdebatten skriver Bo Madestrand. KRO/KIF uppmanar alla våra medlemmar och alla konstnärer att ytterligare höja temperaturen i tidningen genom att skicka in insändare och ta debattsidorna i anspråk.

TIDNINGSGRUPP

En arbetsgrupp för tidningsarbete har tillsatts ur KIFs och KROs styrelse. Från KIF deltar Åsa Berndtsson, och från KRO Karin Willén och Karin Johnson. Gruppen ska träffa redaktören Martin Aagård regelbundet och ge tips och uppslag för artiklar och nyheter. Medlemmarnas synpunkter på tidningen har förts fram och kritik mot tidningens läsbarhet har resulterat i att aktuellt nummer har högre grad på den minsta texten. Tidningen har fått ett positivt gensvar från både medlemmar och bransch, några säger att de läser numret från pärm till pärm, andra att de tycker tidningen är spännande och snygg.

DEKLARATIONSBILAGA

Årets deklaraionsbilaga har sänts ut per post till alla medlemmar. I år är sista inlämningsdag den 5 maj. För KRO/KIFmedlemmar finns mer information och stöd för deklaraion på vår hemsida, på medlemsidorna. Där finns också själva deklaraionsbilagan för nedladdning. För den som vill ha mer tid, finns möjlighet att med angivande av skäl, begära mer tid. Begäran måste ha inkommit till Skatteverket senast 10 dagar innan 5 maj.

TELEFONTIDER PÅ KANSLIET

Måndag – fredag kl 9.00 – 12.00.
Telefon 08 – 54 54 20 80.

NYHETS BREV BARA VIA E-POST

Lämna din e-post-adress till kansliet kro@kro.se eller kif@kif.se så får du vårt nyhetsbrev ungefär en gång i månaden och andra utskick vid behov via e-post. Du får mer information och föreningen sparar pengar på att inte använda porto.

DU ÄR VÄL FÖRSÄKRAD!

KRO och KIF rekommenderar vår förmånliga ateljéförsäkring. Information finns på www.gefvert.se. Medlemskap i KRO och KIF ger ca 25 procents rabatt på premien.

FOKUS: KULTURUTREDNINGEN, VAD ÄR ATT VÄNTA?

Den borgerliga regeringsalliansen gick till val på en ny arbetsmarknadspolitik och hade sinsemellan gjort upp om en mängd frågor före valet 2006 – allt för att ta udden av den vanliga kritiken om en splittrad borgerlighet för att framstå som ett handlingskraftigt regeringsalternativ.

När det gällde kulturpolitiken saknades uppgörelse mellan partierna. Istället signalerade den första utnämningen av Cecilia Stegö Chiló en vilja (eller kanske lust) att röra om i grytan av »vänster vridna koftbärare«, för att citera en borgerlig ledarskribent. Säkert frestande för en höger som under alla år fått ta mycket skit från kulturlivets olika företrädare. Nu blev Chiló en kort parentes och lättnaden var stor hos många när Adelson-Liljeroth utsågs istället.

Efter en sådan här inledning på en borgerlig kulturministär ställde sig många frågan: vad vill alliansen med kulturpolitiken? Svaret blev föga förvånande en utredning – den svenska modellen att bedriva politik på. Något som i sig innebar att alla förhoppningar om reformer – t ex en avdragsrätt för köp av konst – flyttades på framtiden. Kvarnarna mal nämligen långsamt. Utredningen ska vara klar till årsskiftet. Några skarpa förslag från regeringen är inte att vänta förrän tidigast våren 2009, kanske med riksdagsbeslut före sommaren om remisstiden hålls kort, men det kan dröja ända till nästa höst. Förmodligen lär vi inte se några reformer träda i kraft förrän 1 januari 2010 – det vill säga nästa valår.

Om opinionsvindarna håller i sig är det frågan om borgarna sitter kvar efter 2010. Vill de sätta avtryck i kulturpolitiken bör det därför bli med åtgärder som en ny

regering inte så lätt kan komma förbi. En parallell finns till den borgerliga regeringen i början av 90-talet. Det var då som stiftelsen Framtidens kultur och KK-stiftelsen tillkom, genom att regeringen löste upp de av socialdemokraterna bildade löntagarfonderna och låste in kapitalet i stiftelser. Bli inte förvånade om även den här borgerliga regeringen inrättar en stiftelse för kulturändamål.

Den pågående kulturutredningen är den tredje i ordningen. 1974 kom den första, som lade fast kulturpolitiken som ett eget politikområde med egna mål. 1995 gjordes en ny som i mycket bekräftade gällande inriktning men som också förde fram konstnärfrågorna som ett eget område – bildkonsten fick t ex både den individuella visningsställningen och droit de suite. Satsningen på länskonstnärer/konstkonsulenter var också det ett resultat av 1995 års utredning. Och nu är det dags igen, ett fönster har öppnats för förändring. Men vad vill man då utreda?

Lusläser man direktiven, alltså uppdraget till utredarna, så blir det tydligt att man främst intresserar sig för strukturer och flöden, snarare än innehåll. Kulturbegreppet är knappast uppe till diskussion. Istället är det frågor som vilket ansvar staten ska ha; hur förvaltningen av kulturpolitiken fungerar och så vidare. Utredningen har beskrivits som en förvaltningsutredning (se rapport från möte på KLYS föregående sida). Man intresserar sig för myndigheterna på området, för hur politiken är organiserad och hur pengar fördelas. En fråga som regeringen redan ställt, är om de olika bidragsformerna är för specifika, om inte antalet förordningar kan bantas ned.

Frågorna kan tyckas oskyldiga men det finns anledning till vaksamhet inför församlingar. För hur »nya« är de nya moderaterna när det kommer till kulturpolitiken? Under alla år har partiet velat rusta ned kulturpolitiken, skära i bidrag och stipendier till förmån för marknadskrafternas fria spelrum. Inför valet 2006 gjorde man en helomvändning och blev plötsligt kramare av en statlig kulturpolitik. Hur mycket är taktik och spel för gallerierna? En parallell till arbetsmarknadspolitikens förskräcker. Där sade man sig vara för starka fack-

föreningar, men har bakvägen – genom höjningar av a-kassan – åstadkommit ett medlemsras för fackföreningarna som hotar underminera deras inflytande i samhällslivet.

En utredning som leder till skarpa förslag om nya förvaltningsstrukturer (läs färre myndigheter och bidragsordningar) kan mycket väl innebära större förskjutningar även av kulturpolitikens innehåll, men bakvägen genom att man flyttar ansvar för fördelning av medel och redovisning till andra grupper och maktcentran, andra intressen får råda istället – vilka återstår att se. Ett smart sätt att bedriva politik på. Om det är demokratiskt återstår att se. Själv har jag fått i uppdrag att tillsammans med nio andra personer sitta med i kulturutredningens referensgrupp för bild- och formfrågor. Jag ser några frågor som särskilt intressanta.

1. Upphovsrättens betydelse för den enskilde konstnären.
2. Behovet av tydligare partsrelationer i kulturlivet
3. Bättre samordning av utredningsresurser och uppföljning av insatserna
4. Mindre tonvikt på indelning i konststartsområden

Diskussionen om upphovsrätt har formerat sig till en fråga om rätten att fritt tanka ned filmer och musik från internet. Många uppfattar inte att det finns enskilda individer – konstnärer, kompositörer, manusförfattare – som lider skada av den fria nedladdningen, utan ser endast stora kommersiella aktörer som filmbolag och skivbolag. Lösningen är att i upphovsrättslagen stärka den enskilde upphovsmannens/kvinnans förhandlingsposition gentemot producenterna. Här finns redan konkreta förslag till lagändringar som arbetats fram i KLYS. Långsiktigt kan detta innebära ett ökat stöd i opinionen för upphovsrättens idé.

Frågan om partsrelationer i kulturlivet berör själva strukturen: vem är uppdragstagare och vem är uppdragsgivare? Med vilka pengar finansieras en tillfällig utställning? Vem betalar för den permanenta utställningen i salen bredvid? Vem ersätter konstnären, och med vilka pengar? Det här är frågor som väckts inte minst

i arbetet med ett nytt utställningsavtal. Institutioner (ingen nämnd, ingen glömd) har också visat upp en häpnadsväckande attityd av självtillräcklighet, som om man vore en ö utan förbindelse med konstlivet i övrigt. Och som om man vore helt omedveten om att staten alltid uppfattas som förebild för verksamheter lokalt och regionalt. Det reser en hel del frågor om institutionernas roll i kulturlivet (ett lästips här är rapporten Förnyelse är möjlig från Framtidens kultur, finns på www.framtidenskultur.se).

Det är också här som frågan om statens roll i förhållande till övriga samhället kommer in. Ska staten hålla det regionala kulturlivet under armarna? Eller ska kommuner och landsting/regioner stå för alla kostnader, få ökat ansvar men också ökat inflytande? Vilken roll ger det staten?

Kanske kan svaren delvis sökas i en tydligare bodelning mellan kulturavspolitisk (vårt historiska arv, samlandet och värden av samlingar) och kulturpolitik (förutsättningar för kulturproduktion och utbud med kvalitet). Helt klart är att det råder konkurrens mellan dessa områden, ofta inom institutionerna.

När det så gäller frågan om bättre samordning av resurser för utredning och uppföljning, handlar det om att samhället måste bli mycket bättre på att ta tillvara på den kunskap som genereras genom kulturproduktion. Projektfinansieringen av kulturlivet – inte minst konstlivet – har inneburit att man gärna uppfinner hjulet på nytt då kunskapsöverföringen från tidigare projekt brister. Uppföljning blir något pliktskyldigt när projektet väl är avslutat och pengarna förbrukade. Det naturliga bör vara att söka synergieffekter mellan olika kultursatsningar. Jag kan gilla tanken på ett forskningsinstitut för kulturfrågor, för forskning om kulturens betydelse för demokrati, hälsa, jämställdhet, integration, bildning, näringsliv m.m. och för utvärdering av offentliga kultursatsningar.

Kulturpolitikens indelning i konstarter går igen i bidragsfördelning och följaktligen även i statistik och uppföljning och i statliga utredningar. Si och så mycket fick konsten, så mycket gick till teatern, så här mycket kostar filmen och så vidare.

Det är lätt att ställa områden mot varandra i nollsummespelet om offentliga medel – och så sker också. Bildkonsten är missgynnad, heter det. Då syftar man i allmänhet på att utövarna, konstnärerna själva, får för dåligt betalt. Men är bildkonsten missgynnad ur ett publikt perspektiv? Kulturkonsumenterna är allätare, samma människa som lyssnar på svensk musik i sin MP3 på joggingrundan ser en svensk långfilm på TV på kvällen och går på konstutställning på helgen. Det gör summan av helheten, det samlade kulturutbudet, mer intressant än de enskilda delarna. Ett mångsidigt och varierat kulturutbud är inte med automatik detsamma som en variation av konstnärliga uttrycksformer, av konstarter.

Utredningen har en borgerlig prägel genom att man vill få in näringslivet i kulturpolitiken. Det är lätt att i det sammanhanget fastna i en diskussion om skatteregler, om sponsring och regler för avdrag. Det gjorde man på regeringsalliansens seminarium om alternativ finansiering av kultur i februari. Det enda intressanta var när Robert Weil, riskkapitalist och konstmecenas, påvisade att regeringens avskaffande av arvs- och gåvoskatterna kan få negativa följder för kulturen. Detta för att det inte längre finns några skatteskal att slussa in företagsvinster i stiftelser som stödjer kulturen.

Om utredningen ska lyckas föra in näringslivet i kulturpolitiken måste det ske med

utgångspunkt i att många kulturutövare själva är en del av näringslivet som innovatörer och producenter som hela tiden arbetar med att generera mervärden. Jag upplever att man i alldeles för stor utsträckning betonar skillnader mellan kultur och näringsliv, när man hellre bör erkänna det som förenar. Då kan man vid sidan av sponsring även diskutera tillgång till riskkapital för att utveckla nya material, konstnärliga metoder och produkter och marknader. Man kan diskutera tillgång till stödresurser för nybildade kulturföretag, utbildning för yrkesverksamma kulturarbetare med mera.

Kulturutredningen jobbar på och alla bör vara beredda på förslag som leder till att

saker och ting förändras. Kulturministern har sagt att vi (konstnärsorganisationerna) är systemkramare. Det signalerar att hon tror sig veta vad vi tycker, att vi vill ha det ungefär som nu – bara mer av allt. Det borde alla ta som en utmaning – fram med radikala förslag!

JAN NORDWALL

Jan Nordwall är sedan 2002 verksamhetschef på KRO och KIF. Tidigare var han informatör och redaktör för tidningen Konstnären under 10 år. Under våren medverkar han i Kulturutredningens referensgrupp för bild och form. Jan lämnar sin tjänst på KRO och KIF i sommar.

LOBBA LÄTT MOT KULTURUTREDNINGEN

LOBBA LÄTT

Kulturutredningen är världens chans! Tyck till om konst och politik, det är nu som kulturutredningen vill höra din åsikt och kan väva in den i den första stora kulturutredningen sedan 1974. I vår reser kulturutredningens sekretariat runt och lyssnar av konstnärer och andra. På www.sou.gov.se/kulturutredningen kan du läsa direktiven (=vad regeringen bestämt att kulturutredningen ska titta närmare på och ge förslag om). Vad säger du om dessa frågor som kulturutredningen ställer till kulturlivet?

- Vilken anser ni vara statens kulturpolitiska uppgift?
- Hur investerar man bäst offentliga medel för att få till stånd ett livskraftigt och dynamiskt kulturliv?
- Vilka frågor anser ni Kulturutredningen bör prioritera i sitt arbete?
- Vad innebär nya kommunikationsmedel och internationalisering/europeisering av kultur för er verksamhet?

KRO/KIF rekommenderar alla våra medlemmar, enskilt eller grupperade på valfritt sätt, att delge kulturutredningen sin röst. Ta upp direktiven som en punkt på dagordningen på ett föreningsmöte, utlys nätverksträff, identifiera några områden och dela upp er i grupper och diskutera er fram till en ståndpunkt, en verklighetsbeskrivning, en problembeskrivning. På www.produkt.nu finns en utmärkt guide till konstnärers lobbyarbete mot kulturutredningen. Skriv ut och använd den som bruksanvisning för politiskt arbete. Att lobba är lätt – särskilt om du utgår från dig själv. Och det är du som är föremål för kulturutredningen – direkt eller indirekt.

KRO/KIF OM POLITIK OCH KULTURUTREDNING

På riksnivå finns ett kontinuerligt arbete med att lägga in fakta och synpunkter till kulturutredningen. Det sker genom KLYS, men också genom egna möten med personer knutna till kulturutredningen. Vi talar och upplyser om vikten av utveck-

lingsstöd till konstnärer – för konstnärlig utveckling och för utveckling av företag, vi pekar på hur regelsystemen bortser från konstnärers företagande och mål, vi pekar på vikten av en statlig ansvarsstagande kulturpolitik visavi regional och kommunal kulturpolitik och vi presenterar reformer som skulle vara bra för bild- och formkonstnärerna (t ex avdragsrätt, företagstöd, kulturmoms). Du kan läsa mer om kulturutredningen på www.sou.gov.se/kulturutredningen

I KRO/KIFs kontakter med politiker och kulturutredningen behöver vi kontinuerligt aktuell kunskap om hur det är att vara konstnär och verksam. Därför ställer vi två frågor till dig nu: Vad vill du att vi ska ta upp med kulturutredningen? Och kan du berätta för oss om din verklighet?

Just nu vill vi särskilt efterlysa exempel på hur ditt möte med samhället sett ut – positivt eller negativt. Hur har ditt möte med skatteverket vid deklareringsavslut, med Försäkringskassan när sjukpenning

och föräldrapenning ska fastställas eller utbetalas, med A-kassan när ditt konstnärliga företagande kolliderar med reglerna för arbetslöshetsförsäkring som du kvalificerat dig till genom arbete. Maila kro@kro.se eller skriv ett brev till KRO/KIF, Norrtullsgatan 45, 113 45 Stockholm

Här får du veta hur du kan lobba mot kulturutredningen: *Guide till kulturutredningen* www.produkt.nu

KRO

KROS NYA ORGANISATION

Vid riksmötet i Stockholm maj 2007 antogs förslaget om en ny organisation för KRO. För medlemmar finns förslaget i sin helhet att läsa, på medlemsidorna. Målsättningar som tas upp i det antagna förslaget är att säkerställa demokratin genom regionstyrelser, att nå en ökad medlemsaktivitet och implementera förnyade arbetsformer på alla nivåer. En nödvändighet är att samordna och hushålla med mänskliga och ekonomiska resurser inom organisationen. Förslagets utgångspunkter är att det lokala arbetet nära medlemmen skall värnas och att de fem regionerna inte skall ses som stora distrikt. Initiativ till aktivitet kan komma från många håll i organisationen, från den enskilda medlemmen, från en bildad arbetsgrupp, från en lokal eller regional förening eller informellt nätverk. På många platser finns redan samarbeten mellan KRO och andra konstnärsorganisationer som SKR eller KC, vilket skapar samordning och ger synergieffekter.

Inför nästa nummer av Konstnären, efterlyses KRO-projekt och samarbeten runtom i landet. Skriv och berätta om vad ni har på gång. Så kan vi berätta om det på medlemsidorna.

LÄSTIPS FÖR HUNGRIGA

KROAKTIVISTER:

»Frihet, jämlikhet, medborgarskap«

Handbok i demokratins teori och praktik www.ordfront.se

KRO MELLANNORRLAND

Distrikt Mellannorrland har beslutat att som tack för årens engagemang bjuda in till fest. Evenemanget går av stapeln i Härnösand den 12 april med musik och buffé till självkostnadspris. Det blir det sista årsmöte för distriktsföreningen och styrelsens senaste arbete presenteras. En inventering av konstklimatet i alla kommuner i Jämtland och Västernorrland görs innan festligheterna tar vid. Tidigare har styrelsen för distrikt Mellannorrland tagit

fram Eirin Marie Pederson som förslag till regionstyrelsen i Norr.

KRO REGION SYD HAR BILDATS

En interimstyrelse har tillsatts för KRO Region Syd med två ordförande: Kåge Klang och Malin Lindmark-Vrijman. Kåge var tidigare ordförande i KRO Skåne, och Malin ordförande från Gotland. Region Syd omfattar Småland, Öland, Skåne och Blekinge. Kåge Klang menar att det är bra med två ordförande så att den starka fokuseringen på region Skåne balanseras, åtminstone så länge inte en KRO stadsgrupping med bas i Malmö finns. Styrelsen för KRO region Syd har privata chatttrum för att hålla nere möteskostnader och det har fungerat »förvånansvärt« bra.

REGIONMÖTE SYD I RONNEBY 5E APRIL

Alla KROkonstnärer i region Syd bjuds in till ett första regionmöte. Vård för arrangemanget är Ann-Sofi Ahlberg, förra ordföranden i KRO Blekinge.

KRO AKTIVITET SKÅNE

Kåge Klang, ordförande region Syd, betonar vikten av KROs samarbete med konstkonsulenter om regionens visioner för Skåne som en framtida kulturregion. Kåge Klang pekar på behovet av ett regionalt kulturhus, att jämföra med Stockholms kulturhus, som kan sägas vara Stockholmsregionens kulturhus. Ett Kulturhus i Skåne skulle komplettera konstnärsgillena ur kvalitetsaspekt och med tanke på bredd. Alla konstyttringar får inte plats eller framgång inom ramen för t ex påskrundan. Ett regionalt kulturhus som placeras med olika ansvarsråden i fyra hörn av Skåne, skulle samla den fria dansen - som är utan turnéscener - experimentell musik, bildkonst och andra kulturyttringar som hittills understöts av privata aktörer. Kåge Klang menar att det behövs ett tydligt regionalt ansvar för de regionala konstnärerna, likaväl som för importerade impulser. KRO syd vill att konstnärsgillena i ökad grad ska följa regionandan och höja sin kvalitet för att nå regionens kulturmål, en önskan som tas emot positivt av konstnärer som är medlemmar av KRO likaväl som många

medlemmar av konstnärsgillena. Ett internetbaserat seminarium kring just regionen och konstnärsgillena planeras till efter påsk, på Artmates forum (artmate.se/groups).

PROJEKT »ADAPTERA EN POLITIKER«

KRO konstnärer i Skåne, däribland Kåge Klang och Irene Trotzig, planerar en regional turné för Skånes kommuner för att aktualisera Skåne-regionens handlingsplan för kultur, och lyfta andra frågor med vikt för bildkonsten. Inom ramen för projektet planeras etablerande av nätverk, seminarium och workshops. Den bärande idén är att individuella relationer mellan bildkonstnärer och makthavare ska etableras för att skapa ett stadigt nät för personlig kommunikation och påverkan över tid. Konstnärerna adopterar varsin politiker och lyfter in frågor som konstnärers ersättning, konst/näringsliv, konst som friskvård m.m. Förprojektering innebär kontakt med fem utvalda kommuner, kontakter med kultursekreterare, en egen hemsida och tryck av enkel folder. Finansiering söks från ESF, Sparbanksstiftelsen, Crafoordska, Längmanska kulturfonden för att nämna några. Samordningseffekter söks med riksverksamhet och med andra regioner. Samarbete söks med bl a konstkonsulenter och med studieförbund.

GOTLAND

Gamla föreningen Distrikt KRO Gotland avvecklas på årsmöte i april och då kommer man även att behandla bildande av KRO Region Öst, som kommer att omfatta Uppland, Gotland, Stockholm och ta fram två förslag till interimstyrelsen för regionen.

SAMARBETE KOMMANDE KRO REGION ÖST

Ett regionalt samarbete är redan igång mellan Gotland, Uppland och Stockholm. Målet är att närvara i Almedalen sommaren 2009 och fästa uppmärksamhet på jämställdhet på bildkonstscenen och offentlig konst. KROs riksstyrelse har avdelat 50.000kr i projektbidrag för uppstart och en ansökan om jämställdhetsbidrag har lämnats in till ungdomsstyrelsen. Ett mål med projektet är att ta fram en jämställd-

hetspolicy för KRO till riksmötet 2009.

KRO STOCKHOLM – MEDLEMSMÖTE

Distrikt Stockholm bjuder in till två möten i april; ett för att se över framtida verksamheten och ett för att lägga ner eller ombilda Stockholmsdistriktet. Frågor som kommer diskuteras är bla om det behövs en KRO-förening i Stockholm. Finns det några eller någon som för en dialog med politiker och tjänstemän i Stockholm och övriga kommuner i länet som för fram våra lokala frågor?

RIKSSTYRELSEN

I april genomfördes två medlemsmöten i Stockholm för att ombilda distriktet till en lokalförening: KRO Stockholm. För att skapa en bred bas för arbetet med lokala frågor tillsattes en styrelse på 13 personer. En av de första uppgifterna är att ta fram tre förslag till regionstyrelsen KRO Öst. Region Öst omfattar Stockholms län, Uppsala och Gotland. Alla som är intresserade av att arbeta med regionala frågor är välkomna att höra av sig. En fråga för den framtida regionstyrelsen, med både lokal och regional bäring, är Stockholms stads visionsarbete inför framtiden som kommer att påverka konstlivet i Stockholm - »Vision 2030«. Likaså att en omorganisation redan är ett faktum avseende konstinköp och offentliga uppdrag genom att Stockholms konstkansli förts in under Liljevalchs. Samarbeten inom regionen och med riksstyrelsen är ytterligare viktiga områden för regionstyrelsen. Förslag om lämpliga personer till den nya regionstyrelsen kan mailas till ingun.w@gmail.com.

KRO OCH KIF

KRO och KIF är två ideella föreningar som arbetar för att förbättra bildkonstnärers, konsthantverkarens och formgivarens ekonomiska och sociala ställning i samhället. Vi företräder 3 500 professionella utövare. Vårt arbete är inriktat på opinionsbildning, förhandlingar och avtal samt juridisk rådgivning och service till medlemmar. Vi har ett nära samarbete med ett flertal andra organisationer på kulturområdet, främst KLYS – Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd, och BUS – Bildkonst Uphovsrätt i Sverige!

MEDLEMSKAP

Sökande med examen från konstnärlig högskola är berättigad till direktinval. Inträde sker löpande, utan särskild ansökningsdag. Sökande utan examen från konsthögskola kan bli medlem på meriter. Då bedöms ansökan av en invalsjury som i KRO sammanträder två gånger per år, och i KIF en gång per år. Sista ansökningsdag i KRO är 31 mars och 31 oktober. Sista ansökningsdag i KIF är 1 oktober.

MEDLEMSAVGIFT

Medlemsavgiften är i år 1801kr för helbetalande. 1281 kr är avdragsgill serviceavgift. 320 kr är moms på serviceavgiften. 200 kr är förbundsavgift till KRO eller KIF. Halv avgift ges de första två åren efter examen från konstnärlig högskola. Studerande betalar 300 kr per år. Information på www.kro.se alt. www.kif.se. Tel 08-54 54 20 80.

Framgång för höstens vykortskampanj.

»Att vara medlem i BUS är en solidarisk handling och något som man borde känna sig stolt över!«

Som ni säkert vet initierade BUS i höstas tillsammans med er medlemmar en IV-kampanj, ett vykort med en bild på ett delvis övertäckt konstverk av Emma Kronvall. 3 700 sökande ombads skicka in ett kort till kulturministern med budskapet om att bildkonstnärer inte erhåller tillräckligt med ersättning för den offentliga visningen.

Kulturministern fick slutligen cirka 2 200 kort vilket är ungefär 200 fler än vid vår förra kampanj, som riktade sig till den dåvarande kulturministern Leif Pagrotsky. Resultatet är med andra ord ett rekord! Vi hoppas på så sätt att bildkonstnärerna tillsammans med BUS kan påvisa allvaret i IV-frågan och att den engagerar ett stort antal bildkonstnärer.

Vid förra tillfället höjdes ersättningen för 2006 med närmare 5 Mkr men då får vi också komma ihåg att 2005 års anslag hade sänkts. Denna IV-kampanj har tidsmässigt legat lite för sent för att verkligen kunna påverka budgeten för 2008, istället siktar vi in oss på att förändra 2009 års budget. Utvecklingen för 2008 blir endast marginell, cirka en procents höjning. Om värdet per poäng ökar eller inte beror helt på antalet nytillkomna konstverk i systemet.

För att understödja kampanjen ligger BUS sedan en tid återigen inne med en begäran om en uppvaktning hos kulturministern. Vi vill gärna knyta an till kampanjen och just diskutera IV, men samtidigt diskutera och förklara övriga upphovsrättsfrågor som berör bildkonstnärer.

VAR ÄR FÖRHANDLINGSRÄTTEN?

Som ni kanske kommer ihåg beslöt riksdagen, när Lena Adelson Liljeröth var riksdagsman och ledamot i kulturutskottet, att ge regeringen i uppdrag att utreda bildkonstnärers rätt till förhandling beträffande IV, likvärdig den som författarna har kring sin individuella bibliotekersättning.

Nu när hon sitter i maktställning och kan genomföra utredningen så skickar hon den istället till den stora kulturutredningen. En utredning som har hand om mycket och där förhandlingsrätten riskerar att drunkna i mängden, förutsatt att vi inte agerar i frågan. Positivt nog har vi ett möte

med själva utredningsgruppen i slutet av februari där vi med betoning kommer att framföra bildkonstnärers krav på förhandlingsrätt.

Bildkonstnärer ska ha förhandlingsrätt eftersom det är en ersättning baserad på att upphovsrätten inskränks beträffande den offentliga visningen av konstnärliga verk.

Det är alltså därför inte en fråga om en nådegåva utan en rättmättig ersättning.

MEDLEM I BUS, ETT KOLLEGIALT ANSVAR?

Glädjande nog fortsätter BUS att växa och vid varje nytt styrelsemöte väljs minst ett femtiotal nya konstnärer in. BUS har idag cirka 6 500 bildkonstnärer och efterlevande som medlemmar. I och med det kan BUS tala med en allt högre röst i upphovsrättsfrågorna både inom Sverige men också utomlands.

Ändå är fortfarande inte alla bildkonstnärer medlemmar i BUS vilket borde vara en målsättning. Det är ju på det sättet, att ju fler som är med desto starkare kollegialt stöd får alla. Vi bildkonstnärer måste envist fortsätta att poängtera och förklara varför konstnärligt arbete och konstnärliga verk måste ersättas.

Det är den stora bredden av konstnärliga verksamheter som till exempel utställningar på konstföreningar och konsthallar runt om i landet som också underlättar villkorsförbättringar på Moderna Museet och andra kulturella högborgar.

Att vara medlem i BUS är en solidarisk handling och något som man borde känna sig stolt över!

C-STEFAN AHLENIUS
KONSTNÄR OCH ORDFÖRANDE I BUS

IR vad är det?

BUS tar emot pengar för bildkonstnärerna i form av ersättning för kopiering och utskrift av verk i undervisningsväsendet. Det är ersättningar som utgår enligt avtal mellan en rad organisationer, inom ramen för föreningen Bonus Presskopiering, och utbildningsanordnaren. Genom statistiska undersökningar fastställs vilka olika material som kopieras och hur hög ersättningen blir. Dessa undersökningar är dyra och kräver medverkan från skolor och högskolor, de genomförs därför relativt sällan.

Ersättningen som kommer in till Bonus Presskopiering fördelas till organisationer på basis av statistik och förhandlingar. Det som förhandlas är avgränsningar mellan olika verksamhetsområden och mellan upphovsmanna- och utgivarandelar. Slutligen landar ersättningen för området bild- och formkonstnärer (inte illustra-

tion och fotografi) hos BUS (på uppdrag av KRO och KIF).

Från dessa pengar utbetalas sedan en individuell ersättning som givits namnet individuell reprografiersättning, IR. Det är ett samarbete mellan BUS, KRO, KIF, Fotografernas förbund, Svenska Tecknare och Journalistförbundet. Samtliga fackliga organisationer har givit BUS i uppdrag att genomföra denna individuella fördelning av ersättningen.

Hittills har ersättningen utgått utifrån förutsättningen att om ens bild är publicerad kan den bli fotokopierad i undervisningsväsendet. Ersättningen har utifrån det antagandet viktats med hänsyn till det som statistik och förhandlingar visar, det har tagits som fakta. På grundval av detta har ett poängsystem byggts upp som bas för att räkna ut var och ens ersättning.

Systemet är under uppbyggnad och nu ligger vi i sjätte fördelningsomgången och för tredje året är fotografi med i fördelningen. Än så länge gäller fördelningen endast facklitteratur, läromedel och skönlitteratur och 70 procent av den ersättning

som kommer för dessa kategorier läggs till IR. Det finns förstås utvecklingsmöjligheter så att även ersättningen för tidningar och tidskrifter fördelas, det diskuteras nu inom och mellan de fackliga organisationerna om ett sådant system ska byggas.

Genom inrättandet av IR har alla upphovsmän till bilder rätt att söka och på exakt samma villkor få del av ersättningen för att verk fotokopieras i undervisningsväsendet. Se mer om IR på www.bus.se/ir.

MATS LINDBERG

Förhandlingsrätt för IV. Varför och hur?

Genom ett enigt riksdagsbeslut 2006 gavs regeringen i uppdrag att lämna förslag till förhandlingsrätt för bildkonstnärernas individuella visningsersättning (IV). Frågan har nu hamnat hos kulturutredningen som har fått i uppdrag att komma med ett förslag.

Bakgrunden till riksdagsbeslutet var en motion från vänsterpartiet där man framförde det rimliga i att bildkonstnärerna liksom andra grupper i samhället ges förhandlingsrätt när det gäller deras ersättningsystem. En tanke som alltså samtliga riksdagsmän gav stöd för.

Man pekade bland annat på att författarna sedan länge haft förhandlingsrätt kring biblioteksersättningens storlek. Erfarenheterna från denna är att ersättningen kunnat hållas på en rimligare nivå tack vare förhandlingsrätten. Vid varje förhandling har man lyckats några procent bättre än vad den allmänna höjningen av kulturanslagen varit. Det har blivit mer likt löneutvecklingen i samhället i stort, vilken är mer positiv än flera av kulturanslagens utveckling.

Om förhandlingsrätten spelar en positiv roll för författarna, är det angeläget att även bildkonstnärerna får denna rättighet. Det finns också principiella grunder för en förhandlingsrätt. Den individuella visningsersättningen är en ekonomisk kompensation för att konstnärernas rätt att få ersättning när konsten, som sålts till det offentliga, visas offentligt är totalt inskränkt i upphovsrättslagen. Om inskränkningen togs bort och konstnärerna skulle få rätt till ersättning när verken visades så skulle man med automatik också ha en förhandlingsrätt.

Det är därför ologiskt att den inte införs när det gäller den ekonomiska kompensationen. Det finns bara politiska skäl som motiverar att staten ensidigt ska bestämma vilken kompensation som är den rimliga, det är istället normalt i ett demokratiskt samhälle att det fastställs efter förhandlingar mellan parterna. Det är förhandlingar och styrkan i argumenten som måste få avgöra.

Det berör också om synen på bildkonstnärernas som politisk och facklig kraft. Man ska

»...som om konstnärerna ses som inkompetenta att stitta på andra sidan förhandlingsbordet«

inte läsa in ett misstroende i att förhandlingsrätten inte tillerkänns konstnärerna, men nog är det lite patriarkalt och mästrande nu när frågan kommit på bordet. Det känns lite gammalt, omodernt och konservativt att man inte löser frågan, som om konstnärerna ses som inkompetenta att sitta på andra sidan förhandlingsbordet.

Konstnärernas fackliga organisationer har idag stor erfarenhet av olika förhandlingar, det gäller utställningsersättningen där arrangörerna varit motpart, det gäller anställnings- och uppdragsavtal vid gestaltningar och utsmyckningar, det gäller hyresavtal för ateljéer och andra situationer där klara motpartsintressen kan definieras. Och det är också en fråga här, staten vill förstås inte kompensera konstnärerna fullt ut – lagom kompensation anses väl tillräckligt. Kanske är det detta som gör att man varit passiv från statens sida.

För att få fram en förhandlingsrätt måste några frågor lösas. Det gäller bland annat vad man ska förhandla om. I biblioteksersättningen förhandlas och fastslås ersättning för varje enskilt boklån. För IV kan förhandlingen gälla hur mycket varje poäng ska vara värd, det är detta poängvärde som bestämmer var och ens ersättning. Ett sämre alternativ kunde vara att förhandla hela anslaget storlek, eftersom man vet vad var och en kompenseras med för det enskilda verket. Vidare måste några företrädare konstnärerna i förhandlingarna, lämpligen konstnärernas fackliga organisationer. Det måste också finnas en förhandlingsordning där

man kan gå vidare med förlikningsförhandlingar och finna lösningar i låsta situationer.

Erfarenheterna från författarnas förhandlingsrätt kan tas tillvara och det borde därför inte vara svårt att få en motsvarande ordning på IV-området.

För bildkonstnärerna ligger det i förhandlingarna att kunna få en rejäl uppräknings av IV, vi har kunnat visa att vi är underkompenserade med 15-20 Mkr och det skulle därför behövas ordentliga uppräknings under kommande år.

BUS har uppvaktat kulturutredningen och diskuterat hur en förhandlingsrätt skulle kunna vara utformad. Vi har redogjort för våra sakskalet och det är nu upp till utredningen att lägga fram förslag. Det ska komma vid slutet av året. Det är förstås oerhört viktigt att motivera till att en förhandlingsrätt ska tillerkännas och föreslås från utredningens sida. Om utredningen inte lägger ett sådant förslag finns det risk att frågan dör. Det kan vi förstås inte förhålla oss passiva till.

MATS LINDBERG

Ersättning för brukskonst i tv.

Om brukskonstföremål ingår i bakgrunden i arrangerade studiomiljöer i program som till exempel morgontv-sändningarna eller liknande soffprogram har du rätt till ersättning. Du söker ersättning från BUS genom att skicka in en särskild blankett där du talar om i vilka program dina verk varit med i och omfattningen av visningen. Du kan söka för visningar löpande under året, vi samlar ihop ansökningarna och gör en fördelning vid utgången av varje år. Visningen ska ha ägt rum i Sveriges Television och du måste vara medlem i BUS, KIF eller KRO. Pengarna som fördelas kommer från bildorganisationernas avtal med Sveriges Television.

Ansökningsblankett kan hämtas på www.bus.se eller beställas från BUS kansli på telefon 08-545 533 80 eller via bus@bus.se. Du kan även göra en egen ansökan. Vi vill ha uppgift om vilket föremål som visats, programmets namn, antalet sändningstillfällen samt sändningsdatum.

Ange även konto som ersättningen ska sättas in på och bifoga kopia av eventuell f-skattsedel.

Ersättningen som fördelas gäller inte ersättning för visning av föremål som utgör programmets eller inslagets huvudsakliga innehåll. Dessa visningar ersätts på annat sätt, förutsatt att visningen inte ägde rum i samband med en dagsaktuell händelse, till exempel en pågående utställning. Ersättningens nivå slås fast i ett avtal mellan bildorganisationerna (BUS, KRO, KIF, Svenska Tecknare och Fotografernas förbund) och genom så kallad avtalslicensverkan gäller avtalet inte bara för organisationernas medlemmar utan även för utanförstående konstnärer. Sveriges Television kan därför, utan ett uttryckligt tillstånd från den berörda konstnären, visa dennes verk i tv-sändning. Ersättning avseende BUS medlemmar redovisas till BUS.

Om en direkt visning av ditt verk har ägt rum utan att ersättning betalats via BUS eller SVT kan du kontakta BUS för hjälp, vänd dig till Helén Näslund, helen@bus.se.

MATS LINDBERG

KALENDARIUM

april	blanketter o registerutdrag skickas ut till er som tidigare sökt IV
30 april	Utbetalning av IR (redovisning skickas per post)
30 maj	BUS Årsstämma
30 juni	Utbetalning av följertät (redovisning skickas per post).

Supermarket

BUS var en av sponsorerna av årets Supermarket Art Fair som ägde rum på Enskilda Galleriet i Stockholm, 15 – 17 februari. Supermarket är en internationell konstnärlig mässmessa.

BUS hade en egen monter och ordnade även en diskussion under Supermarket Talks, som är ett samtalsforum på mässan. Rubriken för diskussionen var *Ska konstnären avstå sin upphovsrätt*, med underrubriken *Är upphovsrätten ett hinder för konstnärlig kreativitet, för kulturell tillgänglighet och spridning eller är upphovsrätten av så stor ekonomisk betydelse för bildkonstnärerna att det skapar problem för spridning och visning av bildkonsten?*

En panel var inbjuden bestående av konstnärerna Peter Johansson, Klara Kristalova, Monika Marklinger och C-Stefan Ahlenius. Moderator och samtalsledare var Anna Eineborg. Avsikten var öppna till dialog och nyfiken diskussion kring hur konstnären ska betrakta sin upphovsrätt.

Under diskussionen framkom bland annat betydelsen av att konstnären intar ett eget förhållande till upphovsrätten. Det var något som fler problematiserade; behovet av kontinuerliga ersättningar för sitt arbete samtidigt som det ibland kan ses som snålt och egoistiskt att hålla på sin upphovsrätt. Att inte hålla på sin upphovsrätt kan å andra sidan anses osolidariskt eftersom man sätter en standard som kan placera andra i ett sämre läge.

Ingen av deltagarna ville helt avstå sin upp-

hovsrätt, istället finns en skiljelinje mellan det ickekommersiella och det kommersiella (till exempel reklam). Nyttan av system som individuell visningsersättning betonades och behovet av stöd i olika situationer. Flera upplevde att kunskapen om upphovsrätten som sådan generellt är ganska dålig bland konstnärerna.

Man var överens om att dagens fildelningssituation överskuggar övriga upphovsrättsdiskussioner och att den har ganska lite att göra med bildkonstnärernas situation. Flera frågor kom upp gällande bearbetning och rena plagiat och hur man ska se på det som konstnär. Är det en ära eller tvärtom ett skamligt unyttjande eller är det något annat? Återigen kom det egna aktiva ansvaret och förhållningssättet upp som centralt.

Diskussionen avslutades i BUS monter med vin, ost och fortsatta samtal. Denna diskussion bör fortsätta och BUS ämnar också aktivera sitt deltagande i den och arrangera fler samtal framöver som söker analysera upphovsrätten av idag och hur konstnärerna kan orientera sig.

Supermarket var väl arrangerat och hade många besökare och måste betraktas som ett oerhört lyckat projekt, vilket gör att BUS deltagande kändes riktigt och viktigt.

C-STEFAN AHLENIUS
FOTO: RAINER ULONSKA

IV-anslaget 2008

Anslaget till IV uppgår för 2008 till 27 018 000 kronor, en uppräkning med 272 000 kronor lite drygt en procent. Det samtidigt som löneökningar uppgår till drygt tre gånger så mycket och konsumentpriserna för 2007 ökat med nära fyra procent. BUS har krävt att ersättningen för den individuella visningsersättningen skulle räknas upp till 40 000 000 kronor för att komma i närheten av den individuella kompensation som författarna får för utlåning av deras böcker. Om ersättningen skulle motsvarat en vanlig löneuppräkning skulle den räknats upp med 936 000 kronor.

MATS LINDBERG

Vi »förlorar« alltså runt 700 000 kronor på att inte ha en förhandlingsrätt, det är i varje fall vad inflationen urholkar ersättningen med 2007 och som inte kompenseras.

Aktuella uppgifter?

Glöm inte att adressändra till BUS om du flyttar. Meddela även nya kontonummer och nya e-postadresser samt om du har f-skattsedel. BUS skickar numera ut digitala nyhetsbrev till alla som har e-postadresser, så glöm inte att meddela dina korrekta uppgifter till oss – om du inte redan gjort det.

Du som har f-skattsedel

Om du har f-skattsedel behöver BUS en kopia av detta. Du behöver dock inte skicka ny varje år utan endast om någon förändring i bolaget skett.

Konstnärernas Hjälpfond

Är du konstnär och behöver hjälp?

Bidrag kan utdelas som:

- tillfälligt stöd vid sjukdom
- årlig pension från fyllda 65 år

Bidragen är för närvarande inte skattepliktiga och behöver ej tas upp i självdeklarationen.

För att få bidrag från fonden gäller:

- att man har en väl dokumenterad konstnärlig verksamhet.
- att man på grund av sjukdom tillfälligt eller permanent fått sin arbetsförmåga nedsatt och därför är i behov av ekonomiskt stöd.
- att ens ekonomiska ställning är sådan att den överensstämmer med skatteverkets regler för mottagande av skattefria bidrag.

Bidrag från hjälpfonden kan sökas under hela året!

Konstnärernas Hjälpfond är Sveriges största enskilda fond för konstnärer i nöd. Årligen utdelas ca 2 miljoner kr.

För mer information och ansökningsblanketter

kontakta hjälpfondens sekreterare Marianne Petersén

Telefon: 08 - 767 30 00

E-post: info@konstnarernashjalfond.se

eller gå in på vår hemsida: www.konstnarernashjalfond.se

Styrelse

Carl-Gustaf Petersén, ordf.

Tommy Widing, vice ordf.

Ulf Olausson, skattmästare

Lars Huck Hultgren

Bengt Härdelin

Ingvar Jörpeland

Anders Karlsson

Lotte Nilsson-Välimaa

Gunilla Odelfelt

Yngve Svedlund

Bo Thorén

Övriga knutna till styrelsen

Stig Kangas, aukt. revisor

Anna-Lena Lundmark, godk. revisor

Docent Lars Lundblad